

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	2
I. FEJEZET	10
A NATO Védelmi Beruházási Főosztálya	10
1. A NATO Védelmi Beruházási Főosztálya	12
1.1. A Védelmi Beruházási Főosztály rendeltetése.....	13
1.2. A Védelmi Beruházási Főosztály felépítése.....	14
1.2.1. Fegyverzeti Tervező, Program és Irányelvek Igazgatóság.....	15
1.2.2. Légvédelmi és Légtér Menedzselő igazgatóság.....	16
1.2.3. A Biztonsági Beruházási Igazgatóság.....	17
1.2.4. Konzultációs, Vezetési és Irányítási Törzs	17
1.2.5. NATO Szabványosítási Iroda.....	18
1.2.6. Kutatási és Technológiai Hivatal Technológiai Tanulmányok és Koordinációs Iroda.....	18
1.3. A fejezet összefoglaló megállapításai és következtetései.....	19
II. FEJEZET.....	20
A Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája	20
2. A Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája, rendeltetése, feladatai, összetétele	20
2.1. A védelmi támogatás és a CNAD.....	24
2.1.1. A védelmi támogatás fogalmának meghatározása.....	26
2.2. A szabványosítás és a CNAD kapcsolata	27
2.3. A NATO Védelmi Tervezési Rendszere és a CNAD kapcsolata.....	28
2.4. A védelmi képesség kezdeményezések és a prágai képességek vállalása kapcsolata a CNAD-el.....	30
2.5. A haditechnikai fejlesztések, korszerűsítések folyamata és a CNAD kapcsolata	34
2.6. A fejezet összefoglaló megállapításai és következtetései.....	39
III. FEJEZET.....	41
A nemzeti fegyverzeti igazgató a NATO tagországokban.....	41
3. A kiválasztott országok elemzésének szempontjai.....	42
3.1. Dánia	42
3.2. Spanyolország.....	43
3.3. Olaszország.....	46
3.4. Németország.....	48
3.5. Kanada	49
3.6. A fejezet összefoglaló megállapításai és következtetései.....	50
IV. FEJEZET.....	53
A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató helye, szerepe, feladatai.....	53
4. A nemzeti fegyverzeti igazgató a Magyar Honvédségben.....	53
4.1. Képviselők a különböző szintű CNAD bizottságokban.	62
4.3. A Magyar Honvédségre vonatkozó megállapításaim	68
4.4. Javaslat a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatót támogató szervezeti háttér kialakítására.....	69
4.5. A fejezet összefoglaló megállapításai és következtetései.....	76
Összegzett megállapítások, következtetések és javaslatok	77
Új tudományos eredmények.....	82
Rövidítések jegyzéke.....	83
Felhasznált irodalom	86
Publikációk jegyzéke.....	88
Táblázatok jegyzéke	90
Mellékletek.....	90

BEVEZETÉS

Az 1990-es évek közepétől, miután egyértelművé vált, hogy Magyarország csatlakozni fog a NATO-hoz, megkezdődött a Magyar Honvédség¹ (továbbiakban MH) szerkezeti, szervezeti átalakítása, ami napjainkban sem fejeződött be. A szervezeti szempontból nagyjából kialakult egy olyan struktúra, amelyben megtalálhatók és beazonosíthatók a NATO szervezeteivel, illetve más NATO tagországokkal való együttműködéshez szükséges kapcsolódási pontok. Több hiányosságot tapasztalhatunk viszont a belső működési, információáramlási rendszerben, a döntési mechanizmusokban, az éves, közép- és hosszú távú tervezési folyamatokban, amelyek a szervezet működési stabilitását lennének hivatottak biztosítani.

A fentebb említett hiányosságok kiküszöbölésére a kormányváltásokhoz kötődően szinte rendszeresen történtek (és még várhatók) struktúra változtatások, de a belső működési rendben kevésbé látványos megoldások. Pozitív példa lehet talán a Tárcaszintű Védelmi Tervezési Rendszer (továbbiakban TVTR) kialakítása. Több erőfeszítés történt egyes szakmai területek, valamint a katonai oldal NATO elvárásoknak történő átalakítására is.

A csatlakozást megelőzően az előttünk álló feladatok végrehajtásához a NATO-ról rendelkezésre álló *információink meglehetősen hiányosak* és úgy is jellemezhetném, hogy felületesek voltak. Ami természetes is, mivel többnyire csak „kívülről” ismertük azokat.

Megemlítek *néhány főbb területet*, hogy melyek voltak ezek és milyen gondokat okoztak:

- Mindenek előtt a NATO vezető szerveinek felépítése, tervezési, működési rendje, döntési mechanizmusa (konszenzus elve) új volt számunkra.
- A régebb óta NATO tagországok védelmi szervezeteinek (minisztériumok, vezérkarok és csapatok) vezetési és irányítási rendje jelentősen különbözött az MH vezetésének és irányításának rendjétől.
- Az eltérő felépítésből adódóan nehéz volt beazonosítani az együttműködő felelős szervezeteket, kapcsolódási pontokat.
- Csak részben volt ismert előttünk a különböző szintű és rendeltetésű bizottságokban a képviseleti rendszer és azok működési mechanizmusa.

---

¹ **Megjegyzés:** A Magyar Honvédség alatt értem a „Kormányhatározat a Magyar Honvédség irányításának és felsőszintű vezetésének rendjéről (2001. augusztus 08.)” alapján a Honvédelmi Minisztériumot, a Honvéd Vezérkart és azoknak alárendelt szervezeteket együttesen. A továbbiakban amennyiben ezek közül csak valamelyik szervezetre kívánok utalni, azt annak megfelelően fogom kiírni. Például: Honvédelmi Minisztérium (HM), vagy Honvéd Vezérkar (HVK).

- Prioritásokat kellett meghatározni a NATO csatlakozásunk velejárójaként nagy mennyiségben hirtelen ránk zúdult feladatok között. Ez nagy nehézségeket okozott, mert minden feladat fontosnak tűnt, de az is világos volt, hogy képtelenek vagyunk mindent egyszerre megoldani (például az MH átstrukturálása, a képviseleti rendszerünk felépítése, a személyi állomány felkészítése stb.).
- A katonai szakállomány körében komoly nehézségeket okozott az angol nyelv ismeretének hiánya a megfelelő képviselők kijelölését illetően.

Sorolhatnám tovább a nehézségeket, de itt csak utalni kívántam ezekre a későbbi megértés kedvéért. Ilyen körülmények között kellett tehát felkészülnünk és reagálnunk az *Észak-atlanti Szerződés*²-hez történt csatlakozás által vállalt kötelezettségeinkre.

A kezdeti botladozó lépések között, még Pfp³ státuszú országgént ki kellett töltenünk az első DPQ⁴-t, összekötő tiszteket kellett küldeni Brüsszelbe a NATO Központba, majd Monsba a NATO katonai főparancsnokságra és más alárendelt parancsnokságokra. Egyre több NATO bizottság munkájába kapcsolódhattunk be tanácskozási joggal, de vétójog nélkül, amelyekre szintén meg kellett találni a megfelelő személyeket, illetve szervezeteket, ahonnan a képviselők ki lettek jelölve. Többek között ki kellett jelölni azt a szervezetet, személyt, aki *felelős a Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája (továbbiakban CNAD⁵) területén folyó munkáért*. Erre a feladatra a HM gazdasági ügyeket felügyelő helyettes államtitkára lett kijelölve, aki egyben, mint nemzeti fegyverzeti igazgató (angol rövidítése NAD⁶), képviseli az MH-t a CNAD-ben. Később változott a beosztás megnevezése, és jelenleg a *HM védelemgazdasági helyettes államtitkár* (továbbiakban HM VGHÁT) látja el ezt a feladatot. Közben folyt a Magyar Honvédség permanens átszervezése, ezáltal a kijelölt képviselők egy részének időszakos cserélődése. Az ismeretek hiányához párosultak a nyelvi nehézségek, így természetes és könnyen belátható, hogy a *kezdetben kialakított elgondolások és megoldások nem lehettek végérvényesek*.

Eltelt több év a NATO-hoz történt csatlakozásunk óta. Amikor ez a Ph.D értekezés megvédésre kerül, már a második váltás tér haza a NATO beosztásokból, ami azt is sugallja, hogy *megérett az idő bizonyos elemző munkára*, és abból következtetések levonására.

---

² NATO – North Atlantic Treaty Organization - Észak-atlanti Szerződés Szervezete (1949. április 04.)

³ Pfp – Partnership for Peace - Békepartnerség

⁴ DPQ – Defence Planning Questionnaire – Védelmi Tervezési Kérdőív

⁵ CNAD – Conference of National Armaments Directors – Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája

⁶ NAD – National Armaments Director – Nemzeti fegyverzeti igazgató

Az értekezés fő célja: vizsgálni, elemezni, értékelni a fegyverzeti⁷ igazgató jogdlását, helyét, szerepét, feladatait, és azt a szervezeti, szakmai háteret, amelyik a munkájában Őt segíti itthon és a NATO bizottságaiban. Részletesen vizsgálni a CNAD-t, mint a NATO egyik főbizottságát (amelyben a nemzeti fegyverzeti igazgatók képviselik a tagországokat), valamint a CNAD égisze alatt végzett tevékenységeket.

A NATO Védelmi Beruházási Főosztályt (angolul Defence Investment Division - DID⁸), csak olyan mértékben elemzem, amennyiben az szükséges a kellő megértés érdekében, mivel ez a szervezet hivatott többek között biztosítani a CNAD és annak alárendelt bizottságai működési feltételeit.

Az összehasonlító elemzés céljából ***megvizsgálom néhány NATO tagország védelmi szervezetében*** (minisztériumában) a NAD helyét, szerepét, az ebben a munkájában őt támogató, segítő szervezeteket, és a CNAD alárendelt bizottságaiban a nemzeti képviselőtük rendszerét és hasonló módon megvizsgálom a kialakult magyar gyakorlatot is.

Nincs szándékom minden NATO tagország védelmi minisztériumának szervezetét elemezni. Úgy gondolom, hogy a kiválasztott 5 NATO tagország elemzése elegendő tanulsággal szolgál az általános következtetések levonására, és a magyar gyakorlattal történő összehasonlításra (részletek a III. és IV. Fejezetben).

A témafelvetés aktualitását a fentebb leírtak, valamint az szolgálta, hogy a NATO tagságunkkal párhuzamosan megjelent igényként a Magyar Köztársaság, ezen belül az MH feladatrendszerében egy sor, merőben új tevékenység, aminek ***nem volt*** sem előzménye, sem ***szakirodalma***, sem hagyománya. Míg elvileg a Honvédelmi Minisztérium (továbbiakban HM) politikailag kellő útmutatást, támogatást kapott és kap a Külügyminisztérium oldaláról, addig a szakmai területeken és katonai vonatkozásban az MH tejes egészében csak saját magára támaszkodhat. Szükségesnek vélem a szakmai területek (például a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatai) jelenleginél egyértelműbb le szabályozását, amit célszerű, hogy megelőzzön egy széleskörű elemző munka. Szándékom szerint ***az értekezés is ezt a célt szolgálja*** a CNAD-t és a nemzeti fegyverzeti igazgatót érintően.

A témaválasztásomat többek között az is indokolta, hogy 1998. augusztusától 3 éven át Brüsszelben, a NATO Központban szolgáltam, mint a magyar nemzeti fegyverzeti igazgató

---

⁷ **Megjegyzés:** az angol „Armaments” fordításból átvett „fegyverzeti” kifejezés alatt ebben a környezetben javasolom inkább a szélesebb skálát átfogó „hadfelszerelést” érteni. Történelmileg alakult ki, hogy a kezdetben valóban alapvetően csak fegyverzeti kérdésekkel foglalkozó CNAD főbizottság feladatrendszere állandóan bővült, és ma már jóval túlnyúlik a fegyverzeti kérdéseken. Viszont a megnevezésében nem változott, hordozza a hagyományos armaments kifejezést. Egyébként magát az angol kifejezést a fegyverzet fordításán kívül úgy is lehet értelmezni, mintha ***valaki jól fel lenne fegyverezve***, vagyis ***szerezve***.

⁸ DID – Defence Investment Division – Védelmi Beruházási Főosztály

képviselője (NADREP⁹). Ez az időszak egybeesik azzal, amikor Magyarország még meghívott országgént (Invited Nation) vett részt a NATO-hoz történő csatlakozás előkészítésében, majd a NATO-hoz történő csatlakozásunk időpontjával, a koszovói válság kialakulásával és a koszovói NATO hadműveletekkel (felvonulás, légitámadások, majd béketeremtés és fenntartás). Ez egyben azt is jelentette, hogy gyakorlatilag előzmények nélkül, elsőként végezhettem ezt a megtisztelő munkát.

Így mindjárt *testközelből tapasztalhattam meg* a kialakulóban lévő NATO képviseleti rendszerünk pozitív és negatív oldalait is, főleg azon a területen, amelyért felelős voltam. Nevezetesen a NATO Nemzetközi Titkársága (továbbiakban IS¹⁰) keretein belül működő CNAD felelősségi körébe eső tevékenységeket érintően.

A tudományos probléma megfogalmazása: Az 1990-es évek végén 2000-es évek elején Magyarország, mint új NATO tagország nem rendelkezett, értelemszerűen nem is rendelkezhetett kellő tapasztalatokkal a NATO belső működésével kapcsolatos feladatok megoldásában, a NATO különböző bizottságaiban való képviselet ellátásában. ***Így többek között a NATO CNAD felelősségi körébe tartozó területeken, valamint a nemzeti fegyverzeti igazgató tevékenységi körét érintően sem.***

Mindezek mellett nem rendelkezünk egységesített, a nemzeti fegyverzeti igazgatói teendőkre vonatkozó szakmai feladatrendszerrel. Az ismétlődően átszervezésre kerülő MH-ban nem alapozta meg tudományosan alátámasztott elemző munka a CNAD-el kapcsolatos tevékenységek hazai irányítási és képviseleti rendszerét érintő szervezeti módosításokat. Nem volt kellően tisztázva a nemzeti fegyverzeti igazgatót támogató szervezetek szerepe, feladatrendszere, erre vonatkozóan nem készült részletes, átfogó elemző munka. *(Leszámítva az általam 2003. év elején készített erre vonatkozó kisebb lélegzetű felmérést).* Hazai vonatkozásban nem volt a területnek átfogó elemző, széles körben megvitatott és elfogadott szakirodalma, amely a CNAD, valamint a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó feladatok, tevékenységek irányítását, koordinálását és végrehajtását tárgyalná. Nem alakult ki a TVTR és a CNAD képviseleti tevékenységét összehangoló intézményesített kapcsolatrendszer. A képviseleti tevékenységből származó információk nem mindig - vagy nem időben - jutnak el az érintett szervezetekhez. Ezért gyakori kérdésfelvetés a hatékonyság. Én úgy gondolom, hogy mindezen hiányosságok nem szándékosságból adódnak, hanem egyéb más irányultságú elfoglaltságok és fontosabb feladatok előbbre sorolása miatt nem került eddig sor ezek kiküszöbölésére.

---

⁹ NADREP – National Armaments Director Representative – Nemzeti fegyverzeti igazgató képviselője

¹⁰ IS – International Staff – Nemzetközi Titkárság

Az értekezésemben foglaltakat ilyen értelemben hiánypótlónak szántam és ajánlom.

Azt is tudomásul kell venni más korábban csatlakozó országok példáján tanulva (például Spanyolország), hogy mindezen feladatok csak hosszabb távon, 5-10 év alatt épülhetnek be eredményesen a nemzeti rendszerbe.

Kutatási célkitűzéseim a következők:

- 1) A CNAD elemzésével feltárni az összefüggéseket a NATO-n belül a CNAD keretében végzett tevékenységek, valamint a védelmi tervezés, a szabványosítás és a fegyverzeti programfejlesztések között annak érdekében, hogy megalapozzam a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatrendszerét.
- 2) Meghatározni a védelmi támogatás tartalmi elemeit és fogalmát, mivel ennek keretében végzett tevékenységek szorosan kapcsolódnak a CNAD és a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatköréhez.
- 3) A CNAD mint NATO főbizottságban, és annak égisze alatt működő bizottságokban végzett tevékenységünk célirányosabbá tételével hozzájárulni a hazai ipari és technológiai kapacitások lehetséges NATO gyártói körbe történő bekapcsolásához.
- 4) Megvizsgálni a magyar és más NATO tagországokban a nemzeti fegyverzeti igazgató helyét, szerepét, feladatait, az őt közvetlenül támogató szervezeti elemeket, amelyek felelősek a CNAD irányába végzendő feladatok szervezésért, koordinálásáért, valamint a CNAD vonatkozású bizottsági képviseleti rendszer működését annak érdekében, hogy:
  - a) megfogalmazzam a magyar nemzeti fegyverzeti igazgató feladatait;
  - b) a jelenleginél hatékonyabb magyar képviseleti működési rend kerüljön kialakításra a nemzeti fegyverzeti igazgató alárendeltségében.

A céljaim teljesítésével az összehasonlító elemzések, értékelések alapján meghatározom a magyar nemzeti fegyverzeti igazgató feladatait, ajánlásokat és javaslatokat fogalmazok meg a hazai CNAD képviseleti rendszer elveire és gyakorlatára, a feladatokat koordináló szervezetre, amelyek együttesen eredményesebben biztosíthatják a jövő elvárásainak megfelelő működési feltételeket és képviseleti feladatokat.

Alkalmazott kutatási módszerek:

- A témához tartozó nemzetközi, NATO és magyar dokumentumok, valamint szakirodalom feldolgozása és elemzése.
- A szakértői kikérdezés módszerét alkalmazva vizsgálom a kiválasztásra került NATO tagországok védelmi szervezeteiben és az MH-ban a nemzeti fegyverzeti igazgató

helyét, szerepét, feladatait, valamint a CNAD vonatkozású nemzeti képviseleti rendszert.

- A NATO központban eltöltött 3 év alatt megszerzett tapasztalataim összegzése és a témához kapcsolódó kutatásaim feldolgozása alapján következtetések levonása.
- A részeredmények ellenőrzése a területen jártas szakemberekkel való konzultációk során, tudományos tanácskozásokon, konferencián, szakfolyóiratokban történő publikációk segítségével, illetve műhelyvitán.
- A kutatási részterületeken kapott eredmények összehasonlító elemzése, és ebből az azonosság, vagy eltérések alapján, következtetések levonása és ajánlások megfogalmazása a nemzeti fegyverzeti igazgató feladataira, az őt közvetlenül támogató szervezetre, valamint a nemzeti képviseleti működési rend módosítására.

A NATO-val kapcsolatos feladataink nem egy beágyazott fix feladatrendszerrel jelentenek, hanem egy változatlan alapelveken nyugvó, de a külső és belső környezeti tényezőktől függően állandó mozgásban lévő, változó feladatrendszerrel jelentenek. A NATO megalakulásának 50. évfordulóján a Washingtoni Csúcstalálkozón meghirdetett védelmi képesség fejlesztő program után alig telt el két év, és Prágában – a 2001. szeptember 11-ei események hatására - egy hasonló volumenű képesség fejlesztésről döntöttek a tagországok vezetői. Ilyen gyors szemléletváltási kényszerre az eltelt 50 év alatt nem volt példa. Korábban egy-egy meghirdetett doktrína 10-15 évig, vagy még hosszabb ideig volt érvényben.

Ezért ebben a dolgozatban leírtak sem jelenthetnek axiómákat, és nem mondhatjuk ki rájuk, hogy ezek végleges megoldások. Ezek egy bizonyos időszakra vonatkozó állapotot, folyamatokat, mechanizmusokat tükröznek addig az időpontig, amikor a kutatás lezárásra került. *Én ennek az időpontnak tekintem 2003. október 01-t.* Ez volt ugyanis az a legvégső időpont, amely még biztosította, hogy a Ph.D értekezést végső formába lehessen önteni.

Az értekezés olvasása, értékelése során joggal vetődhet fel, hogy mivel is lehetett volna foglalkozni még, vagy miért nem került bele még más téma is?

A válaszom erre az, hogy egy Ph.D dolgozat tartalma a célkitűzésekből eredően kötött, terjedelme véges, nem ad lehetőséget a témától eltérő szélesebb körű kitekintésre. *A célom is az volt,* hogy alapvetően a CNAD és a nemzeti fegyverzeti igazgatói vonatkozású témakört dolgozzam fel. Ettől helyenként csak annyiban térek el, amennyiben az érintett fejezet magyarázatképpen megkívánja a szélesebb körű kitekintést. Az esetleg még hiányként jelentkező területeket pedig, további értekezésekben lehet feldolgozni.

Az értekezésben kifejtettekhez kiindulási alapnak a következőket szükséges rögzíteni:

- A NATO-ban a Védelmi Beruházási Főosztály feladatköre és benne a CNAD, valamint a védelmi támogatás alatt végzett tevékenység, szoros kapcsolatban áll más tevékenységekkel, mint például a NATO Védelmi Tervezési Rendszerrel (továbbiakban NATO VTR¹¹) és annak elemeivel [*a Haderőtervezési Célok*, (továbbiakban *FG*¹²), *Haderőtervezési Javaslatok* (továbbiakban *FP*¹³), *Védelmi Tervezési Kérdőív* (továbbiakban *DPQ*¹⁴)], a Védelmi Képességek Kezdeményezéssel (továbbiakban *DCI*¹⁵), a Prágai Képesség Vállalással (továbbiakban *PCC*¹⁶), a szabványosítással, a logisztika ágazataival (innovációs, termelői, felhasználói), a haditechnikai korszerűsítés feladataival. A NATO-ban használt Defence Support – védelmi támogatás, mint terminológia nem teljesen azonos a magyar katonai terminológiában használt támogatás, biztosítás, vagy logisztika fogalmával, viszont e címszavak alatt értett tevékenységek tartalmaznak közös elemeket.
- Magyarországnak a NATO szövetségesi kötelezettségeiből fakadóan olyan védelmi támogatási rendszert (struktúrát) kell kialakítani a haderő átalakítás folyamatában, amely megfelel a vele szemben támasztott követelményeknek, vagyis képes biztosítani az MH zökkenőmentes működésének feltételeit a lehető leggazdaságosabb módon, valamint az együttműködést a NATO különböző szervezeteivel, illetve az interoperabilitást a nemzetközi együttműködés során.
- A NATO-ban elvégzett több éves elemző munka eredményeképpen bevezetésre került az új szabványosítási koncepció, amely preferálja a civil szabványok alkalmazását a katonai szabványosítási folyamatokban, és kötelezővé teszi a szabványosításra vonatkozó igények megjelölését a védelmi tervezési dokumentumokban. Mindezt olyan céllal, hogy megkönnyítse, illetve lehetővé tegye a katonai feladatok végrehajtása során a soknemzetiségű csapatok együttműködését, azok együttes alkalmazását.
- A NATO VTR-ének a képesség kezdeményezéseknek és vállalásoknak (*DCI*, *PCC*) szoros összhangban kell állniuk egymással, és az ebből konszenzus alapján kialakított, legfelsőbb szinten elfogadott prioritás kell, hogy képezze a CNAD tevékenységének, valamint ebből eredően a nemzeti fegyverzeti igazgatók feladatainak alapját is.

---

¹¹ VTR - Részletesebben lásd a 2-es számú mellékletben

¹² FG - Force Goals – Haderőtervezési Célok

¹³ FP – Force Proposals - Haderőtervezési Javaslatok

¹⁴ DPQ – Defence Planning Questionnaire – Védelmi Tervezési Kérdőív

¹⁵ DCI – Defence Capability Initiatives – Védelmi Képességek Kezdeményezése

¹⁶ PCC – Prague Capability Commitment – Prágai Képesség Vállalások

- A NATO többnemzetiségű haditechnikai fejlesztési programjaira elfogadott alapelveket a Szakaszolt Fegyverzeti Tervezési Rendszer PAPS¹⁷) szabályozza.
- Az MH-en belül eddig nem került meghatározásra a nemzeti fegyverzeti igazgató feladata, tevékenységi és felelősségi köre (a jog és hatáskört azért nem emelem ki, mert az, a feladatot ellátó személy helyettes államtitkári beosztásából eredően adott).

Még a bevezetőben kérek elnézést mindenkitől, aki kezébe veszi az értekezésemet az aránylag sok, és sokszor használt angol nyelvű NATO rövidítésekért. Tudom a saját tapasztalataimból, hogy elég nehéz az olyan szöveget olvasni és megérteni, amelyben sok az idegen kifejezés. Ennek ellenére úgy gondoltam, hogy az eredeti rövidítéseket fogom használni minden olyan esetben, amikor nincs annak meghonosodott magyar megfelelője. Ezt a NATO központban eltöltött három év alatt megszerzett tapasztalat alapján teszem, mert azt láttam, hogy a NATO tagországok képviselői is, praktikus okok miatt ezeket a rövidítéseket, mozaikszavakat alkalmazzák a kommunikációjukban. Ugyanis ezeket általában a szakemberek egy szűkebb csoportja használja, akik ez alapján pontosan tudják, hogy mit takar a kifejezés. Viszont ha csak szó szerint lefordítjuk más nyelvre, például magyarra (ami sokszor egyszerűen, röviden nem is lehetséges, és a kifejezések sokszor régebből meghonosodott más fogalmat, tevékenységeket takarnak, mint például a katonai nyelvterületen gyakran használt NC3A-ban a control - irányítás) és azt kezdjük használni úgy, mint az általunk korábban ismert fogalmat (control – ellenőrzés), akkor előfordulhat, hogy ezek jelentése módosul, nem azt adja vissza, ami az eredeti nyelvben használt jelentése. Arról nem is beszélve, amikor ezt egy másik alkalommal visszafordítják angolra, már lehet, hogy senki nem ismer rá az eredeti jelentésére. Ezért gondoltam úgy, hogy ahol lehet, maradok az eredeti angol nyelvű NATO rövidítéseknél, természetesen megadva azok magyar fordítását is. Ezen kívül, ha szükségesnek láttam, akkor lábjegyzetben magyarázatot is fűztem a fordításokhoz.

---

¹⁷ PAPS - Handbook on the Phased Armaments Programming System – Szakaszolt Fegyverzeti Programtervezési Rendszer Kézikönyve (Az angol „phased” fordításakor a szakterületnek magyarban leginkább megfelelő szakaszolt értelmezést használtam. Szóba került még a lépcsőzött és a fázisolt fordítás lehetősége is).

I. FEJEZET

A NATO VÉDELMI BERUHÁZÁSI FŐOSZTÁLYA

Az *értekezés olyan időszakban készült*, amikor egy útkeresési folyamat zajlik úgy mind a nemzetközi, mind nemzeti területen egyaránt, amikor a NATO legfelsőbb szintű szervezetében (akárcsak az MH szervezetében is) jelentős változások következtek be, amelyek érintették az értekezés témáját is. Így az elmúlt két és fél évben időközben elkészített anyagok, publikációk, a változások függvényében módosításra, kiegészítésre szorultak. Ezeket a dolgozatomban megtettem, a korábban megjelent publikációkban természetesen nem állt módomban korrekciókat eszközölni.

Előljáróban szükségesnek tartom pontosítani a NATO-n belül történt szervezeti változásokat. *Az értekezésben alapvetően a CNAD tevékenységével, a nemzeti fegyverzeti igazgató feladataival és az azzal összefüggő védelmi támogatással, mint fogalommal foglalkozom, valamint azzal a szervezettel*, amelyik a NATO-ban évtizedekig főtitkárhelyettes vezetésével „Védelmi Támogatási Főosztály¹⁸ - Defence Support Division” néven működött. *(Ez a főosztály volt hivatott többek között a CNAD tevékenységét elősegíteni). Azonban 2003. április 01-től*, a NATO-n belül bekövetkezett szervezeti változásoknak köszönhetően, a védelmi támogatásért felelős főtitkárhelyettes feladatköre kibővült a NATO biztonsági beruházási feladatok menedzselésével és az erőforrás tervező bizottság „Senior Resource Board” (továbbiakban SRB¹⁹) feladatkörével, és a nevében is megváltozott Védelmi Beruházási Főosztályra, (DID). Ezen változások mellett a főosztály addig meglévő szervezeti elemei és feladatai csak kisebb mértékben változtak. Ami *lényeges az értekezés szempontjából*, hogy a fentebb említett változások alapvetően nem érintették a CNAD égisze alatt végzett tevékenységet. A változás az volt, hogy néhány a CNAD alatt működő bizottság megszűnt, illetve egybeolvadt.

A fejezet részletes tárgyalása előtt *tisztázní kívánom a NATO szervezetére vonatkozó megnevezéseket, és a különböző szintű bizottságok rendszerét*, mert a magyar nyelven megjelent különböző kiadványok (kézikönyvek, évfordulós és időszakos kiadványok) fordításai nem teljesen konzekvensen és azonosan használják ezeket. Én az értekezésemben a NATO kézikönyv²⁰ magyar fordításában alkalmazott megnevezéseket vettem alapul, és ezt

¹⁸ *Megjegyzés:* a magyarra fordított „NATO kézikönyv” alapján használom a főosztály kifejezést a division fordításaként. Egyébként talán szerencsésebb lett volna főcsoportnak, főigazgatóságnak nevezni.

¹⁹ SRB – Senior Resource Board – Legfelsőbb Erőforrás Tervező Bizottság

²⁰ 50.évforduló Jubileumi Kiadás -Stratégiai és Védelmi Kutató Intézet, Budapest 1999- ISSN 1216 4704 -

fogom magyar fordításban alkalmazni. A rövidítéseket pedig az eredeti angol rövidítés formájában fogom használni.

A NATO-ban a bizottsági szintek kialakítása legfelsőbb szinttől lefele, a teljesség igénye nélkül, a következők szerint alakul *(1. számú táblázat)*:

Az Észak-atlanti Tanács (NAC²¹) *(amely a NATO legmagasabb szintű feladatszabó és döntéshozó szerve)*. Kvázi NAC szintű bizottság a Védelmi Tervező Bizottság (DPC²²) és a Nukleáris Tervező Csoport (NPG²³). A tagországok a NAC-ben nagykövetségi rangú állandó képviselővel vannak jelen, míg a DPC és NPG-ben a külügy- és védelmi minisztériumok felsőszintű vezetői képviselik az országokat.

A NAC alárendeltségében működik a Katonai Bizottság (MC²⁴), amelynek munkáját a *Nemzetközi Katonai Törzs* (IMS²⁵) segíti. De a katonai oldallal nem foglalkozom, mert az közvetlenül nem érinti az értekezés témáját.

A civil oldalon a NAC alárendeltségében az IS adminisztratív segítségével működnek a különböző *főbizottságok*. Ezek a bizottságok (és az MC is) egyenrangúan kötelesek kiszolgálni a NAC-on kívül a DPC-t, a NPG –t, és onnan feladatot is kaphatnak.

A NATO IS közvetlen alárendeltségében működő szervezetek megnevezése főosztály. Öt ilyen főosztály létezik, mindegyik NATO főtitkárhelyettes vezetésével működik *(2. számú táblázat)*.

A főbizottságok a NATO tervezési rendszerének fontosabb részterületeit fogják át, mint például a CNAD, SRB, vagy Gazdasági Bizottság (EC²⁶). A fordításból látható, hogy mind a három bizottság megnevezésében valójában más (konferencia, testület, bizottság), de a szervezeti működési szabályzatuk szerint mind a három, és még mintegy 30 különböző szervezet, különböző megnevezésekkel *főbizottságként működik*. A főbizottságok a NAC számára történő döntés előkészítő feladataikon túl, továbbítják és menedzselik a NAC-től jövő feladatokat az alárendelt bizottságaik, valamint a képviselőkön keresztül a nemzetek felé. A bizottságokban a nemzeti *képviselőket ellátó személyek pedig a tagországok nemzeti érdekeit érvényesítik a bizottságokon keresztül* a NATO irányába.

A főbizottságok alárendeltségében működnek az úgynevezett *egyes szintű bizottságok*, amelyek rendeltetése egyes szakmai területeken folyó bizottsági tevékenységek összefogása. Ezek például a CNAD alárendeltségében a haderőnemenkénti fegyverzeti főcsoportok

²¹ NAC – North Atlantic Council - Észak-atlanti Tanács

²² DPC – Defence Planning Committee – Védelmi Tervező Bizottság

²³ NPG – Nuclear Planning Group – Nukleáris Tervező Csoport

²⁴ MC – Military Committee – Katonai Bizottság

²⁵ IMS – International Military Staff – Nemzetközi Katonai Törzs

²⁶ EC – Economic Committee – Gazdasági Bizottság

(NAAG²⁷, NAFAG²⁸, NNAG²⁹). Az egyes szintű bizottságok alárendeltségében működnek a **kettes**, azok alárendeltségében a **hármasszintű bizottságok**, amelyeket szokás még munka, vagy szakértői bizottságoknak is nevezni. Ezek feladata konkrét gyakorlati kérdések megtárgyalása, feldolgozása, állásfoglalás és javaslatok előkészítése a feladatszabó szervezet részére. Gyakorlatilag az **érdemi szakmai munka, a tudományos döntés előkészítés** ezekben történik. A CNAD alárendeltségét tekintve itt többnyire magasan képzett, hosszú élettapasztalattal rendelkező mérnök, katona, illetve a feladat megoldásához szükséges felkészültségű szakemberek vesznek részt.

A főbizottságok elnökének joga van javaslatot tenni a NAC felé alárendelt bizottság felállítására, illetve joga van hármasszintű bizottság megalakítására.

A különböző szintű bizottságokban az elnöki tisztelet a nemzetek által jelölt és konszenzussal megválasztott személy tölti be, aki ezután már semleges a döntések meghozatala során (nem nemzeti képviselő). Viszont nagyon hasznos információkkal szolgálhat a delegáló nemzet számára.

A főbizottságokban a képviselőket miniszter helyettes, helyettes államtitkár, főosztályvezető, illetve tábournoki rendfokozatú személyek látják el. **Fontos megjegyezni**, hogy a bizottságban legyen az bármilyen szintű, minden tagország képviselője nemzeti beosztásától függetlenül **egyenrangú, és azonos szavazati joggal** vesz részt. A gyakran ülésező bizottságokba, a brüsszeli NATO Központban működő nemzeti delegációktól vannak az állandó képviselők kijelölve. Ilyen például a NADREP is, később bővebben lesz róla szó. A többi bizottságba a szakterületnek megfelelő nemzeti szakértők, képviselők utaznak ki az ülésekre, amelyek általában a NATO Központban, vagy az egyik tagország által felajánlott helyszínen kerülnek megtartásra.

A NATO-ban összesen mintegy 350 különböző szintű politikai, katonai és szakmai rendeltetésű bizottság működik. Ebből mintegy 220 a CNAD alárendeltségében.

1. A NATO Védelmi Beruházási Főosztálya

A Védelmi Beruházási Főosztály a **NATO Nemzetközi Titkársága szervezetében az öt főosztály közül az egyik³⁰. Ennek a vezetője** a szakterületekért felelős főtitkárhelyettesek közül, a **védelmi beruházásért felelős NATO főtitkárhelyettes (3. számú táblázat)**. Ezt a beosztást – kvótás hely lévén - mindig amerikai nemzetiségű személy tölti be.

²⁷ NAAG – NATO Army Armaments Group – NATO Szárazföldi Fegyverzeti Csoport

²⁸ NAFAG – NATO Air Force Armaments Group - NATO Légierő Fegyverzeti Csoport

²⁹ NNAG – NATO Naval Armaments Group - NATO Haditengerészeti Fegyverzeti Csoport

³⁰ Lásd a 2. számú táblázat „A NATO Nemzetközi Titkárság Főosztályai”

A főosztályon lévő NATO beosztások, mint minden beosztás az IS-en belül, pályázat útján kerül betöltésre. Ez ideig nincs magyar munkavállaló ebben a szervezetben, de célszerű lenne (van már cseh, lengyel, román, stb.). Ebből adódóan a jövő feladata az, hogy meg kell találni azokat a lehetőségeket, célirányos felkészítési módokat, amelyekkel ez a hiány pótolható. Ez véleményem szerint úgy érhető el, hogy a nyelvileg és szakmailag jól felkészült egyéneket (lehet katona és civil is) több alkalommal ki kell küldeni NATO beosztásokba (nemzeti és kvótás helyekre vegyesen), utána lehet esélye a pályázatokon felvenni a versenyt az angolt és franciát anyanyelven beszélő más nemzetek pályázóiival szemben. Ha az IS-ben lenne magyar munkavállaló, az azzal az előnnyel járna, hogy sokkal több információhoz juthatnánk, ami mindenképpen elősegítené a célirányosabb tevékenységünket ezen a területen, annak ellenére, hogy ezek nem nemzeti beosztások. Mivel ezek a személyek állandóan ott vannak a szervezetben, benne vannak a napi folyamatokban, így ismereteikkel jól segíthetik a nemzeti feladatokat, természetesen a fair play szabályai betartása mellett.

1.1.A Védelmi Beruházási Főosztály rendeltetése

A DID rendeltetése, tanácsot adni a NATO főtitkár, a NAC, NRC³¹, DPC, NPG és más főbizottságok részére a felelőségi körébe tartozó kérdésekben, mint: a fegyverzeti területen a kutatás-fejlesztés, gyártás, beszerzés, szabványosítás, interoperabilitás, élettartam elemzés, felszerelés, erőforrás tervezés és biztonsági beruházás; a kiterjesztett légvédelem gyakorlati megvalósíthatóságával kapcsolatos kérdésekben a technikai vonatkozású feladatokért. Ezen kívül a NATO biztonsági beruházási programjának (NSIP³²) menedzselése, valamint a NATO erőforrás tervezés feladatainak menedzselése az SRB³³ főbizottság működtetésével, elősegítve a Szövetség³⁴ részére rendelkezésre álló erők és eszközök leghatékonyabb felhasználását. A főosztály további feladata a partner, a meghívott és a mediterrán országok fegyverzeti tevékenységének koordinálása, segítése is.

Mint, ahogyan már korábban szó volt róla, a főosztály szakirányultságának megfelelően részt vesz a NATO védelmi tervezési folyamataiban, a rendeltetését és felelőségi körét (kompetenciáját) érintően (fegyverzeti, légtér menedzsment, biztonsági beruházási program és erőforrás tervezési kérdésekben). Ezen kívül kiemelt feladata a hosszabb távú képességfejlesztési feladatok összehangolása a NATO-n belül és a nemzeti fejlesztések között.

³¹ NRC – NATO-Russia Council – NATO-Orosz Tanács

³² NSIP – NATO Security Investment Programme- NATO biztonsági beruházási program

³³ Megjegyzés: az NSIP és SRB feladatkör, 2003. április 01-ével került az addig Védelmi Támogatási Főosztálynak nevezett szervezethez, amely ettől fogva a Védelmi Beruházási Főosztály nevet viseli.

³⁴ Szövetség alatt az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét kell érteni

Ebből adódóan keletkeznek és származhatnak feladatok a nemzetek számára is, és ekkor a *rendelgetése, hogy közvetítse azokat a bizottságokon keresztül a nemzetek felé, és fordítva a nemzetektől jövő kezdeményezéseket a NATO szervezetei számára.* Természetesen ezt csak úgy szabad értelmezni, hogy a feladatok úgy keletkeznek egy bizottság számára, hogy arra vonatkozólag egy felsőbb szintű bizottság döntött, amelyben jelen van minden nemzet képviselője.

Ezen túlmenően a Védelmi Beruházási Főosztály összekötő szerepet tölt be a NATO termelői és fogyasztói logisztikáért felelős szervezetei között, mint például az SNLC³⁵, a különböző kooperációs projektekkel kapcsolatos feladatok során, valamint a NATO kutatás-fejlesztéssel foglalkozó katonai szervezetei között.

A védelmi beruházásért felelős NATO főtitkárhelyettes az állandó elnöke a NATO CNAD főbizottságnak, a NATO C3³⁶ Igazgató Tanácsának, a NATO-OROSZ TANÁCS (továbbiakban NRC) Rakétavédelmi Munkacsoportjának *és társelnöke* a NATO Szabványosítási Bizottságnak. (Ezek mellett még néhány szakmai főbizottságnak és NATO hivatalnak).

1.2.A Védelmi Beruházási Főosztály felépítése

A Védelmi Beruházási Főosztály³⁷ alapvetően három igazgatóságra, valamint az SRB-t működtető, és a kutatásfejlesztési kérdéseket koordináló szervezetre tagozódik. Ez utóbbi megosztva, részben a Védelmi Beruházási Főosztály, részben a Nemzetközi Katonai Törzs (IMS) igazgatójának az alárendeltségébe, felelősségi körébe tartozik (3. számú táblázatot).

Az igazgatóságok megnevezése:

- *Fegyverzeti Tervező, Program és Irányelvek Igazgatóság,*
- *Légvédelmi és Légtér Menedzselő Igazgatóság,*
- *Biztonsági és Beruházási Igazgatóság.*

A főosztály további főbb szervezeti elemei

- *Technológiai Tanulmányok és Kooperációs Iroda,*
- *NATO Központ C3 Törzs (a Nemzetközi Titkárság eleme),*
- *Az SRB bizottság elnöke és törzse,*
- *Katonai erőforrás irányelvek koordinációs részleg,*

³⁵ SNLC – Senior NATO Logisticians’ Conference – NATO Logisztikai Vezetők Értekezlete

³⁶ C3Board – Consultation Command & Control Board – Konzultációs, Vezetési és Irányítási Tanács

³⁷ Felépítését lásd a 3. számú táblázaton

- A főosztály fennhatósága alatt működő bizottságokat támogató törzs (titkárság).

A fenti szervezeti elemek közül részletesebben csak a Fegyverzeti Tervező, Program és Irányelvek Igazgatósággal kívánok foglalkozni, mivel ez kapcsolódik közvetlenül a CNAD tevékenységéhez. A többi területtel csak általános tájékoztató jelleggel, a védelmi támogatás és a CNAD tevékenységének elemzéséhez szükséges mértékben.

1.2.1. Fegyverzeti Tervező, Program és Irányelvek Igazgatóság

Ez az **igazgatóság** segíti és támogatja a védelmi beruházásért felelős főtitkár helyett a Szövetségen belüli fegyverzeti irányelvekkel, kooperációval, projektekkel, tervezéssel, valamint a beszerzésekkel kapcsolatos kérdésekben. **Felelős továbbá a CNAD és alárendelt bizottságai** tevékenységével kapcsolatos feladatok szervezéséért, a NATO különböző szervezeteitől, illetve a nemzetektől eredő kezdeményezések formába öntéséért. Ezen kívül elméleti és **adminisztratív támogatást nyújt** a CNAD és alárendelt bizottságai részére annak érdekében, hogy azok maradéktalanul képesek legyenek megfelelni rendeltetésüknek, ezzel elősegítve a Szövetség küldetésének teljesítését, úgy a napi, mint a közép és hosszabb távú feladatai megoldása során.

Ez az adminisztratív támogatás a CNAD-nek alárendelt Szárazföldi (NAAG), a Haditengerészeti (NNAG) és a Légierő (NAFAG) Fegyverzeti Csoportok (mint egyes szintű bizottságok) és azok alárendelt bizottságai (kettes és hármas szintű szakbizottságok) részére irányul, annak érdekében hogy:

- **Elősegítse és biztosítsa** a tagországok képviselői közötti **információcserét és harmonizációt** az érintett témakörökben.
- **Biztosítsa továbbá** a különböző koncepciók és a NATO (had)műveleti követelmények közötti **összhangot**,
- **Elősegítse a konszenzust**, valamint a minél magasabb fokú **szabványosítást és elérését** a NATO műveletek kooperációjában történő végrehajthatósága érdekében.

Ez az igazgatóság felelős a PFP programból a CNAD felelősségi körébe tartozó feladatok végrehajtásáért, **bedolgozik** a Tömegpusztító Fegyverek Elterjedése Elleni Munkacsoport (DGP³⁸) munkájába, **támogatja** a CNAD munkáját a Kiterjesztett Légvédelem (Extended Air Defence) kérdéseiben, **menedzseli** a CNAD Rakétavédelmi Tervezőcsoport, a NATO-Orosz Ballisztikus Rakétavédelmi Munkacsoport és a Szövetségi Szárazföldi Felderítő Irányító Bizottság tevékenységét, **felügyeli** a béketámogató műveletek CNAD-t érintő

---

³⁸ DGP – Defence Group on Proliferation – Tömegpusztító Fegyverek Elterjedése Elleni Munkacsoport

fegyverzeti vonatkozású feladatait. **Kapcsolatot tart fenn** az EU-val, a Nyugat-európai Fegyverzeti Csoporttal (WEAG)³⁹, valamint a különböző, a CNAD felelősségi körébe is tartozó kérdésekkel foglalkozó szervezetekkel, hivatalokkal, mint például: „NATO EF 2000⁴⁰ and TORNADO Development⁴¹”, NPLO⁴², NAMSA(O)⁴³, NAHEMA⁴⁴, SACLANTCEN⁴⁵, SNLC, stb. (a felsorolásban csak a lényegesebb és ismertebb szervezeteket említettem meg).

Az **igazgatósággal szorosan együttműködik** a NATO Nemzetközi Titkársága kutatás-fejlesztésért felelős részlege. A NATO Kutatási és Technológiai Hivatalának (RTA⁴⁶) székhelye Párizsban van. Ennek vezető testülete a Kutatási-Technológiai Igazgatóság Tanácsa (RTB⁴⁷). A hivatal és az igazgató tanács együttesen alkotják a Kutatási – Technológiai Szervezetet (RTO⁴⁸). Az RTB-ben az MH-t a HM Technológiai Hivatal főigazgatója képviseli.

1.2.2. Légvédelmi és Légtér Menedzselő igazgatóság

A Légvédelmi és Légtér Menedzselő igazgatóság **felelős** a technikai jellegű légvédelmi kérdésekért, valamint a katonai és a polgári légi forgalom irányítási feladatai közötti kapcsolatok szervezéséért.

Egyik fő feladata, támogatást nyújtani a NATO Légvédelmi Bizottságának (NADC⁴⁹). *[A feladatkörök tisztázása érdekében megemlítem, hogy a NATO Légvédelmi Bizottsága felelős a NATO légvédelmi rendszere irányelveinek (policy) továbbfejlesztéséért, a légvédelmi kérdésekben a tagországok közötti koordinációért – értve alatta a béketámogatási műveletek során, a résztvevő országok közötti koordinációt is - az integrált légvédelmi rendszer (beleértve a haditengerészeti, szárazföldi és légi légtér védelmi képességeit) képességeinek növeléséért annak érdekében, hogy azok megfeleljenek a Szövetség elvárásainak.]*

³⁹ WEAG – Western European Armaments Group - Nyugat-európai Fegyverzeti Csoport

⁴⁰ EF 2000 – Euro Fighter 2000 – Euro 2000-es vadászrepülőgép

⁴¹ NATO Eurofighter 2000 és TORNADO harci repülőgépeket fejlesztő csoportok

⁴² NPLO – NATO Production and Logistics Organization – NATO Gyártási és Logisztikai Szervezet

⁴³ NAMSA(O) – NATO Maintenance and Supply Agency(Organization) – NATO Fenntartási és Ellátási Hivatal(Szervezet)

⁴⁴ NAHEMA – NATO Helicopter (NH90) Design, Development, Production and Logistics Management Agency – NATO NH90 Helikopter Tervező, Fejlesztő, Gyártó és Logisztikai Menedzselő Hivatal

⁴⁵ SACLANTCEN – Supreme Allied Command Atlantic Undersea Research Centre – Szövetséges Fegyveres Erők Atlanti Legfelsőbb Parancsnokság Tengeralatti Kutatási Központ

⁴⁶ RTA – Research and Technology Agency – Kutatási és Technológiai Hivatal

⁴⁷ RTB - Research and Technology Board - Kutatási és Technológiai Igazgatóság

⁴⁸ RTO - Research and Technology Organization - Kutatási és Technológiai Szervezet

⁴⁹ NADC- NATO Air Defence Committee – NATO Légvédelmi Bizottság

*Az igazgatóság másik fő feladata támogatást nyújtani a NATO Légi Forgalmat Irányító Bizottság (NATMC⁵⁰) részére, amelynek **rendeltesse, hogy biztosítsa a légtér koordinációt** a Szövetség részére úgy a katonai, mint a polgári légi forgalom esetén, valamint **kapcsolatot tartani** a partner országokkal a közös légtérhasználat kompatibilitásának kialakítása és biztosítása érdekében azzal a távlati céllal, hogy **kiépítésre kerüljön** az egységes **páneurópai légiforgalmi irányítási rendszer.***

A NATO együttműködési keretein belül az **igazgatóság további feladata** a NATO tagságra aspiráns országok részére *[akik részt vesznek a Tagsági Akció Tervben (MAP⁵¹) és a PjP programban]* tanácsot és segítséget nyújtani a légvédelmi és légtér forgalmi kérdésekben.

Az **igazgatóság feladatai** közé tartozik továbbá, a **kapcsolattartás** a légvédelmi ügyekben érintett hivatalokkal, szervezetekkel, mint például: a Légi Eszközre Telepített Korai Riasztási Programot⁵², a Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Programot⁵³ menedzselő hivatalokkal, valamint a HAWK földi telepítésű légvédelmi rakéta rendszert⁵⁴ és a Közepes Hatótávolságú Légvédelmi Rendszert⁵⁵ menedzselő szervezetekkel.

1.2.3. A Biztonsági Beruházási Igazgatóság

A Biztonsági Beruházási Igazgatóság feladatkörébe tartozik a NATO biztonsági beruházásaival összefüggő tervezési, jóváhagyási és felügyeleti tevékenység. Ebben a szervezetben sincs magyar munkavállaló, viszont van állandó kihelyezett képviselőnk Brüsszelben, aki az Infrastrukturális Bizottság (IC⁵⁶) ülésein vesz részt. Magyarország esetében ugyanaz a személy látja el az állandó képviseletet az SRB előkészítő bizottsági ülésein is.

1.2.4. Konzultációs, Vezetési és Irányítási Törzs

A NATO-n belül a Konzultációs, Vezetési és Irányítási Törzs (NATO HQ C3 Staff) integrálja magába a vezetésért és irányításért felelős civil, illetve katonai szervezeteket. A törzs főfeladata, hogy kialakítsa a NATO Konzultációs, Vezetési és Irányítási irányelveit, majd felügyelje azok tervezését és alkalmazását. További főbb feladata, hogy működtesse és

---

⁵⁰ NATMC – NATO Air Traffic Management Committee – NATO Légi Forgalmat Irányító Bizottság

⁵¹ MAP - Membership Action Plan – Tagsági Akció Terv

⁵² NATO Airborne Early Warning Programme - NATO Korai Riasztó Rendszer Program

⁵³ NATO Air Command and Control System Programme – NATO Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Program

⁵⁴ HAWK Surface to Air Missile System – Föld–Levegő Rakéta Rendszer

⁵⁵ MEADS – Medium Extended Air Defence System – Közepes Hatótávolságú Légvédelmi Rendszer

⁵⁶ IC – Infrastructure Committee – Infrastrukturális Bizottság

kiszolgálja a NATO Kommunikációs és Információs Rendszerét (CIS⁵⁷). Ezen feladatai végrehajtása során támogatást nyújt az alábbi bizottságok számára: Észak-atlanti Tanács, Katonai Bizottság, CNAD, SRB, IC, valamint szükség esetén más bizottságok részére is.

1.2.5. NATO Szabványosítási Iroda

A NATO Szabványosítási Iroda (Office of NATO Standardization) felelős, a NATO anyagi, technikai és műveleti szabványokkal kapcsolatos tevékenységért úgy, hogy az iroda, mint a Nemzetközi Titkárság szervezetének része, tagja a NATO Szabványosítási Törzs Csoportnak (NSSG), amely a NATO Szabványosítási Bizottságnak (NCS⁵⁸) van alárendelve. (A szabványosítással, mint a CNAD keretében végzett egyik fontos tevékenységgel részletesebben egy későbbi fejezetben foglalkozom).

1.2.6. Kutatási és Technológiai Hivatal Technológiai Tanulmányok és Koordinációs Iroda

Kutatási és Technológiai Hivatal Technológiai Tanulmányok és Koordinációs Iroda (Technology Studies and Coordination Office of Research & Technology Agency) összekötő szerepet tölt be a párizsi székhelyű Kutatási és Technológiai Hivatallal (R&TA), és mint ahogyan korábban már szó volt róla, kettős alárendeltségben működik. A NATO Kutatási és Technológiai Hivatallal együtt az a *rendeltetése*, hogy *kidolgozza* a hosszú távú NATO kutatási – fejlesztési programját, *elősegítse az információ cserét* a nemzetek kutatással és fejlesztéssel foglalkozó szervezetei között, *tanácsot adjon* az Észak-atlanti Tanács, a NATO különböző bizottságai, valamint a tagországok részére, alapvetően a *védelmi célú kutatási-fejlesztési kérdésekben*.

A RTA a kutatási-fejlesztési témáknak megfelelően hat különböző PANEL-re tagozódik:

- Tanulmányok, Analízis és Szimuláció (SAS PANEL),
- Rendszer Konceptió és Integráció (SCI PANEL),
- Szenzorok és Elektronika (SET PANEL),
- Információs Rendszer Technológia (IST PANEL),
- Alkalmazott Gépjármű Technológia (AVT PANEL),
- Humán Faktor és Orvostudomány (HFM PANEL).

---

⁵⁷ CIS – Communication & Information System – Kommunikációs és Információs Rendszer

⁵⁸ NCS – NATO Committee for Standardization – NATO Szabványosítási Bizottság

1.3.A fejezet összefoglaló megállapításai és következtetései

Az egységes értelmezés céljából **bemutattam** a NATO IS keretében (civil oldalán) működő bizottságok felépítését, **összefoglaltam** a bizottságokkal kapcsolatos általános tudnivalókat. Az *1. számú táblázatban* a bizottsági szintekre vonatkozó ábrán **szemléltetem**, hogy az értekezésben később szóba kerülő bizottságok (csak példákkal illusztrálva) melyik szinthez tartoznak. A Védelmi Beruházási Főosztály ismertetésével **az volt a célom**, hogy keretbe ágyazzam, és érthetővé tegyem a következő fejezetben elemzésre kerülő CNAD-el kapcsolatos tevékenységeket, feladatokat, szervezeteket.

A fentebb leírtak alapján **megállapítottam**, hogy a Védelmi Beruházási Főosztály felelősségi és működési területe igen széles, és alapvetően négy fő területre tagozódik, ezek: a fegyverzeti, a légvédelmi, a beruházási és az erőforrás tervezési kérdésekkel foglalkozó területek. A főosztály a konzultációs, vezetési és irányítási, a szabványosítási, valamint a kutatási és fejlesztési kérdésekben pedig megosztott felelősséget visel a Nemzetközi Katonai Törzsszel.

Bemutattam továbbá, hogy a főosztály feladatai közé tartozik többek között, hogy harmonizálja a NATO-n belül, valamint a nemzetek között a CNAD égisze alatt, és a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körében végzendő feladatokat.

Megállapítottam, hogy a főosztályon lévő NATO beosztások pályázat útján kerülnek betöltésre. **Ez ideig nincs magyar munkavállaló ebben a szervezetben. Rávilágítottam arra**, hogy ebből adódóan a **jövő feladata** az, hogy meg kell találni azokat a lehetőségeket, célirányos felkészítési módokat, amelyekkel ez a hiány pótolható. Ugyanis tapasztalatom szerint, azon országok, amelyekből dolgoznak az IS-ben, sokkal több információval rendelkeznek, mint például mi. Ebből azt a következtetést vontam le, hogy amennyiben az IS-ben lenne magyar munkavállaló, az azzal az előnnyel járna, hogy sokkal több információhoz juthatnánk, ami mindenképpen elősegítené a célirányosabb tevékenységünket ezen a területen.

II. FEJEZET

A NEMZETI FEGYVERZETI IGAZGATÓK KONFERENCIÁJA

2. A Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája, rendeltetése, feladatai, összetétele

A Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája (CNAD), a szakterületét illetően a NATO tanácskozási és feladatszabási joggal bíró legfelsőbb szintű szakmai főbizottsága, amely *szervezi, koordinálja és elősegíti a fegyverzeti* kérdéseket érintő témakörökben a Szövetségen belüli *együtműködési tevékenységeket*. A '90-es években a nemzetközi helyzetben történt változásokkal összhangban ez a tevékenység fokozatosan kiegészült a Pfp, a meghívott és mediterrán országok felé irányuló aktív együtműködési feladatokkal, amelyek során a CNAD-nek *kezdemenyező* szerepe van. Ezen kívül, mint főbizottság részt vesz a NATO tervezési folyamatában, a fegyverzeti témakört érintő feladatok tervezése során.

A CNAD *felelős* előkészíteni az összes fegyverzeti együtműködéssel kapcsolatos témaköröket a NAC, az NRC, a DPC, és a NPG üléseire, és fordítva, a CNAD *felelős* azért, hogy az általuk fegyverzeti kérdésekben hozott döntéseket eljuttassa a tagországokhoz a nemzeti fegyverzeti igazgatókon és a CNAD alárendelt szaktanácsadói bizottságain keresztül.

Ebben a munkájában, a korábban tárgyaltak szerint, CNAD-t a neki közvetlenül alárendelt bizottságok (egyes, kettes és hármas szintű bizottságok) segítik. Az egyes szintű bizottságok a haderőnemenkénti fegyverzeti csoportok, irányító bizottságok, tervező csoportok, a kettes szintű bizottságok a szakcsoport bizottságok és a hármas szintű bizottságok a szaktanácsadói bizottságok, amelyek feladattól függően lehetnek alcsoportok, munkacsoportok, segítő-támogató, szakértői csoportok, ad hoc munkacsoportok, stb.

Más felosztás szerint a bizottságok lehetnek állandó-, illetve ideiglenes bizottságok. Ilyen értelemben a nagyobb horderejű feladatok végrehajtására létrehozható Ad Hoc bizottság, mint egyes szintű bizottság is, amelynek mandátuma meghatározott ideig tart

A témával kapcsolatban fontosnak tartom, hogy a CNAD, mint NATO bizottság, hivatalos kapcsolatot tart fenn a Nyugat-európai Fegyverzeti Csoporttal (WEAG⁵⁹), és

---

⁵⁹ A WEAG felépítését lásd az 5.sz táblázatban. Magyarország 2000. november 13-án, a Nyugat-európai Unió Marseille-i ülésén lett teljes jogú tagja a WEAG-nak, ahol a kormány nevében a Honvédelmi Miniszter írta alá a csatlakozási okmányokat. Az MH részéről ennek a csatlakozásnak az előkészítő tárgyalásait, gyakorlati előkészítését Brüsszelben én végeztem.

kiepítés alatt van az Európai Unióval (továbbiakban EU) történő kölcsönös szakmai kapcsolattartás rendje is.

A kialakult gyakorlat szerint a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi és tevékenységi köre szorosan összefügg a WEAG körében végzett munkával is, mivel általában ugyanaz a személy tölti be a nemzeti fegyverzeti igazgatói pozíciót a NATO-ban és a WEAG-ban, továbbá egyes területeken a nemzeti képviselők személye is megegyezik a NATO-t és WEAG-ot illetően. Többek között példa erre a NADREP. Ugyanaz a személy látja el a képviseltet mind a két szervezetben.

Úgy gondolom, hogy napjainkban, amikor küszöbön áll az EU-hoz történő csatlakozásunk, a téma elemzése során elkerülhetetlen, hogy ne említsem meg az EU-n belül kialakuló igényt a nemzeti fegyverzeti igazgatói funkciókra vonatkozóan. 2003. szeptemberében vettünk részt először tanácskozási joggal az európai uniós tagországok nemzeti fegyverzeti igazgatói részére szervezett értekezleten Rómában. Az a véleményem, hogy a közeljövőben egyre nagyobb jelentősége lesz ennek a területnek is.

A továbbiakban a **CNAD alárendelt bizottságaival** foglalkozom. Elkerülendő a fejezetben belüli hosszabb felsorolást, a CNAD alárendelt főbizottságait⁶⁰, valamint azon bizottságokat, amelyek munkájában részt veszünk, az 1. számú mellékletben részletezem.

A CNAD egyes szintű bizottságai alárendeltségében a kettes szintű bizottságok – szakcsoportok működnek. Ilyenek például a szárazföldi csoportok (LG⁶¹), légierő csoportok (AG⁶²), vagy haditengerészeti csoportok (NG⁶³). Ezek alárendeltségében, mint hármas szintű bizottságok működnek, a különböző munkacsoportok (WG⁶⁴), vagy alcsoportok (SG⁶⁵).

A felsorolt egyes szintű bizottságok - amelyek állandó bizottságok - a NAC által jóváhagyott Szervezeti Működési Szabályzat (TOR⁶⁶) szerint működnek, a rendeltetésüktől és aktuális feladataiktól függően évente 2 – 8/10 alkalommal üléseznek.

A **CNAD** közvetlen **alárendeltségében** mintegy 110-120, a CNAD és a MC kettős alárendeltségében, ez az RTO, mintegy 100-110, így összességében **mintegy 220-230 különböző** szintű és rendeltetésű **bizottság működik**. Azért nem lehet pontosan meghatározni a bizottságok számát, mert egyesek a feladataik befejeztével megszűnnek, míg mások a

⁶⁰ Lásd a 4. számú táblázatot „A CNAD alárendelt főbizottságai”

⁶¹ LG – Land Group – Szárazföldi Csoport

⁶² AG – Air Group – Légierő Csoport

⁶³ NG – Naval Group – Haditengerészeti Csoport

⁶⁴ WG – Working Group - Munkacsoport

⁶⁵ SG – Subgroup - Alcsoport

⁶⁶ TOR – Terms of Reference – Szervezeti Működési Szabályzat

feladatok megjelenése után megalakulnak. Az összes bizottság felsorolását még a mellékletben sem tartottam szükségesnek, mert plusz érdemi információval nem szolgálnak. Látva a főbizottságokat (4. számú táblázat) és ismerve a bizottságok rendszerét, a szinteket (2. számú táblázat), már aránylag könnyen kikövetkeztethető a többi szakmai bizottság helye. A rendeltetésük pedig a megoldandó feladatok függvénye, és a megalakításukkor kerülnek meghatározásra. Minden NATO bizottságban minden tagországnak azonos jogokkal és kötelezettségekkel lehet részt venni, de nem kötelező. A CNAD alatt működő egyes és kettes szintű bizottságok állandó bizottságok, míg a hármas szintű bizottságok ideiglenes bizottságok, ami azt jelenti, hogy működési idejük kettő év, és ez külön eljárással szükség esetén további két évre meghosszabbítható.

Magyarország összesen 45 különböző szakmai bizottság, munkacsoport munkájában vesz részt (lásd 1. számú melléklet) általában egy, esetenként kettő képviselővel, ami körülbelül a 20 %-át jelenti az összes bizottsághoz képest.

A fentiekből kétséget kizárólag **belátható, hogy ahhoz, hogy az itt jelentkező feladatokat nemzeti szinten a fegyverzeti igazgató érdemben kezelni tudja, megfelelő hazai képviseleti rendszerrel, szervezeti biztosítással, és abban szakmai ismeretekkel rendelkező humán erőforrás háttérrel kell rendelkeznie.** Ezek elemzésére kerül majd sor az utolsó két fejezetben a nemzetközi és hazai viszonyokat megvizsgálva.

A CNAD feladatai:

A könnyebb áttekinthetőség érdekében a feladatokat felsorolás formájában írom le:

- Tanácsot adni az NAC részére és eljárni az NAC nevében a fegyverzettel kapcsolatos kutatási és fejlesztési kérdésekben, valamint a NATO erők részére történő eszközbeszerzésekkel kapcsolatban.
- Irányítani a NATO által felvállalt fegyverzeti kooperációt a nemzetközi keretek között, különös tekintettel azok politikai, gazdasági és technológiai aspektusaira.
- A transzatlanti ipari kooperáció elősegítése.
- Felügyelni a NATO tervezési rendszerében a fegyverzeti tervezési rendszer működését.
- Megoldást találni a fegyverzeti főcsoportok által felvetett problémákra, és kiszűrni az esetleges párhuzamosságokat a csoportok között.
- A csapatok eszközellátása során biztosítani a NATO közös tevékenységeihez szükséges anyagi-technikai szabványosítási követelményeket.

- Kapcsolatot tartani a NATO katonai hatóságaival, a Védelmi Tervező Bizottsággal, és biztosítani a kapcsolatokat a CNAD bizottságai, valamint ezen szervezetek között.
- Biztosítani a kooperációs projektek során, hogy azok feleljenek meg a NATO PROJECT⁶⁷ kritériumoknak. Irányítani a működtetését azoknak a projekteknek, amelyek megfelelnek ezeknek a kritériumoknak.
- Irányítani a NATO anyagi és technikai jellegű szabványosítási tevékenységet. Kapcsolatot tartani a NATO Szabványosítási Hivatalával, valamint a nemzetekkel az anyagi és technikai jellegű szabványok bevezetését, alkalmazását illetően.
- A felelősségi körét érintő kérdésekben köteles rendszeresen beszámolni, és a szükséges kérdésekben javaslatot beterjeszteni a NAC részére.

A CNAD főbizottság összetétele

A bizottság elnöke: jogilag a NATO főtitkára, a NATO Szervezeti Működési szabályzatának megfelelően, de az ülések *állandó levezető elnöke* a védelmi beruházásért felelős főtitkárhelyettes.

A CNAD döntési joggal bíró tagjai: a nemzeti fegyverzeti igazgatók, vagyis a tagországok kormányainak képviselői (rendszerint a védelmi minisztériumok miniszter helyettes, államtitkár, illetve helyettes államtitkár szintű vezetői), akik felelősek a fegyverzeti ügyekért, valamint a tudományos és technológiai eredmények, technikai fejlesztések katonai célú felhasználásáért. *A CNAD ülés további résztvevői*

- A NATO Katonai Bizottságának képviselője (megtámogatva a főbb katonai parancsnokságok képviselőivel).
- A CNAD alárendelt egyes szintű bizottságainak elnökei.
- A CNAD tevékenységét közvetlenül érintő NATO Ügynökségek (Hivatalok) képviselői.
- Az EU, WEAG képviselői.
- A nemzeti fegyverzeti igazgatók képviselői (NADREP-ek), [a nemzeti fegyverzeti igazgató, illetve a helyettese együttes távollétében a NADREP-nek van szavazati joga].
- Nemzeti szakértők.

---

⁶⁷ Megjegyzés: A NATO Projekteknek való megfelelő kritériumait az Észak-atlanti Tanács által jóváhagyott NATO dokumentum tartalmazza.

2.1. A védelmi támogatás és a CNAD

A védelmi támogatás kifejezés megjelenése a magyar katonai szakzsargonban a NATO-hoz történt csatlakozás folyamatával és a szélesebb körben értelmezett logisztikával függ össze. A NATO-ban ez már hosszú évek óta használatos és nem okoz gondot a mögé értendő tartalom, mint ahogyan nálunk is kialakult egyes katonai szakkifejezésekhez társított fogalom, mint a biztosítás, támogatás stb. *A védelmi támogatás fogalma a magyar katonai szakirodalomban, viszont még nem teljesen tisztázott.* A szándékom az, hogy az értekezésben meghatározását adjam a védelmi támogatás fogalmának.

A CNAD és a védelmi támogatás kapcsolata úgy fogalmazható meg, hogy a CNAD által végzett tevékenységek zöme annak érdekében történik, hogy a védelmi támogatás minél eredményesebben megvalósulhasson.

A védelmi támogatással kapcsolatos fogalmak tisztázása

Ennek a témakörnek az elemzéséhez és a fogalmak tisztázásához felhasználtam a Hadtudományi Lexikon-t, a ZMNE Doktori Iskola jegyzeteit, NATO kézikönyveket, NATO nyílt dokumentumokat, valamint a legfrissebb forrásnak tekinthető MH Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínának a logisztika fogalmára vonatkozó meghatározásait, amelyeket a könnyebb előtalálás érdekében az értekezés 2. számú mellékletében összegyűjtöttem. Ezen kívül konzultáltam a témában jártas szakemberekkel [MH ÖLTP, HVK LCSF-ség (azóta megszűnt, mint szervezeti elem) szakembereivel, valamint a ZMNE Logisztikai Tanszék tanáraival] annak érdekében, hogy korrekt meghatározását adhassam a védelmi támogatás értelmezésének⁶⁸. E rövid bevezető után térjünk rá a megoldásra váró problémára.

A NATO-ban használatos fogalmak és kifejezések között szinte naponta hallhatjuk a defence support – védelmi támogatás kifejezést. Ha a „*defence support*” angol kifejezés szó szerinti magyar fordítását vesszük alapul, ami a „*védelmi támogatás*”, és ha felületesen értelmezzük annak magyar jelentését, az *tévítra vezethet*. Különösen akkor, ha a katonai terminológiában használatos *támogatás*-ra koncentrálunk, lévén szó katonai vonatkozású feladatokról, amit még nyomatékosít a védelmi jelző is. De akkor is *tévedünk, ha a biztosítás, vagy akár a logisztika, vagy logisztikai biztosítás kifejezésre asszociálunk, mint ahogyan a gyakorlatban az sokszor előfordul.*

---

⁶⁸ A témával kapcsolatban „A Defence Support – Védelmi Támogatás fogalmának magyar értelmezése” címmel a Katonai Logisztika 10. évfolyam 1. szám p.233-260 – MH ÖLTP kiadványa – 2002 – ISSN 1588-4228 – közzétettem egy tanulmányt, amelyben egy változatban meghatározását adtam a védelmi támogatás fogalmának.

Kézzel foghatóan talán a következő példával lehet egyszerűen megfogalmazni a támogatás és biztosítás közti különbséget. Vegyünk egy családot, ahol a szülők mindaddig **biztosítják** a családot, benne a gyerekek megélhetését, amíg azok „ki nem kerülnek” a családból, önálló családot nem alapítanak. Amikor már önálló családi életet élnek a szülők **támogatják** a gyerekeiket (anyagilag például). Egyébként ezzel teljesen analóg a katonai értelemben használt támogatás és biztosítás értelmezése. A parancsnok részére a biztosítás során, a saját kezében lévő eszközök, erőforrások és lehetőségek saját elhatározása szerinti alkalmazását jelenti, míg a támogatásra kijelölt erők, eszközök felett nincs joga rendelkezni. Azok az előljáró által megszabott feladatot (támogatást) hajtják végre. Ebben a részben érintett fogalmak meghatározását (lásd 2. számú mellékletben) úgy veszem, mint korábban a tudományos életben elfogadott meghatározásokat. Ezen meghatározások mindegyike csak részeit tartalmazza a NATO-ban használt védelmi támogatás alatt értett fogalomnak.

Mint, ahogy a 2. számú mellékletben szereplő meghatározásokból láthatjuk, a védelmi támogatás nem azonos a támogatással, sem a biztosítással, vagy a mindenoldalú biztosítással, és nem azonos a logisztikai támogatással sem. Hogy közelebb jussunk a megoldáshoz, **járjuk körül a logisztika fogalmát** területeit. Vizsgáljuk meg, hogy a szakirodalom, milyen meghatározását adja a logisztikának. Ha csak a 2. számú mellékletben példaként felsorolt meghatározásokat vesszük, abból is láthatjuk, hogy sokféle definíció létezik a logisztika meghatározására (egyes források legalább harminc különböző meghatározást említenek), és mindegyik másképpen tárgyalja a stratégiai, harcászati, mozgatási és előállítói kapcsolatokat. „Mindazonáltal a NATO-ban elfogadott logisztikai meghatározásokat az AAP-6 dokumentumban fektették le (NATO Szakkifejezések és Meghatározások szógyűjteménye). Ez alapján, nem teljesen szó szerint idézve.

A logisztika, az erők mozgatásának és fenntartásának tervezési és végrehajtási tudománya és az alábbi katonai tevékenységekkel foglalkozik a legátfogóbb értelemben:

- *tervezés és fejlesztés, beszerzés, raktározás, szállítás, elosztás, fenntartás, kiürítés és az anyagok⁶⁹ kiosztása.*
- *személyszállítás,*
- *létesítmények igénybevétele, megvásárlása, karbantartás, működtetés, elosztás,*
- *szolgáltatások igénybevétele, vagy nyújtása,*
- *orvosi, vagy egészségügyi szolgáltatások biztosítása.*

---

⁶⁹ **Anyag:** felszerelés a legtágabb értelemben, amely magában foglalja a haditechnikai eszközöket, fegyvereket, lőszer, üzemanyagot, stb.

Ez utóbbi meghatározás a NATO szervezetének különböző területére eső felelősségek széles körét öleli át. Az egyes területeken más-más definíciókat alkalmaznak, amelyekből a következők terjedtek el szélesebb körben:

a) *Termelői logisztika*, szokás még ezt a csoportosítást *előállítói*, illetve *gyártói* logisztikának is nevezni úgy, hogy gyakorlatilag ugyanazt értve mind a három megnevezés alatt.

b) *Fogyasztói logisztika*, hasonlóan az előző fogalomhoz, itt is gyakran használják azonos értelemben, alternatív fogalomként a *felhasználói* logisztika kifejezést.

2.1.1. A védelmi támogatás fogalmának meghatározása

A *defence support* szó szerinti magyar fordítása védelmi támogatás. A védelmi támogatással kapcsolatban felmerült magyar jelentések (támogatás, biztosítás, logisztika, logisztikai biztosítás) és az azokhoz tartozó fogalmak tisztázása után (lásd fentebb) kijelenthetjük, hogy az autentikus tudományos értelmezés szerint *a magyar és a magyar katonai terminológiában használatos támogatás, biztosítás, logisztika és logisztikai biztosítás alatt értett fogalom nem azonos a NATO-ban defence support alatt értett fogalommal, és ennek keretében végzett tevékenységekkel.*

A *defence support* magyar megfelelőjét a *védelmi támogatás fogalmá* úgy érthetjük, illetve fogalmazhatjuk meg igazán, ha a *logisztikából indulunk ki*, és figyelembe vesszük a különböző meghatározásokat és az előzőekben leírtakat.

Fogadjuk el a NATO-ban is általánosságban használt alapvetően kettős felosztást, vagyis azt, hogy a logisztika ebben a környezetben értelmezve felosztható termelői és fogyasztói logisztikára.

Fogadjuk el továbbá, hogy a magyar katonai terminológiában használt támogatás és biztosítás alatt értett tevékenység sem azonos a NATO-ban a „defence support” alatt végzett tevékenységgel.

Ha ezeket elfogadjuk, akkor az előzőekben leírtakból következtetve a védelmi támogatás fogalmához *a termelői logisztika* áll közelebb.

Ennek megfelelően a logisztika oldaláról vizsgálva a NATO Védelmi Beruházási Főosztály, ezen belül a CNAD keretében végzett, és ennek megfelelően a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó tevékenységeket, akkor *a „defence support” fogalom alatt a magyar terminológiában használatos, harcátogatás, harcibiztosítás és logisztikai biztosítás alatt végzett feladatok végrehajtásának feltételeit megteremtő tervező, szervező, katonai képesség fejlesztő, kutató, termék beszerző, élettartam elemző (költség,*

hatékonyság, gazdaságosság) erőforrás tervező tevékenységeket, valamint a hadrafoghatóság fenntartását és alkatrészellátás feltételeit megteremtő, anyagi és technikai szabványosítást végző, és mindezekhez a nemzetközi kooperációs kereteket biztosító tevékenységek összességét kell érteni.

A meghatározásból jól látható, hogy *ez alatt egy széleskörű, de jól behatárolható, a kollektív bölcsességre és tudományos eredményekre támaszkodó, a védelmi képességek NATO által elvárt szintű kialakítását, fejlesztését, a hadrafoghatóság fenntartását célzó és megvalósító tervszerű komplex tevékenység összességét kell érteni.*

2.2. A szabványosítás és a CNAD kapcsolata

Az 5. számú táblázaton láthatók a NATO szabványosítási kérdésekben érintett főbb szervezeti elemei. A legfelsőbb szinten, mint szabványosítási irányelvekért felelős szerv a NAC áll, ahol a nemzetek nagykövetségi szinten vannak képviselve. Alatta öt főbizottság, vagyis feladatszabási joggal rendelkező bizottság foglalkozik a szakterületének megfelelően a szabványosítással. Ezek: a NATO Szabványosítási Bizottsága, a Katonai Bizottság, a NATO Logisztikai Vezetőinek Értekezlete, *a NATO Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Értekezlete*, a NATO Konzultációs, Vezetési és Irányítási Tanácsa.

Az 5. számú táblázatban látható, hogy az egyes bizottságok a szabványosítási tevékenységük során mely területekért (műveleti, anyagi-technikai, kommunikációs) felelősek. Ez alapján látható, hogy a *CNAD felelős az anyagi-technikai szabványokért*. A többnemzetiségű együttműködésnek elengedhetetlen feltétele egy bizonyos mértékű egységesítés, szabványosítás. Különben az együttműködésre kötelezettek nem lennének képesek feladataikat végrehajtani, egymással kommunikálni, közös ellátást, fenntartást megvalósítani. Ebben az értelemben *a CNAD és annak alárendelt bizottságain keresztül fontos szerepet tölt be* azzal, hogy a többnemzetiségű műveletek során igénybe vett és használt eszközök-anyagok vonatkozásában kezdeményező, illetve feladatszabó szerepe van az interoperabilitás megteremtésére. Ezt a felhasználásra kerülő anyagok és eszközök egységesítési törekvései révén igyekeznek elérni. Ilyen például az egységes hajtóanyag, vagy lőszer, kézfegyverek alkalmazása, és még nagyon sok példát lehetne sorolni. Ugyan egyetlen szabvány sem kötelező a tagországok részére, azokat minden ország saját belátása szerint alkalmazza. De amennyiben valamelyik ország elfogadta és ratifikálta a szabványt, úgy a szabvány bevezetésére önként vállalt határidő után, már kötelező alkalmazni. Ugyanis a különböző NATO műveletek tervezése során ennek megfelelően számolnak vele a tervezők.

Magyarország eddig összesen 197 db anyagi-technikai vonatkozású NATO STANAG (szabvány) bevezetését vizsgálta meg, és küldte el azok elfogadásra vonatkozó nyilatkozatát hivatalos eljárásban a NATO Szabványosítási Hivatalához. Ebben a hivatalos nyilatkozatban meg kell jelölni az alkalmazás (bevezetés) határidejét, ami attól függ, hogy az illető ország mikorra tudja az önként vállalt kötelezettségeket teljesíteni. Jelenleg a 197 STANAG mintegy 25 %-a van alkalmazásban. Ezen kívül a hazai jogszabályoknak megfelelően a STANAG-eket Magyar Szabványként, vagy rendelettel, vagy intézkedéssel be kell vezetni. Így a fenti 197 STANAG mintegy fele már hivatalosan is bevezetésre került.

A fentebb részletezett szabványosítási eljárásban játszik fontos szerepet a CNAD, és a nemzeti vonatkozásban, pedig a nemzeti fegyverzeti igazgató, akinek felelősségi körébe tartozik az anyagi-technikai szabványosítás kezdeményezése, tervezése, bevezetése, ellenőrzése. A HM Logisztikai és Haditechnikai Fejlesztési Felügyeleti Főosztály (továbbiakban LHFFF) szervezetében 1 fő foglalkozik a STANAG-ekkel. A hivatalos STANAG nyilvántartó szervezet a HM Technológiai Hivatal és a ZMNE⁷⁰.

2.3. A NATO Védelmi Tervezési Rendszere és a CNAD kapcsolata

Ebben a részben vizsgálom *az összefüggéseket a NATO Védelmi Tervezési Rendszere (továbbiakban NATO VTR), a hozzá kapcsolódó Védelmi Tervezési Kérdőív (továbbiakban DPQ) és a CNAD keretében végzett tevékenységek között.*

Nem szándékom a NATO VTR teljes mélységű elemzése, a célom csupán az, hogy - ismerve a NATO VTR-re vonatkozó és a témakörében érvényben lévő NATO alapidokumentumokat, valamint a témában az MH belül megjelent irodalmat és tudományos munkák többségét - a korábban elvégzett munkák eredményeit, összegzéseit elfogadva és felhasználva, rámutassak a NATO VTR-nek a CNAD égisze alatt végzett tevékenységekkel való összefüggéseire, kapcsolataira. Ehhez viszont elkerülhetetlen, hogy ha nem is részletesen, de a lényegét érintve, foglalkozzam a NATO VTR-rel. (A részletes ismertető anyagokat a 3. számú mellékletben foglaltam össze.)

Mindenek előtt fogadjuk el, hogy **a NATO védelmi tervezés rendeltetése:** a NATO (had)műveleti tervek végrehajtásához és előkészítéséhez szükséges katonai képességek meghatározása és megtervezése. Miután a NATO alapvetően a kollektív védelemről szól, ebből egyértelműen következik, hogy a NATO minden egyes szervezeti elemének, bizottságának az a feladata, hogy elősegítse ezt a képességet, így ez igaz a NATO VTR-re és

---

⁷⁰ ZMNE – Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

a CNAD-re is. A CNAD keretében végzett tevékenység is előre megtervezett tevékenység, amelyeket folyamatok, rendszerek kötnek össze. Ez adja az alapját a védelmi tervezés és a CNAD alatt végzett tevékenységek közötti kapcsolatnak.

A CNAD tevékenysége és a NATO Védelmi Tervezési Rendszere közötti *elsődleges kapcsolatot* az a NAC döntés jelenti, hogy a védelmi képességek növelése érdekében történt nemzeti vállalások jelenjenek meg a DPQ-ban, kerüljenek be a haderő tervezési folyamatokba. A NATO különböző bizottságai, mint például a CNAD is, a saját felelősségi területüknek megfelelően tervezzék és építsék be az éves, közép és hosszabb távú feladatterveikbe az ezekből lebontott feladatokat. A CNAD esetében alapvetően a haditechnikai fejlesztésekkel, korszerűsítésekkel beszerzésekkel, kapcsolatos feladatokat. *Erre egy példa:* a Prágai Csúcstalálkozón elfogadott képesség vállalások közül a CNAD feladata, a NATO területének, főbb településeinek (lakosságának) és csapatainak a ballisztikus rakéták elleni védelmi képességek kialakítására vonatkozó megvalósíthatósági tanulmány elkészítése. Ez a feladat jelenleg is folyamatban van, a MH-t jelenleg én képviselem ebben a bizottságban (AC/259 MD PG). Hogy, milyen részletes feladatok jelentkeznek a CNAD vonatkozásában egy ilyen megvalósíthatósági tanulmány esetén azt majd később, a *Szakaszolt Fegyverzeti Programtervezési Rendszer (PAPS)* című alfejezetben részletezem.

Egy *másik kapcsolatot* akkor láthatunk, ha megvizsgáljuk a NATO VTR-nek a főbb összetevőit (3. számú melléklet). Ezek között szerepel az Armament Planning, vagyis a fegyverzeti (hadfelszerelési) szükséglet tervezése, amelynek fő felelőse a Nemzetközi Titkárság adminisztratív segítségével a CNAD. Természetesen a CNAD, mint közreműködő, más tervezési folyamatokban is részfelelősséget visel, mint például az erőforrás tervezés, az emberi erőszükséglet tervezés (a szakállományt érintően), a logisztikai biztosítás termelői logisztikai oldalát tekintve, a vezetés-irányítás kommunikáció tervezése esetén a műszaki fejlesztés és megoldás területén.

Ha tervezésről beszélünk, anélkül, hogy a részletekbe belemennénk, meg kell említenem *a hazai TVTR-t*, amelynek a rendeltetése többek között, hogy harmonizálja a hazai tervezést a NATO tervezéssel. A hazai TVTR-el az elmúlt időszakban többen is foglalkoztak, mivel jelentőségénél fogva kiemelt helyen szerepelt évekig (és szerepel jelenleg is) a Magyar Honvédség feladatai között. Azt hiszem nem vitatható, az az állításom, hogy minden érv egy jól működő, számítógépes háttérrel rendelkező Tárcaszintű Védelmi Tervezési Rendszer kialakításának szükségessége mellett szól. E nélkül nem működhet eredményesen a HM egyetlen ágazata sem, mert nem tud megfelelni sem a sokat emlegetett civil kontrolnak, sem a

nemzetközi elvárásoknak. Az elmúlt időszak erőfeszítései ezen a területen remélhetőleg jelentős lökést adnak a fejlődésnek, miután közvetlenül a HM közigazgatási államtitkár alárendeltségében felállításra került egy tárcaszintű Védelmi Tervezési Koordinációs Iroda.

A nemzeti TVTR úgy köthető össze a CNAD-el, hogy nemzeti szinten a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi és irányítói körébe tartozik a CNAD-el kapcsolatos feladatok nemzeti tervben történő szerepeltetése, abba való bedolgozása, illetve a nemzeti tervekben szereplő feladatok CNAD irányába történő közvetítése, ha azt a feladatok indokolják.

2.4. A védelmi képesség kezdeményezések és a prágai képességek vállalása kapcsolata a CNAD-el

Ennek az alfejezetnek a tárgyalásakor szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a teljes DCI dokumentum NATO korlátozott, illetve egyes részei bizalmas minősítésűek. Ezért ebben a nyílt minősítésű értekezésben, nem jelenhet meg minden adat, információ. Így itt csak a nyilvánosság számára is közzé tett kiadványokat használtam fel a munkám során, a titoksértés elkerülése végett. Ezek elegendő információkat tartalmaznak ahhoz, hogy a CNAD égisze alatt folyó tevékenységekkel kapcsolatos összefüggéseket elemezzem. Több NATO fórumon elhangzott, hogy a Prágai Csúcstalálkozón olyan állásfoglalás született, hogy a DCI részben befejezettek tekinthető, és helyébe a PCC lép úgy, hogy a DCI-ban be nem fejezett feladatok folytatódnak, de a prioritások más irányba tolódnak el a 2001. szeptember 11-ei események miatt.

Amiért a DCI-al itt foglalkozom, és nem hagyhatom figyelmen kívül, annak legalább két oka van:

- a) A DCI-ban meghirdetett feladatok egy része nem fejeződött be, mivel azok hosszabb távú feladatok voltak, és a CNAD felelősségi körében jelenleg is folyik azok megvalósítása.
- b) A DCI, mint NATO képességfejlesztő program csomag, mintegy hagyományt teremtett, aminek a következő lépése a PCC lett.

Így értékelve, a NATO tagországok állam- és kormányfőinek csúcstalálkozóján Washingtonban (1999. április 23-25.) született döntés a szövetség védelmi képességeinek tovább fejlesztésére, amely a „Defence Capability Initiatives (DCI)” – védelmi képességek kezdeményezése néven vált közzismertté, elindított egy folyamatot, amely jövőbelátóan a XXI. század kihívásait hivatott kezelni, és egyben alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez és követelményekhez, összhangban a NATO új Stratégiai Koncepciójával.

A washingtoni csúcstalálkozón elhangzott jelentések megállapítják, **hogy annak ellenére, hogy az elmúlt években a szövetségesek fegyveres erőinél jelentős fejlesztések kerültek végrehajtásra összhangban a biztonsági kihívásokkal, mégis egyes tagországok csak viszonylag korlátozott képességekkel rendelkeznek az alábbi területeken:**

- A nagyobb létszámú fegyveres erők országon kívüli gyors áttelepíthetősége és bevethetősége területén.
- A csapatok fenntartása és ellátása nagyobb távolságban az országon kívül, huzamosabb ideig tartó hadműveletek esetén.
- A vezetés, irányítás és információs rendszerekben (nem mindenben felelnek meg a jövő kihívásainak, jóval nagyobb információ mennyiséget kellene sokkal alacsonyabb szintig rövidebb idő alatt lejuttatni).
- Az együttalkalmazhatóság (interoperabilitás) területén.

Ezen kívül **további két lényeges megállapítás** történt a csúcstalálkozón: a soknemzetiségű (had)műveletek esetén elengedhetetlen a jelenleginél magasabb szintű **szabványosítás** (mivel a CNAD egyik fő tevékenységi területe az anyagi-technikai szabványosítás, ebből következik, hogy a CNAD-nek fontos szerepe van a képességek kialakítása során), valamint nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani a **humán faktor** összetevőinek.

Mindezeket figyelembe véve a DCI **öt fő területet jelöl meg, amelyben növelni kell a szövetség képességeit. Ezek a következők:**

- **Bevethetőség és mobilitás** (mobility and deployability), vagyis a csapatok azon képességének növelését irányozza elő, amely lehetővé teszi azok gyors alkalmazását és bevethetőségét bárhol, ahol szükséges, beleértve a szövetség tagországain kívüli területeket is.
- **Fenntarthatóság és logisztika**⁷¹ (sustainability), azon képességek növelését jelenti, amely biztosítja a csapatok fenntartását és ellátását huzamosabb ideig az országtól távol eső alkalmazása esetén is, valamint lehetővé teszi a hadműveleti területen lévő csapatok cseréjét friss, kipihent erőkkel.
- **Hatékony harcképesség** (effective engagement), a csapatok azon képességének a növelését jelenti, amely biztosítja a harc sikeres kimenetelét az ellenséggel szemben bármilyen (had)művelet esetén, akár alacsony, akár nagy intenzitású harci cselekmények során.

---

⁷¹ Ez más szóval a harcképesség fenntartását és annak logisztikai biztosítását jelenti

- **Túlélőképesség** (survivability), ez olyan képesség növelést jelenti, amely megvédi, oltalmazza a csapatokat az éppen aktuális és a jövőben várható fenyegetettségekkel szemben.
- **Együtműködésre képes kommunikációs rendszerek** (interoperable communications), ez a vezetés, irányítás és informatikai rendszerek olyan irányú fejlesztését jelenti, amely biztosítja a különböző országokból érkező csapatok hatékony együttműködését a közös tevékenységek és feladatok végrehajtása (például a békeműveletek) során.

A washingtoni csúcson elindított kezdeményezést széleskörű elemző munka előzte meg, és nagy volt a visszhangja úgy a NATO-n belül, mint azon kívül is. A kidolgozás során egyértelmű volt, hogy ezen feladatok végrehajtása hosszabb időt fog igénybe venni és jelentős anyagi ráfordítást igényel a Szövetség tagállamaitól. Ennél fogva eredmény csak úgy érhető el, ha a végrehajtás tervszerűen történik, és a tagállamok anyagi áldozatokat is hajlandók felvállalni. Mivel ebben egyetértés volt, **létrehozásra került egy magas szintű irányító bizottság (HLSG⁷²), amelynek mandátuma a DCI-al kapcsolatos feladatok koordinálása, a NAC rendszeres tájékoztatása** az elvégzett feladatokról és javaslatok előkészítése a jövő feladatait illetően.

Mivel az HLSG alapvetően irányító bizottsági funkciót látott el, a gyakorlati (tervező, szervező, fejlesztő, stb.) munkát a NATO egyéb bizottságai végezték és végzik ma is az illetékességi területeknek megfelelően. Így kerül a rendszerbe a CNAD.

A DCI keretében megjelent feladatok végrehajthatósága érdekében az öt fő terület további részekre lett felosztva. **Így mintegy hatvan öndlő témakör lett megjelölve**, meghatározva annak végrehajtásáért felelős szervezeteket is. **Ennek megfelelően a CNAD teljes felelősségi körébe 11, illetve részbeni felelősségi körébe további 17 témakör került.** Az itt keletkezett feladatok túlnyomó többségben még nem fejeződtek be, hanem továbbra is a CNAD felelősségi körében folytatódnak. Mind az öt fő terület feladataiban érintett a CNAD, illetve annak alárendelt bizottságai. **Itt csak utalok rá**, hogy ez által a nemzeti fegyverzeti igazgatónál is megjelennek ezek a feladatok, és amikor a szerteágazó, sokrétű feladatokat említettem, ezeket is beleértettem. Egyúttal ezért is tartottam szükségesnek a DCI-al foglalkozni mert a jelenleg is folyó feladatok nagy része innen ered, annak ellenére, hogy az utóbbi időben csak a PCC-ről hallani.

Azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy **a DCI feladatai beépítésre kerültek a NATO Védelmi Tervezési Rendszerébe, ezáltal megjelennek a miniszteri irányelvekben**

---

⁷² HLSG – High Level Steering Committee – Legfelsőbb Szintű Irányító Bizottság

(MG), a haderő fejlesztési javaslatokban (FPs), a haderő fejlesztési célkitűzésekben (FGs), ennek folyamatként a DPQ-ban. A DCI-ban elfogadott célkitűzések gyakorlatban való megvalósítása jelentik a jövőbeni haderőfejlesztések alapvető irányait és feladatait.

Az itt leírtak alapján próbáltam érzékeltetni a közvetlen kapcsolatot a CNAD tevékenysége a DCI és a Védelmi Tervezés között.

Teljesen hasonló módon kerül *kapcsolatba* a CNAD a *Prágai Képességek Kezdeményezése*, közismertebb nevén a *PCC-vel*. Anélkül, hogy mélyebben részletezném az ebből adódó feladatokat, felsorolom azt a néhány fő műveleti területet, amelynek a Szövetség prioritást biztosított:

- Védelmi képesség növelése a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris fegyverek ellen.
- Elsőséget biztosítani a vezetési, kommunikációs és információ továbbítási képességek növelésének.
- Javítani a hadműveleti területen lévő csapatok inoperabilitását a harci hatékonyság növelése érdekében.
- Biztosítani a bevetésre kijelölt csapatok gyors telepíthetőségét és azok fenntartását.
- A légi mozgékonyaság, légi szállítás és légi utántöltési képességek növelése.
- A katonai képességek javítása, illetve növelése a modern harcviselés területén, válaszképpen az egyre nagyobb veszélyt jelentő környezeti kihívásokra (például terrorizmus).
- A nagy pontosságú precíziós fegyverek további kifejlesztése és hadrendbe állítása.

Ezek *mindegyikében érintett a CNAD* vagy közvetlenül, vagy az alárendelt bizottságai révén úgy, hogy a szakbizottságok dolgoznak a feladatok megoldásán, és a CNAD felelős a NAC felé ezek végrehajtásáért. Természetesen a konkrét megvalósítás mindig a nemzetek által történik. A bizottságokban a lehetséges megoldások felkutatása, javaslatok elemzése és a koordináció történik.

A NAC által elfogadott áttekintési és jelentési mechanizmus első lépéseként a tagállamok 2003. március 31-i határidővel – a kidolgozott formanyomtatvány felhasználásával - tájékoztatták a NATO nemzetközi adminisztrációját a nemzeti vállalásaik végrehajtásának helyzetéről. A jelentésekben a Szövetség információt vár a felajánlott képesség típusára, mennyiségére, a nemzeti fejlesztési tervekben való megjelenésükre, forrásokkal történő lefedettségükre, valamint a kialakításuk és rendszerbe állításuk időkereteire (rövid 2003-2005, közép 2006-2008, hosszabb 2009+ távon). Amennyiben lehetséges pontosítani szükséges a nemzetközi együttműködésre vonatkozó szándékokat, a fejlesztési elképzeléseket és projekteket.

2.5. A haditechnikai fejlesztések, korszerűsítések folyamata és a CNAD kapcsolata

Amikor a CNAD keretében végzett tevékenységekről beszélünk, feltétlenül vizsgálunk kell a fegyverzeti (haditechnikai) fejlesztési, korszerűsítési eljárásokra a CNAD által kidolgozott és a gyakorlatban is alkalmazott programtervezési rendszert, amelynek neve a *Szakaszolt Fegyverzeti Programtervezési Rendszer (PAPS)*.

A *PAPS*-t a CNAD dolgozta ki, és általában a NATO közös fejlesztésű, valamint a többnemzetiségű, nagyobb volumenű haditechnikai fejlesztések, korszerűsítések megvalósítása során a NATO tagországok egymás között alkalmazzák. *A PAPS elemzésével azt kívánom bemutatni*, hogy a NATO-ban, milyen eljárást alkalmaznak az egyes nagyobb lélegzetű fejlesztések megvalósítására, és ez milyen szakaszokra osztható, melyek a folyamat mérföldkövei, ahol a döntési pontok megjelennek, és kik a felelősök az egyes szakaszokban a feladatok végrehajtásáért.

A *PAPS* kidolgozásakor, számos terület került elemzésre és figyelembe vételre, mint például: a NATO rendeltetése, a NATO fő feladatai, a NATO által „ellenséges” területen végrehajtandó feladatok, a NATO hosszú és középtávú tervezési rendszere, a haditechnikai fejlesztések kérdésköre, a különböző NATO közös finanszírozású fejlesztési programok megvalósíthatósági kérdései.

A *PAPS* a NATO-n belül az egyik fő szakterület, a Védelmi Beruházási Főosztály és ezen belül is a CNAD munkáját hivatott segíteni, útmutatóul szolgál a feladatok megoldása során. Ennek megfelelően teljes körűen csak a CNAD területen végzendő tevékenységeket szabályozza, de fő vonalaiban érinti más szakmai területek fegyverzeti témái menedzselésével kapcsolatos kérdéseket is. Mivel konszenzussal került elfogadásra, a közös, vagy több ország által finanszírozott programfejlesztések során a vitás kérdésekben ez a mérvadó. Egyébként a programban résztvevők közös beleegyezésével attól el lehet térni.

A PAPS célja, hogy elősegítse és keretet adjon a különböző fejlesztési programok megvalósítása során egy egységes, összehangolt, rugalmas, együttműködésnek. A fejlesztési programok alapját a szövetségi szinten harmonizált katonai követelmények (NMR⁷³) adják.

A *PAPS*-t nemcsak a szövetségi közös programok megvalósítása során alkalmazzák, hanem a nemzetek is szabadon (nem kötelező jelleggel) használhatják a saját (két, vagy többnemzetiségű) fejlesztési programjaik megvalósítása során. A Szövetségen belül sem kötelező, csak, mint ajánlott „eszköz” áll rendelkezésre a különböző projektek

---

⁷³ NMR - NATO Military Requirements – NATO Katonai Követelmények

kidolgozásakor. Viszont ha megegyezés született a program résztvevői között, hogy ezt az eljárást alkalmazzák, ettől kezdve rájuk nézve kötelezővé válik.

A **PAPS** által nyújtott irányelvek és eljárások két alapelvre épülnek:

- A nemzetek függetlenségének elismerése a döntéseik során a haditechnikai eszközök fejlesztése, korszerűsítése területén.
- A tagországok szabadon támaszkodhatnak a Szövetségben meglévő alapokra, struktúrára, kapcsolatokra és adminisztrációra.

Ez a folyamat összehangolja a fenti alelveket a Szövetség legfontosabb katonai szükségleteivel, a politikai, gazdasági és technikai realitásokkal, és széleskörű együttműködésre ad lehetőséget a haditechnikai eszközrendszerek élettartam elemzésével (*WSLC*⁷⁴) kapcsolatban.

A PAPS koncepciója a következő:

Egyértelmű, világos és jól körülhatárolt döntési pontokat, egymást követő mérföldköveket (MILESTONES) kijelölni a fejlesztési programok (projektek) során, vagyis akkor, amikor a programok kidolgozása közben érdemi változás következik be. Például: átmenet az előtanulmányi fázisból a tanulmányi fázisba, vagy a fejlesztési fázisból a prototípus-gyártási fázisba. ***Ezeket a pontokat, vagyis mérföldköveket az jellemzi, hogy döntési helyzet állt elő.***

Dönteni kell a lehetséges alternatívák között. Ez egyaránt érvényes a szövetségi és a nemzeti programokra is. A **PAPS** megpróbál egy jól felépített megközelítést és segítséget adni a döntési helyzetekre ezeken a pontokon az összes döntési szintre vonatkozóan. A legfelsőbb szinttől a legalsóbb szintig. A **PAPS** szintén segít tisztázni az egyes szereplők (nemzeti, NATO Katonai Hatóságok, NATO Nemzetközi Titkárság) helyét és szerepét a döntéshozatali folyamatokban (*decision making process*).

A döntési szintekre vonatkozó iránymutatások

Az egyes döntési szintekre vonatkozóan a **PAPS** a következőket határozza, illetve adja meg:

a) Kidolgozói szint részére:

- Meghatározza azon kulcsfontosságú pontokat, mérföldköveket, ahol a nemzeti álláspontot meg kell erősíteni, illetve felül kell vizsgálni, attól függően, hogy az adott nemzeti részvétel mire terjed ki a következő periódusban.
- Útmutatást ad az adott pontra vonatkozó dokumentáció tartalmára és formájára vonatkozóan, amely alapján az illetékes magasabb elöljáróknak dönteniük kell.

- Meghatározza a döntés előkészítés procedúráját, vagyis a dokumentációk útját a NATO Nemzetközi Titkárságn keresztül a legfelsőbb nemzeti döntéshozókig.
- Felvázolja a legvalószínűbb tevékenységeket a **PAPS** következő szakaszaiban (fázisaiban), segítve ezzel a témáért felelős Irányító Bizottságok *(például a szövetségi szárazföldi felderítő rendszer vonatkozásában a NATO AGS Steering Committee - SC⁷⁵)* munkáját.

b) A nemzeti fegyverzeti igazgatók részére

A szakterületet érintően a **PAPS** logikus és szabványosított útmutatót ad a nemzeti fegyverzeti igazgatók részére, amely alapján azok képesek feladataikat a nemzetközi keretek között összehangolni. A döntési folyamatokban kulcsfontosságú szerepet szán a nemzeti fegyverzeti igazgatóknak annak érdekében, hogy állandó kiemelt figyelem legyen fordítva az elért eredményekre.

A programban részt nem vevő országok nemzeti fegyverzeti igazgatói részére lehetőséget biztosít újra értékelni saját nemzetük helyét, szerepét abból a szempontból, hogy milyen szerepet játszhatnak a jövőben a program megvalósítása során, valamint ez alapján korrigálhatják terveiket, figyelemmel a gazdasági megfontolásokra és egyéb hatásokra, amelyek befolyásolhatják a kölcsönös együttműködést.

c) A NATO Katonai Hatóságai részére

- Tisztázza a Katonai Hatóságok szerepét a Fegyverzeti Tervezési Rendszerben, vagyis elsődlegesen a Katonai Hatóságok kezdeményező szerepét egy újabb fegyverrendszer kifejlesztésére vonatkozóan, meghatározva annak szükségességét, amely a várható feladatokból következően vezethető le.
- Lehetőséget biztosít minden döntéshozatal előtt, hogy a Katonai Hatóságok felelősségük tudatában tanácsokat adjanak a CNAD részére abban, hogy az elért és várható eredmények kielégítik-e a katonai követelményeket?

A NATO Katonai Hatóságai a fentebb leírtakat az úgynevezett feladathoz szükséges dokumentumok (Mission Need Documents - továbbiakban MND⁷⁶), vagyis a katonai igények megfogalmazása alapján tudják megtenni. Mivel ezek a dokumentumok a program legkorábbi időszakában, az elsők között kerülnek kidolgozásra, ebből adódóan egy sor bizonytalansági tényezőt is hordoznak. Egy-egy döntési pont (mérőföldkő) esetén, pedig lehetőség van ezen

⁷⁴ WLSC - Weapons System Life Cycle – Fegyverrendszer Élettartam

⁷⁵ AGS SC – Alliance Ground Surveillance Steering Committee - Szövetségi Szárazföldi Felderítő és Megfigyelőrendszer Irányító Bizottság

⁷⁶ MNDs - Mission Need Documents” (MNDs) – a „Feladathoz szükséges” dokumentumok (katonai igények megfogalmazása)

dokumentumok felülvizsgálatára és ha szükséges, a módosításukra is a programban résztvevőkkel közösen.

d) A NATO Nemzetközi Titkársága részére:

- Meghatározza a Nemzetközi Titkárság szerepét a közös projektek kezdeményezését és menedzselését illetően.
- Különös szerepet ad a védelmi beruházásért felelős főtitkárhelyettesnek, aki egyben a CNAD állandó elnöke abban az értelemben, hogy döntéshozatali folyamatban összekötő kapocs szerepet tölt be a NATO bizottságai tekintetében legalsóbb szinttől a legfelsőbig.

A **PAPS** a programok megvalósítása során **alapvetően a döntési helyzetekre, mérföldkövekre koncentrá**, és nem a közte lévő szakaszokra (fázisokra), folyamatokra.

Egy-egy döntési helyzetnél (mérőföldkőnél) a nemzeti döntéshozóknak lehetőséget biztosít átnézni az eddigi eredményeket, valamint alternatívát kínál a továbbiakra vonatkozóan. Közös (szövetségi) program esetében pedig azt jelenti, hogy egy adott mérőföldkőnél történő felülvizsgálat során az értékeléshez és továbblépéshez alkalmazni kell a PAPS-ban rögzített közösen elfogadott szabványokat.

A felső szintű döntéseket és az azt követő feladatszabást követően a köztes fázisokban (mérőföldkövek között) már csökken a kötelező jelleg, és mindinkább az adott projektnek legjobban megfelelő eljárás alkalmazható. A gyakorlatból tudjuk, hogy két teljesen egyforma tojás sem létezik, ezért könnyen belátható, hogy két egyforma projekt sem lehetséges (valamiben biztosan különböznek egymástól), tehát érvényesül valamilyen egyedi karakter. A feladat végrehajtására létrehozott munkacsoport (programcsoport, vagy projekt csoport) szükségszerűen az adott programnak, technológiának és a **szereződésnek**⁷⁷ megfelelően végzi munkáját. Itt kiemelném a szerződést, amely a gyakorlatban minden projektre nézve egyedi. A résztvevőknek ezt kötelességük betartani. A programhoz szükséges összes dokumentumhoz léteznek formanyomtatványok, amelyek az AAP-20 Kézikönyvben megtalálhatók.

Az értekezés *4. számú mellékletében lévő vázlaton* áttekinthető formában láthatjuk, hogyan épül fel a Szakaszolt Fegyverzeti Programtervezési Rendszer (PAPS). Ez a vázlat és a hozzá tartozó magyarázó szöveg, bemutatja egy általános (tipikus) projekt döntési pontjait/mérőföldköveit, az egyes szakaszaiban/fázisaiban végzett tevékenységeket és a megvalósításért felelős szervezeteket.

---

⁷⁷ Szerződés – Minden feladat végrehajtására a résztvevő nemzetek között SZERZŐDÉS kerül aláírásra

Az alkalmazhatóság szempontjából fontosnak tartom, hogy a fentebb vázolt és a 4. számú mellékletben részletezett PAPS *flexibilis*. Nem kötelező minden lépést a leírtak szerint betartani, és a gyakorlatban is minden egyes projekt hordoz sajátos elemeket. Arra viszont nagyon jó, főleg a közös programok esetében, hogy támpontot, kapaszkodót nyújt a résztvevőknek. Amennyiben a résztvevők elfogadják, hogy a PAPS alapján működnek együtt, akkor a felmerülő vitás kérdésekben ez szolgál hivatkozással a konszenzus elérése érdekében.

Amikor egy közös program elindul, a résztvevőknek a lehető legkorábban el kell dönteni, hogy nekik milyen (akár specifikus is) igényeik vannak a majdani rendszerrel szemben. Ha ez megtörtént, akkor kvázi zökkenőmentesen haladhat a program. Azonban előfordulhat, hogy előre nem látható tényezők miatt (mivel aránylag hosszú időről, évekről van szó) változik egyes résztvevők katonai követelménye (más paraméterek kellenek, vagy más konfiguráció, stb.), akkor két eset lehetséges. Vagy megegyeznek közösen és módosítják az eredeti programot, vagy egy külön önálló program alapján valósítja meg az adott nemzet a saját programját. Természetesen a kilépőnek a korábbiakban befektetett munkája és eredményei nem vesznek el, a MOU-ban rögzítettek szerint azokat felhasználhatja. Sőt a kapcsolatot sem célszerű megszakítani annak érdekében, hogy az együttalkalmazhatóság (interoperabilitás) a kifejlesztett rendszerek között biztosítható legyen.

A fentiekből következik, hogy a haditechnikai fejlesztés, korszerűsítés megvalósítása az egy hosszú folyamat, a katonai igények megfogalmazásától a késztermék előállításáig hosszú évek, sőt néha évtizedek telnek el, közben döntési helyzetek sorozata keletkezik, nagyon sok közreműködő munkája szükséges a sikeres megvalósításhoz. A PAPS minden szakasznak kijelöli a felelőseit, amely gyakorlatilag az első szakasz, vagyis a feladatelemzés és hosszú távú előrejelzés/tervezés kivételével a CNAD és a fennhatósága alatt működő bizottságok, esetleg szerződött felek (vállalatok, vállalkozások, konzorciumok) tevékenysége által valósul meg.

Hogy példákat említsek a *PAPS* alkalmazására, jelenleg is több olyan fejlesztés van folyamatban a CNAD irányításával, amelyik az itt ismertetett PAPS eljárása szerint történik: a NATO hadszíntéri rakétavédelmi programja (ALTBMD⁷⁸), amelyik a [4.] számú döntési ponthoz érkezett; a szövetségi szárazföldi felderítő rendszer (AGS⁷⁹), amelyik a program

---

⁷⁸ ALTBMD – Active Layer Theatre Ballistic Missile Defence – Aktív, Rétegzett Hadszíntéri Ballisztikus Rakéták elleni Védelem

⁷⁹ AGS – Alliance Ground Surveillance System- Szövetségi Szárazföldi Felderítő és Megfigyelő Rendszer

meghatározása szakaszban [F] van; és a NATO rakétavédelmi program (MD⁸⁰) megvalósíthatósági tanulmány készítésének [E] szakaszában van.

A PAPS rendszer alkalmazható a nagyobb volumenű nemzeti haditechnikai fejlesztések esetében is. Ezen kívül a jelentőségét abban látom, amikor két, vagy több ország, egy-egy nagyobb projekt megvalósítását közösen hajtja végre, ekkor ez képezheti a megegyezés és szerződés alapját.

Mind a két esetben biztosítani kell a programfejlesztések végrehajtásához szükséges szervezeti (például programiroda) és személyi háttérrel, ugyanis ez a tevékenység komoly szellemi leterheltséggel jár, és valós adminisztratív támogatást igényel.

Más vonatkozásban a *PAPS*, például amikor közös NATO fejlesztésről van szó, mint a fentebb példaként említett AGS, vagy TMD programfejlesztés, akkor a PAPS jelentőségét abban látom, hogy a nemzetek ez alapján előre láthatják és tervezhetik az anyagi, humán és egyéb erőforrás szükségleteiket.

2.6. A fejezet összefoglaló megállapításai és következtetései

Részletesen elemeztem a CNAD-t, mint főbizottságot, amely a NATO szervezetében a Védelmi Beruházási Főosztály, Fegyverzeti Tervező, Program és Irányelvek Igazgatósága elvi és adminisztratív támogatásával működik. *Megállapítottam*, hogy a CNAD-ben a nemzeti képviselőket a nemzeti fegyverzeti igazgatók látják el. A nemzeti fegyverzeti igazgató NATO Központba kihelyezett állandó képviselője a NADREP. A 4. számú táblázatban *szemléltetem* a CNAD és alárendelt főbizottságait.

Megállapítottam továbbá, hogy a CNAD a NATO főbizottságai közül az egyik legszélesebb feladatkörrel bíró főbizottsága. Erre utaló adat a mintegy 220 különböző bizottság a CNAD alárendeltségében, amelyek közül Magyarország 45-nek a munkájában vesz részt.

A fentiekből az alábbi *következtetést vontam le*: ahhoz, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatók az itt jelentkező sokrétű feladataikat nemzeti szinten érdemben el tudják végezni, megfelelő szervezeti háttérrel, és szakmai ismeretekkel rendelkező humán erőforrással kell rendelkezniük.

A CNAD tevékenységi területeit elemezve *bemutattam*, hogy a CNAD keretében végzett tevékenységek szorosan kapcsolódnak más feladatrendszerekhez. Többek között a

---

⁸⁰ MD – Missile Defence – Rakéták Elleni Védelem

NATO védelmi tervezéséhez, a szabványosításhoz, a haderőfejlesztéshez a haditechnikai fejlesztések, korszerűsítések révén.

Ebben a fejezetben a Védelmi Beruházási Főosztály, valamint a CNAD tevékenységi köréhez kapcsolva **meghatároztam** a védelmi támogatás tartalmi elemeit és fogalmát.

Részletesen **elemeztem a PAPS** rendszert, amiből **következik**, hogy a haditechnikai fejlesztés, korszerűsítés megvalósítása egy hosszú folyamat. A katonai igények megfogalmazásától a késztermék előállításáig hosszú évek, sőt néha évtizedek telnek el, közben döntési helyzetek sorozata keletkezik, és nagyon sok közreműködő munkája szükséges a sikeres megvalósításhoz. **Következésképpen megállapítottam**, hogy a **PAPS** minden szakaszához a rendszer hozzárendeli, megjelöli a végrehajtásért felelős szervezeteket, személyeket, amennyiben az NATO közös programfejlesztés során kerül alkalmazásra. Ebből eredően nemzeti, vagy több ország közös projektjei során az itt leírtak adaptálhatók.

III. FEJEZET

A NEMZETI FEGYVERZETI IGAZGATÓ A NATO TAGORSZÁGOKBAN.

Ebben a fejezetben egy a NATO tagországokat érintő nemzetközi kutatást és elemzést végzek a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatrendszerét érintően, és az őt közvetlen kiszolgáló, segítő, támogató szervezetekkel kapcsolatban olyan céllal, hogy ez megfelelő alapul szolgáljon a következő fejezetben hasonló szempontok alapján elemzésre kerülő magyar gyakorlattal történő összehasonlításához.

Ennek érdekében, az összehasonlításához szükséges részletességgel, vizsgálom és elemzem egyes NATO tagországok védelmi minisztériumaiban a nemzeti fegyverzeti igazgató helyét, szerepét, feladatait, valamint azt a szervezeti háttérrel, amelyik a CNAD-et (és WEAG-ot) érintő témakörökben munkáját támogatja. Addig, amíg a NATO transz-atlanti térséget ölel fel, a WEAG európai térségre korlátozódik. Általában jellemző - egy kivétellel, Norvégia - hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató mind a két szervezetben ugyanaz a személy. Ebből, és az egymást kiegészítő, egymással összefüggő feladatrendszerből adódóan úgy gondolom, hogy nem lehet külön csak CNAD feladatokról beszélni, hanem egymást kiegészítő szervezetenként kell érteni a kettőt (CNAD és WEAG), és a következtetéseket is célszerű ez alapján összevontan értelmezni. Mindezek mellett az értekezésben csak a NATO, vagyis CNAD vonatkozású feladatokat elemzem, de mint fentebb említettem ez értelemszerűen hasonlóan igaz a WEAG-ra, és a legutóbbi időben előtérbe került EU nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokra is. Ez utóbbi napjainkban van kialakulóban, ami hosszabb távon átveheti a WEAG szerepét.

Nincs szándékom minden NATO tagország védelmi minisztériumának szervezetét elemezni. Úgy gondolom, hogy a kiválasztott 5 ország elemzése elegendő tanulsággal szolgál az általános következtetések levonására, és a következő fejezetben tárgyalandó magyar gyakorlattal történő összehasonlításra.

Az országok kiválasztására nem teljesen véletlen szerűen került sor. Alapvetően európai országokat kívántam elemezni, mivel a katonai kultúrát tekintve ezek állnak hozzánk közelebb, de mint Magyarországgal jó kapcsolatokat ápoló ország, Kanadát is ide soroltam. A kiválasztás másik szempontja az volt, hogy *lehetőleg kisebb ország is* legyen a vizsgált országok között, amellyel hazánk lehetőségei is összemérhetők. *További szempont volt*, hogy olyan országok legyenek ezek, *amelyekben jól működik a CNAD képviselési rendszer.* Ez

alapján a következő országok elemzésével foglalkozom részletesen: Dánia, Kanada, Olaszország Németország, Spanyolország.

3. A kiválasztott országok elemzésének szempontjai

A bevezetőben részletezett szakértői kikérdezés módszerével minden ország esetében az alábbi szempontok alapján elemeztem a szervezeteket:

- A nemzeti fegyverzeti igazgató helye, szerepe, jogállása, feladatai a védelmi minisztérium szervezetében.
- A nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül segítő és támogató szervezeti elemek.
- A különböző CNAD alárendeltségű bizottságokba milyen szintű szervezetektől vannak a képviselők kijelölve, hogyan működik a képviselő?

Természetesen további más szempontokat is lehetett volna választani. Én úgy gondoltam, hogy az eredeti célkitűzésekben megfogalmazottra elegendő választ kaphatunk a fenti szempontok alapján történő elemzés során. Ezen kívül pedig, a dolgozat terjedelmi korlátjai miatt sem gondoltam szélesebb körű elemzésre. Ezek után rátérek a kiválasztott országok részletes elemzésére.

3.1 Dánia

A Dán Védelmi Minisztérium felépítése és benne a nemzeti fegyverzeti igazgató helye a 7. számú táblázaton látható. Ezen a **nemzeti fegyverzeti igazgató** a vastag vonallal keretezett **1. Igazgatóság vezetője, jogállása: helyettes államtitkár**: Alárendeltségében három főosztály működik. Az 1. és 9. Főosztály a védelmi tervezési, valamint az irányelvek kérdésekkel foglalkozik.

A **4. Főosztály rendeltetése** a CNAD vonatkozású feladatok tervezése, szervezése, koordinálása, **létszáma** 15 fő (civil és katona vegyesen). A főosztály vezetője egyben a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettese. A főosztályra beosztott személyek (koordinátorok) egyenként egy-két - a CNAD-hez tartozó - főbb terület koordinálásáért felelősek. A koordinátorok egyben a képviselők a CNAD egyes szintű bizottságaiban, kivéve a NAFAG, NNAG, NAAG főcsoportokat, ahova a képviselők a haderőnemektől vannak kijelölve. A főosztály készíti elő a nemzeti fegyverzeti igazgatói és a miniszteri értekezletek vonatkozó anyagait, irányítja a különböző kettes és hármas szintű bizottságokba, munkacsoportokba kijelölt nemzeti képviselők tevékenységét a koordinátorokon keresztül. Ezek a képviselők a

szakirányú felkészültségüknek és beosztásuknak megfelelően a haderőnemektől kerülnek kijelölésre.

A CNAD fegyverzeti igazgatói értekezleteken állandó résztvevő a nemzeti fegyverzeti igazgató, a helyettese, a NADREP és a főkoordinátor. Ezen kívül szintén tagja lehet a nemzeti delegációnak az adott időszakban kiemelt fontossággal bíró terület (bizottság) képviselője. Dánia a CNAD alárendeltségében működő bizottságok közül, mintegy 75 különböző szintű bizottság munkájában vesz részt. A NATO Ipari Tanácsadó Csoportban a képviselőt a Dán Hadiipari Szövetség képviselője látja el.

Az itt leírtakat a dán NADREP-el történt személyes konzultáció és a dán nemzeti fegyverzeti igazgató helyettese által írásban átadott anyagok alapján állítottam össze.

3.2 Spanyolország

A Spanyol Védelmi Minisztérium szervezetében a nemzeti fegyverzeti igazgató a védelmi államtitkárnak van közvetlenül alárendelve (8. és 9. számú táblázatok), így a magyar értelmezésben helyettes államtitkári szintnek megfelelő besorolású személy. Megnevezése: fegyverzeti és anyagi főigazgató (General Director of Armaments and Material), és a három főigazgatóság közül irányítja és vezeti az Fegyverzeti és Anyagi Főigazgatóságot, egyben ellátja a spanyol nemzeti fegyverzeti igazgató feladatkörét is. A főigazgatóság alárendeltségében 4 igazgatóság és a közvetlen szervezetek működnek, mint ahogy a 9. sz. táblázatban ez látható. Az igazgatóságok a megnevezésüknek megfelelő szakterületeken irányítják az illetékes szervezeteket. Ezek közül a Nemzetközi Kapcsolatok Igazgatóságát emelném ki, mivel a vonatkozó kérdésben, vagyis a CNAD irányában végzendő koordinációt és az egyes szintű bizottságokban való képviselőt, mint a NAFAG, NNAG, NAAG ez a szervezet látja el. Az egyéb egyes szintű bizottságok, programcsoportok képviselői pedig a szakirányultságnak megfelelő igazgatóság alárendeltségéből kerülnek kijelölésre. Megállapítható, hogy az egyes szintű bizottságok képviselői a nemzeti fegyverzeti igazgatónak közvetlenül alárendelt igazgatóságok állományába vannak beosztva. Ugyanakkor, a képviselők a kettes és hármas szintű bizottságokba, munkacsoportokba a szakterületnek megfelelően a haderőnemek, illetve a technológiai központok mérnöki állományából kerülnek kijelölésre.

A NIAG-ban a képviselőt a Spanyol Hadiipari Szövetség elnöke, mint választott, és a nemzeti fegyverzeti igazgató által is támogatott, képviselő látja el. A viszonylag fejlett hadiiparnak, valamint a védelmi és ipari minisztérium kölcsönös érdekeinek köszönhetően kialakult és állandósult egy rendszeres kapcsolat a nemzeti fegyverzeti igazgató és a Hadiipari

Szövetség között. Ebből adódóan az egyes bizottságokba, amelyek bizonyos szakmérnöki ismeretet igényelnek, a képviselőket a hadiipari vállalatok képviselői adják. A felhasználói logisztikai oldalon, vagyis a NAMSÓ-nál lévő képviselőket a vezérkarnak alárendelt logisztikai szervezetek biztosítják, és a vezérkari főnök felel ezért a területért.

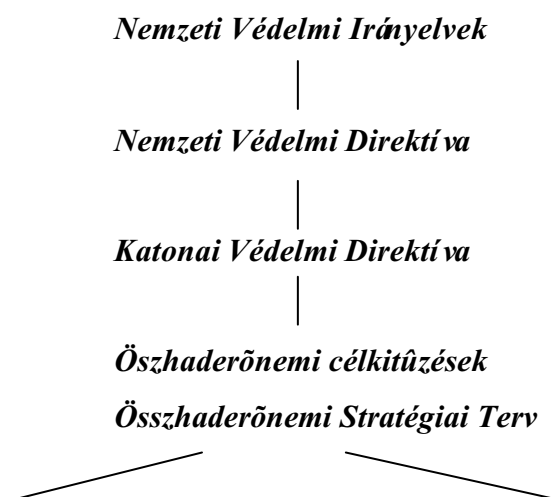
A Spanyol Védelmi Minisztérium a CNAD alárendeltségében működő bizottságok közül közel 150 bizottságnak a munkájában vesz részt. Több bizottság elnöki tisztét is Spanyolország delegáltja tölti be. *(A WEAG égisze alatt működő bizottságokban gyakorlatilag mindben részt vesznek, több bizottság elnöki tisztét is betöltik.)* Az utóbbi években erőteljesen érzékelhető a spanyol hadiipar fejlődése és előretörése. Jelen vannak gyakorlatilag minden jelentősebb NATO projektben, ha nem is mint vezető, de alvállalkozó szerepben.

A spanyol nemzeti fegyverzeti igazgató tevékenységét meghatározó tényezők.

A teljes védelmi feladatrendszer az aktuális stratégiai forgatókönyv alapján a Nemzeti Védelmi Irányelvekre (civil és katonai együtt) épül. Ennek alapján kerül kidolgozásra a Nemzeti Védelmi Direktíva, amely meghatározza a fő kormányzati célkitűzéseket, a nemzeti védelmi képességeket illetően. Ugyanez a dokumentum szolgál alapul a Katonai Védelmi Irányelvek kidolgozásához. A Nemzeti Védelmi Direktívából kerül lebontásra a Katonai Védelmi Direktíva, amely Spanyolország katonai védelem koncepciójának elveit, valamint ennek végrehajtásához szükséges katonai erők összetételét határozza meg. Ez alapján kerül kidolgozásra az Összhaderőnemi Stratégiai Terv.

A szakterületeknek megfelelően ez alapján készülnek a különböző, úgynevezett „Mester Tervek” (Master Plan), vagyis a fő-, vagy alaptervek.

A nemzeti fegyverzeti igazgató területét érintően ez két tervet jelent: a ***Fegyverzeti és Anyagi Főterv, valamint a Kutatási és Fejlesztési Főterv***, amelyek további programokra bonthatók. Úgy mint beruházási, fenntartási, kutatási, fejlesztési programok, stb. A jobb áttekinthetőség érdekében az előzőekben leírtak az alábbiak szerint ábrázolhatók:

Fegyverzeti és Anyagi Főterv

- *beruházási programok*
- *fenntartási programok*

Kutatási és Fejlesztési Főterv

- *kutatási programok*
- *fejlesztési programok*

A ***Fegyverzeti és Anyagi Főterv*** alapdokumentumként szolgál a nemzeti fegyveres erők ellátása, működtetése és fenntartása érdekében. Ez tartalmazza az úgynevezett fegyverzeti és anyagi irányelveket, és egyben útmutatóul szolgál a haderőnemi logisztikai szervezeteinek feladataira vonatkozóan. Ez a Főterv tartalmazza az összes információt (követelményeket, elvárásokat, feladatokat) a gazdasági, ipari és technikai, technológiai kérdéseket illetően, amelyek szükségesek a vezérkar, a haderőnemek és a különböző parancsnokságok szolgálati ágai részére a feladataik végrehajtásához. Ebben kerülnek megfogalmazásra a védelmi iparral szemben támasztott követelmények, előrevetítve a várható igényeket is. Szintén ez a Főterv rögzíti azt, hogy a tervezett és realizált beszerzések, milyen fokon növelik a fegyveres erők harci képességeit.

A ***Kutatási és Fejlesztési Főtervben*** meghatározottak alapján kerülnek kutatásra és kifejlesztésre, majd biztosításra a fegyveres erők részére a kor lehetséges legmagasabb technikai színvonalú eszközei, rendszerei, amelyek növelik a katonai szervezetek képességeit. Ez a folyamat szoros együttműködést irányoz elő a védelmi képességek megteremtése, a Katonai Kutató Központok és a multinacionális kapcsolatokkal rendelkező védelmi ipar kapcsolataiban. Ez a főterv tartalmazza továbbá a technológiai irányelveket és feladatokat, amelyek az alábbiak:

- Az Összhaderőnemi Stratégiai Tervből származtatott technikai követelmények,
- A Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Tervből a katonai vonatkozású feladatok,
- Az európai és nemzetközi vonású kritikus technológiák területén való együttműködési feladatok,
- A védelmi ipari szektor területén történő nemzetközi együttműködés irányai.

A nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó tevékenységek és feladatok alapvetően a közép (5-6 éves) és a hosszú távú (15 éves) nemzeti stratégiai védelmi tervekre épülnek, és abból fakadnak. A nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségébe tartozó igazgatóságok létszáma összesen 304 fő (9. sz. táblázat). *A spanyol fejezetre vonatkozó információkat a spanyol NADREP-el történt személyes konzultáció és a tőle kapott írásos anyagok alapján állítottam össze.*

3.3 Olaszország

Olaszországban a védelmi szervezet, vagyis a Védelmi Minisztérium az úgynevezett „Csúcs Menedzsment Törvény – Top Management Law” alapján van szervezve. A védelmi miniszter közvetlen alárendeltségében két államtitkár szintű beosztás van (10. sz. táblázat). Egyik a Vezérkari Főnök (Defence Chief of Staff), aki az úgynevezett hadműveleti terület kérdésköréiért felel. A másik a „Főtitkár/Nemzeti Fegyverzeti Igazgató (Secretary General/National Armaments Director), aki a technikai és adminisztratív területért felelős. Ebben a fejezetben részletesebben csak ez utóbbi feladataival foglalkozom.

A főtitkár/nemzeti fegyverzeti igazgató, mint főtitkár, *felelős* a minisztérium közigazgatási és adminisztrációs feladataiért. Másfelől, mint nemzeti fegyverzeti igazgató, felelős a kutatásért, fejlesztésért és a fegyverzeti vonatkozású beszerzésekért.

A vezérkari főnök és a nemzeti fegyverzeti igazgató is közvetlenül a miniszternek jelent a szakterületüket érintő kérdésekben. Ugyanakkor a nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlenül jelent a vezérkari főnöknek is a felelősségi körébe tartozó, a hadműveleti kérdéseket befolyásoló témakörökben. A vezérkari főnök pedig közvetlenül fordul a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz az őt érintő témakörökben. Ez utóbbi vonatkozásában a nemzeti fegyverzeti igazgató fő feladata, a vezérkari főnök által benyújtott programok és alkalmazási tervek megvalósíthatóságának segítése, realizálása, biztosítása.

A *nemzeti fegyverzeti igazgató tagja* az Olasz Fegyveres Erők Legfelsőbb Tanácsának, a vezérkari bizottságnak, és *elnöke* a fegyverzeti és beszerzési kérdésekben illetékes Tanácsadó Bizottságnak. Továbbá *elnöke* a Védelmi Minisztérium Adminisztrációs Tanácsának, és *alelnöke* az olasz Védelmiipari Bizottságnak (amelynek elnöke a védelmi miniszter). A nemzeti fegyverzeti igazgató pozíciót eddig hivatásos katona töltötte be, a nemrég elfogadott törvény szerint ezután civil személy is betöltheti, ha rendelkezik ilyen irányú felkészültséggel és jártassággal.

A nemzeti fegyverzeti igazgató munkájában a titkárság és ezen belül két helyettese segíti. A helyettesi beosztások szintje: altábornagy.

Az egyik helyettes alapvetően a főtitkári (közigazgatási) funkciókból eredő feladatokért felel (általában civil személy), amely a titkárságon belül a következő két területre koncentrálódik:

- személyügy,
- tevékenységek koordinációja és ellenőrzés.

A másik helyettes (hivatásos katona) a következő négy fő területért felelős:

- fegyverzeti irányelvek,
- kutatási-fejlesztési programok,
- technológiai kutatások,
- informatikai technológia.

A nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségébe 10 igazgatóság tartozik⁸¹

(11. sz. táblázat), amely funkcióját tekintve három főbb területre osztható:

- Személyügyi terület:
  - Katonai Igazgatóság,
  - Civil Igazgatóság,
  - Szerződések Igazgatóság.
- Fegyverzeti terület:
  - Szárazföldi Fegyverzeti Rendszerek Igazgatósága*,
  - Haditengerészeti Fegyverzeti Rendszerek Igazgatósága*,
  - Légvédelmi Fegyverzeti Rendszerek Igazgatósága*,
  - Telekommunikációs Rendszerek Igazgatósága*.
- Szolgáltatási szektor:
  - Általános Szolgálat Igazgatósága*,
  - Katonai Egészségügyi Szolgálat Igazgatósága,
  - Műszaki Szolgálat Igazgatósága.

Az igazgatóságok felelősségi területe a megnevezésükből értelemszerűen következik. Ez alapján az első három igazgatóság foglalkozik a feladatok végrehajtásához szakmailag szükséges felkészültségű személyi állomány biztosításával, alkalmazásával. *A *-al jelzett öt Igazgatóság foglalkozik*, a szakirányultságuknak megfelelően (szárazföldi, haditengerészeti, légi, híradás és informatika, egészségügyi), a hadianyagok, szakanyagok beszerzéséért, a szükséges tanulmányok kidolgozásáért, a haditechnikai kutatás-fejlesztésért, a védelemhez szükséges hadiipari gyártás koordinálásáért és a logisztikai támogatás anyagi-technikai biztosítottóságáért, a törvényeknek megfelelő szerződéskötések végrehajtásáért, a rendelkezésre álló költségvetési keretek felhasználásáért.

Az Katonai Egészségügyi Szolgálat Igazgatósága felelős a haderőnemek egészségügyi szolgálatainak felügyeletéért, a katonai egészségügy korszerűsítéséért, a szükséges fejlesztésekért, a gyógyászati eszközök és gyógyszerek beszerzéséért, a haderőnemek egészségügyi szolgálatainak felügyeletéért.

---

⁸¹ A 10 igazgatóság alárendeltségében összesen mintegy 5000 ember dolgozik.

A Műszaki Szolgálat Igazgatósága felelős a csapatok műszaki szükségleteinek biztosításáért, a műszaki létesítmények hatósági engedélyeinek kiadásáért, a szükséges tesztek és bevizsgálások elvégzéséért, a NATO és nemzeti infrastrukturális szabványok harmonizációjáért. A nemzeti fegyverzeti igazgatót Brüsszelben a NADREP képviseli, megerősítve a NADREP helyettesével.

Külön említést érdemel az általános Igazgatóságon belül az a funkció, amely alapján az elhelyezési szolgálat a haderőnek logisztikai szervezeteivel összehangolva, felelős a személyi állomány felszereléseinek biztosításáért (ruházat, személyi felszerelések, személyi higiéné, munkavédelem, balesetvédelem, stb.), valamint a béke és tábori elhelyezési anyagok biztosításáért (sátor, barakk, bútorzat, világítás, tisztálkodás, egyéb.).

3.4 Németország

A német Védelmi Minisztérium, vagyis a Bundeswehr szervezetében a nemzeti fegyverzeti igazgatói pozíció, helyettes államtitkár szintű, önálló beosztás. Az új Fegyverzeti Tanács 2001-től (12. számú táblázat) felügyeli és koordinálja az összes fegyverzeti témával kapcsolatos igényeket és követelményeket, elkerülendő a párhuzamosságokat, illetve fórumot adva minden releváns kérdésnek a hatékonyság növelése érdekében.

A Fegyverzeti Tanács elnöke az Egyesített vezérkari főnök, és amelynek a nemzeti fegyverzeti igazgatón kívül tagjai még az alábbi szervezetek vezetői (adott esetben képviselői): Miniszteri Titkárság, Ellenőrzési Főnökség, Információs Technológia Igazgatóság, Védelmi Adminisztráció, Költségvetési Főnökség, Egyesített Támogató Parancsnokság, Egészségügyi Főnökség, Légierő Vezérkar, Szárazföldi Vezérkar, Haditengerészeti Vezérkar. A nemzeti fegyverzeti igazgató a Fegyverzeti Tanács döntése és útmutatása alapján végzi munkáját. A Fegyverzeti Tanácsot a Parlament költségvetési és védelmi bizottsága felügyeli.

A nemzeti fegyverzeti igazgató felelős a Bundeswehren belül a fegyverzeti irányelvek kidolgozásáért és érvényesítéséért, valamint a fegyverzeti tervezési folyamatok végrehajtásáért. A nemzeti fegyverzeti igazgató a CNAD-et érintő kérdésekben kvázi önállósággal rendelkezik, de koordinációs és egyeztetési kötelezettségei vannak a védelmi minisztériumon belül és a külügyminisztérium érintett szervezeteivel. *A nemzeti fegyverzeti igazgató és törzse teljesen független a haderőnemtől, szolgálati ígaktól.* Ez annak érdekében történik, hogy a beszerzések függetlenek legyenek a különböző belső szervezetektől és kizárólag csak politikai (civil) kontrol alatt működjenek.

A nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségében hét osztály működik, összesen mintegy 300 fővel (katona és civil vegyesen).

- 1. Osztály: Fegyverzeti Tervezési és Általános Központi Feladatok,
- 2. Osztály: Gazdasági és Jogi Ügyek,
- 3. Osztály: Nemzetközi Kapcsolatok,
- 4. Osztály: Kutatás-Fejlesztés és Védelmi Technológia,
- 5. Osztály: Technikai Eszközök és Felszerelések - Szárazföldi Csapatok,
- 6. Osztály: Technikai Eszközök és Felszerelések - Légierő
- 7. Osztály: Technikai Eszközök és Felszerelések – Haditengerészet.

A nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó **általános NATO** kérdésekkel a 3. Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya, a **szakirányultsági kérdésekkel** pedig a 4.–7. Osztályok foglalkoznak rendeltetésüknek megfelelően. A nemzeti fegyverzeti igazgatót a NADREP képviseli Brüsszelben a NATO központban, megerősítve NADREP helyettessel és adminisztratív állománnyal.

Lényeges kérdésnek tartom, hogy alapvetően ezen osztályok állományából vannak kijelölve a CNAD egyes szintű bizottságainak képviselői, többek között: a Rakétavédelmi Tervezőcsoportba (MD PG), a Szövetségi Szárazföldi Megfigyelő és Felderítő Irányító Bizottságba (AGS SC), a Kutatás és Technológia Szervezetébe (RTO). Egyes területek képviselői, a szakmai ismeretek függvényében, a haderőnemektől, de zömében a koblenzi székhelyű, a nemzeti fegyverzeti igazgatónak alárendelt **Fegyverzeti Hivatal** állományából kerülnek ki.

A **nemzeti fegyverzeti igazgatóság** felépítése és **működése „márix” rendszerű**. Ez alatt azt kell érteni, hogy az egyes osztályok és azon belül az egyes személyek nem csak osztályon belül jogosultak eljárni, hanem közvetlenül fordulhatnak koordinációs és konzultációs céllal mindazokhoz, akiket a téma érint. Az új szervezet kialakításakor a cél az volt, hogy amennyire csak lehet, erősítsék a szervezetek, szakértők, koordinátorok autonómiáját és felelősségét.

3.5 Kanada

Kanada a felső vezetést tekintve szervezetileg némileg eltér a hagyományos európai hadseregek szervezeti struktúrájától. Ez abban nyilvánul meg, hogy talán itt találkozhatunk a leginkább integrált katonai és civil felső vezetéssel.

A CNAD irányában folytatott tevékenységet és a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatkörét ez igazából nem érinti. Talán annyival egyszerűbb helyzetben van a nemzeti

fegyverzeti igazgató, hogy mivel szolgálati előjárója a logisztikai szervezeteknek, a közvetlen ráhatás miatt egyszerűbb az irányítás rendje.

A 13. sz. táblázatban láthatjuk a nemzeti fegyverzeti igazgató alárendeltségében lévő szervezeteket, amelyek az ő munkáját közvetlenül segítik.

A nemzeti fegyverzeti igazgató, itt is helyettes államtitkár besorolású, a CNAD feladatain kívül más területekért is felel. Szoros kapcsolata van a védelmi iparral. az állománytáblában rendszeresítve van a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztás. A nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes alapvetően a CNAD irányába végzett tevékenységekért felelős. Az egyéb általános ügyekért, a fogyasztási logisztika területéért az úgynevezett anyagi csoport törzsfőnöke felel.

A nemzeti fegyverzeti igazgató alárendeltségében közvetlenül 7 szervezeti elem van, ezek a következők:

- Haditengerészeti Felszerelési Igazgatóság,
- Szárazföldi Felszerelési Igazgatóság,
- Légierő Felszerelési Igazgatóság,
- Anyagi és Felszerelési Igazgatóság,
- J-4 Logisztikai Igazgatóság,
- Haditengerészeti Helikopter Projekt Program Iroda,
- Ellátási Projekt Program Iroda.

A nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségében több száz fő dolgozik, és zömmel ebből az állományból kerülnek kijelölésre a képviselők a CNAD különböző bizottságaiba. Csak néhány esetben vannak képviselők a haderőnemektől.

A nemzeti fegyverzeti igazgatót a NADREP és egy NADREP helyettes képviseli Brüsszelben.

3.6 A fejezet összefoglaló megállapításai és következtetései

Mivel a vizsgálat alá vont országok több évtizede NATO tagok megdlapítottam, hogy kialakult egy egységesnek és általánosnak mondható, a nemzeti fegyverzeti igazgatók felelősségi körébe tartozó feladatrendszer, amelyik minden országban közel azonos, és ezek az alábbiak:

A nemzeti fegyverzeti igazgatók képviselik az adott országot a CNAD értekezleteken. A plenáris ülések között a NADREP képviseli a nemzeti érdekeket ezen a területen. Jog- és hatáskörüket meghaladó kérdésekben előterjesztést készí tenek az illetékességi körben eljáró

szervezetek vezetőinek. Hatáskörüknek megfelelően **jogosultak mandátum kiadására** a képviselőket ellátó személyek részére.

Felelősök: a CNAD alárendeltségébe tartozó tevékenységek nemzeti kereteken belüli érvényesítéséért, a feladatok irányításáért; a vonatkozó kérdésekben a védelmi miniszteri ülések anyagainak előkészítéséért; a CNAD szervezeteiben nemzeti képviselőket ellátó személyek kijelöléséért és tevékenységük koordinálásáért; a tárca védelmi célú haditechnikai beszerzéseinek előkészítéséért és végrehajtásáért. a védelmi célú nemzeti és nemzetközi kutatási-fejlesztési programok összeállításáért, szervezéséért és végrehajtásáért; a két-, illetve többoldalú fegyverzeti együttműködés megvalósításáért; a különböző programfejlesztések lebonyolításáért; a védelmi tervezési dokumentumok technikai vonatkozású részeinek kidolgozásáért; az anyagi és technikai vonatkozású szabványosítási tevékenységekért.

Szoros kapcsolatot tartanak fenn a nemzeti és a nemzetközi védelmi ipar képviselőivel, valamint a felhasználói logisztika szereplőivel. A nemzeti fegyverzeti igazgatók a fejlesztésekre, kutatásokra rendelkezésre álló viszonylag magas költségvetési kereteknek, ezáltal a megrendelések révén, és a kormányzati működési rendjüknek köszönhetően jelentős ráhatással bírnak a védelmi ipar szereplőire. **Azt tapasztaltam, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatók minden országban erősen lobbiznak a saját nemzeti védelmi iparuk érdekében.**

A felsorolt feladatokon kívül az egyes országokban, a nemzeti sajátosságoknak és hagyományoknak megfelelően a nemzeti fegyverzeti igazgatók egyéb feladatokat is ellátnak.

Megállapítottam, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatók alárendeltségében minden esetben rendszeresítve vannak olyan szervezeti elemek (ezek országonként változó összetételűek), **amelyek rendeltetése,** a nemzeti fegyverzeti igazgatók közvetlen támogatása a NATO kötelezettségekből fakadó CNAD vonatkozású feladatok végrehajtása során. Így találkozhattunk főosztály, osztály, igazgatóság és iroda megnevezésű szervezettel is. Ezek vezetői többségében a **nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesei.**

Minden vizsgált országban a Védelmi Minisztériumok szervezetében a nemzeti fegyverzeti igazgatók **kiemelt szerepet töltenek be** a haderőfejlesztés, korszerűsítés területén. Ez alapvetően azt jelenti, hogy a megfelelő szinten jóváhagyott különböző időtartamú tervekben szereplő védelmi képességek fejlesztése, korszerűsítése és technikai megvalósíthatósága témákért a nemzeti fegyverzeti igazgatók felelősök. **Politikai és legfelsőbb szakirányítói szinten** felelősök a szakterület tervezéséért, irányításáért és működtetéséért. Ehhez feltételként megfelelő jog és hatáskörrel, szervezeti, szakmai személyi háttérrel rendelkeznek a feladatok koordinálása és végrehajthatósága érdekében.

A vizsgált 5 ország közül a nemzeti fegyverzeti igazgató 4 ország esetében helyettes államtitkár, egy esetben államtitkár jogállású személy. Az állománytáblákban, mint beosztás is, megjelenik a nemzeti fegyverzeti igazgató megnevezés. A ***nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztás tehát nem egy feladatot jelent a sok közül, hanem az egy magas szintű pozíció.***

A CNAD alárendeltségű egyes szintű bizottságokba a képviselők általában a nemzeti fegyverzeti igazgatónak közvetlenül alárendelt szervezetektől vannak kijelölve.

A kettes és hármas szintű bizottságokba a képviselők egy része a haderőnemektől, a védelmi célú kutató intézetektől, illetve a védelmi ipar szakmérnöki állományából kerülnek ki. A vizsgált országok jelentős számú CNAD alárendeltségű bizottság (75-150) munkájában vesznek részt. A CNAD bizottságaiba kijelölt képviselők részére ***tárgyalási felhatalmazás kiadására a nemzeti fegyverzeti igazgatók jogosultak.***

IV. FEJEZET

A MAGYAR NEMZETI FEGYVERZETI IGAZGATÓ HELYE, SZEREPE, FELADATAI

Ebben a fejezetben az MH, azon belül is szűkebb értelemben a HM azon szervezeti elemeit és feladatait elemezem, amelyek kapcsolatosak a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatkörével és részt vesznek a CNAD területén végzendő feladatok irányításában, koordinálásában. Az előző fejezetben öt NATO tagország védelmi minisztériumait vizsgáltam hasonló céllal. Az összehasonlíthatóság kedvéért ugyanazon szempontok alapján elemzem a Magyar Honvédséget is, nevezetesen a következők szerint:

- A nemzeti fegyverzeti igazgató helye, szerepe, jogállása, feladatai a Honvédelmi Minisztérium szervezetében
- A nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül segítő és támogató szervezeti elemek.
- A különböző szintű CNAD alárendeltségű bizottságokba mely szervezetektől vannak a képviselők kijelölve?

A kérdést olyan értelemben is *elemezni* kívánom - felhasználva a 3 éves NATO Központban megszerzett tapasztalataimat - hogy az, hogyan felel meg a szövetségi és nemzeti feladatok ellátásának?

Ezt követően, az előző és jelen a fejezetben leírtak alapján összehasonlítom, hogy a Magyar Honvédségben alkalmazott megoldás, mennyire esik egybe, illetve tér el más NATO tagországok ezen a területen alkalmazott gyakorlatától.

4. A nemzeti fegyverzeti igazgató a Magyar Honvédségben

Az érvényben lévő szabályozók szerint, a Magyar Honvédben a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkör ellátására a haditechnikai együttműködéssel összefüggő feladatok végrehajtásáról szóló 33/2003. (HK10.) HM utasítás⁸² 5.§ (1) bek. alapján a HM VGHÁT van kijelölve (*a HM felső szintű vezetésének felépítése, 14. sz. táblázat*), vagyis a feladatot ellátó személy helyettes államtitkár besorolású. Ugyanezen utasítás 5.§ (3) bekezdése szerint ezen a területen helyettese a HM haditechnikai beszerzési és fejlesztési főigazgató⁸³.

A NATO felé a Honvédelmi Miniszter által aláírt, és a NATO illetékes főtítkárhelyetteséhez megküldött, meghatalmazás jogisítja fel a HM VGHÁT-t, mint magyar nemzeti fegyverzeti igazgatót, a MH CNAD-ben való képviselőjére. A megbízáshoz

⁸² Az utasítás hatálybalépésének ideje 2003. május 15.

⁸³ Ez a helyzet igaz volt 2003. június 30-ig, akkor megszűnt a beosztás.

kapcsolódó feladatokat a NATO CNAD bizottságának szervezeti és működési szabályzata (TOR), a jog és hatásköröket a vonatkozó HM utasítások [*a honvédelmi miniszter 15/1999. (HK7.) utasítása a NATO bizottságaival történő kapcsolattartásról, és a honvédelmi miniszter 81/1999. (HK1/2000.) utasítása a NATO együttműködésre kijelölt személyek tárgyalási felhatalmazásáról*], és részben a Honvédelmi Minisztérium Szervezeti Működési Szabályzatának (továbbiakban SZMSZ) HM VGHÁT-ra vonatkozó fejezete tartalmazza. Természetesen a **HM VGHÁT-nak beosztásból adódóan, egy sor egyéb feladata is van.** Mivel a témához ezek szorosan nem kapcsolódnak, ezért azokkal érdemben nem foglalkozom.

Itt utalok arra, hogy az értekezés írása közben több területen is változás történt, ami érintette a NATO szervezetét, valamint a HM – HVK szervezetét is. Ismert továbbá az is, hogy további változások várhatóak, a védelmi felülvizsgálat és annak kormányzati jóváhagyását követően. A bevezetőben már jeleztem, ahhoz, hogy az értekezést végső formába lehessen önteni - és ez főleg erre a fejezetre vonatkozik - az időközben végbement változásokat 2003 október 01-ei hatállyal tudtam figyelembe venni.

A legutolsó szervezeti változásig, 2003. június 30-ig, a HM VGHÁT munkáját a neki közvetlenül alárendelt két főigazgató (haditechnikai fejlesztési főigazgató, védelemgazdasági és informatikai főigazgató), a Brüsszelbe kihelyezett képviselője a NADREP, valamint szakreferensek, titkárság, főosztályok és háttérintézmények segítették⁸⁴ (lásd 15. sz.. táblázat).

Itt jegyezem meg, hogy az érvényben lévő szabályzóknak megfelelően a HM-ban a munkáltatói jogkört, ezáltal a hagyományos értelemben vett szolgálati előjárói jogkört is, a közigazgatási államtitkár (továbbiakban KÁT) gyakorolja. Ennél fogva a főosztályok irányítása kifejezés alatt minden esetben szakirányítást, illetve átruházott jogkörben történő irányítást kell érteni.

A HM KÁT által átruházott jogkörben szakmailag alárendelt főosztályok és háttérintézmények egy részének irányítása a szakirányultságuknak megfelelően a főigazgatókon keresztül valósult meg.

A haditechnikai beszerzési és fejlesztési főigazgató irányította:

- A HM Haditechnikai Fejlesztési és Beszerzési Főosztályt,
- A HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatalt,
- A HM Technológiai Hivatalt,

---

⁸⁴ Megjegyzés: Az alábbi megállapításokat a HM Oktatási és Tudományszervező Főosztálya által kiadott „A Honvéd Vezérkar integrálása a Honvédelmi Minisztériumba 1998-2001” című 2001-es kiadvány –ISBN 963 7037 45 – alapján tettem.

- A hivatal állományába szervezett HM programirodákat (kivéve a híradó program irodát),
- Valamint a szakreferenseket.

A védelemgazdasági és informatikai főigazgató irányította:

- A HM Informatikai és Hírközlési Főosztályt,
- A HM Közgazdasági és Vagyonfelügyeleti Főosztályt,
- A HM Gazdasági Tervező Hivatalt,
- A HM Ingatlankezelési Hivatalt,

A HM Jogi Képviselési Főosztály, a HM Infrastrukturális Főosztály és a HM Pénzügyi és Számviteli Szolgálat Központi Pénzügyi és Számviteli Hivatal közvetlenül a VGHÁT irányítása alá tartozott.

Ebben a felállásban a védelemgazdasági helyettes államtitkárt a ***nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatainak ellátásában*** közvetlenül az alábbi személyek, illetve szervezetek segítették:

- A haditechnikai beszerzési és fejlesztési főigazgató, ***aki egyben a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettese is volt (miniszteri megbízás alapján),***
- A nemzetközi fegyverzeti szakreferens,
- A haditechnikai fejlesztési szakreferens,
- A HM Haditechnikai Fejlesztési és Beszerzési Főosztály, Haditechnikai Együttműködési Osztálya (5 fő).

Ebből kiszámítható, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül összesen 8 fő segítette a CNAD irányában végzett munkájában, ami létszámában jelentősen elmarad a vizsgált országokhoz képest. Ezen túlmenően az egyes szintű bizottságok képviselőinek többsége az MH ÖLTP-től és a HM háttérintézményeitől voltak kijelölve, ami megítélésem szerint ebben a változatban sem biztosította a feladatok megfelelő koordinációját.

A 2003. július 01-ei szervezeti változásokat követően a HM VGHÁT és egyben, mint nemzeti fegyverzeti igazgató szakterületét érintően a következő szervezeti, működési rend került kialakításra (16. sz. táblázat).

A HM VGHÁT-t közvetlenül egy 5 fős létszámú tanácsadó csoport támogatja. ***Ebből egy fő tanácsadó foglalkozik a haditechnikai területtel,*** aki egyúttal ellátja a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi feladatokat is.

A HM VGHÁT közvetlen irányítása alatt, a KÁT által átruházott jogkörben, az alábbi szervezeti elemek működnek:

- Titkárság,

- *Védelemgazdasági Koordinációs Iroda (felállítása és feladatrendszere kidolgozás alatt),*
- HM Infrastrukturális Főosztály,
- HM Jogi Képviselői Főosztály,
- HM Logisztikai és Haditechnikai Fejlesztési Felügyeleti Főosztály (továbbiakban LHFFF),
- HM Közgazdasági és Vagyonfelügyeleti Főosztály,

Ezen kívül a HM háttérintézményei közül a következő hivatalok és intézmények tartoznak a HM VGHÁT közvetlen irányítása alá:

- HM Pénzügyi és Számveteli Szolgálat Központi Pénzügyi és Számveteli Hivatal,
- HM Gazdasági Tervező Hivatal,
- A HM Munkabiztonsági és Építésügyi Hatósági Hivatal,
- A HM Protokoll és Nemzetközi Rendezvényszervező Igazgatóság.

A HM VGHÁT szakmai irányítást gyakorol az illetékes főosztályvezetőkön keresztül a következő HM háttérintézmények felett:

- HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatal,
- HM Technológiai Hivatal,
- HM Ingatlankezelési Hivatal.

A HM VGHÁT átruházott jogkörben szakmai felügyeletet gyakorol az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság szakmai tevékenysége felett.

A nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkör segítésére, egyúttal a **NATO, WEAG, EU, valamint a két- és többoldalú nemzetközi szakfeladatokkal kapcsolatos tevékenységek koordinálására** a HM LHFFF állományába szervezett Haditechnikai Együttműködési Osztály hivatott. Ezen a területen is létszámcsökkentés történt. Ezen felül megszűnt két szakreferensi beosztás, amely korábban a nemzeti fegyverzeti igazgatót segítette a nemzetközi feladatok végrehajtásában. Így a nemzeti fegyverzeti igazgatót, ebbéli munkájában közvetlenül csak a haditechnikai főtanácsadó támogatja, ami véleményem szerint visszalépés a korábbi helyzethez képest. Ugyanakkor megítélésem szerint az lett volna a kívánatos, hogy erősödjön a NATO (WEAG, EU) irányú kötelezettségből adódó tevékenységet koordináló, végrehajtó szervezet. **Pozitív irányú változás történt** viszont abban, hogy rendszeresítésre került a NADREP mellé Brüsszelben egy NADREP helyettesi beosztás.

A Honvédelmi Minisztérium új Munkaköri jegyzékében a HM VGHÁT beosztás mellett továbbra sem jelenik meg a nemzeti fegyverzeti igazgató megnevezés, holott ez célszerű lenne, mivel a NATO országok esetében ez bevett gyakorlat. Egyes országokban

(Olaszország, Németország) Nemzeti Fegyverzeti Igazgató a beosztás megnevezése és ehhez kapcsolódnak egyéb feladatok. Ezen kívül a nemzeti fegyverzeti igazgatók az egymás közötti hivatalos kapcsolataikban (a címzésben, megszólításban és az aláírásokban is) a nemzeti fegyverzeti igazgató titulust használják. Ha ez a HM Munkaköri Jegyzékében is megjelenne, akkor jogilag is létre lehetne hozni a ***nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztást is***, amely beosztás szintén hiányzik a MH szervezetéből. Jelenlegi gyakorlat szerint ezt a feladatot a haditechnikai főtanácsadó látja el. Ezzel a megoldással kapcsolatban az elvi kifogásom az, hogy a jelenleg érvényes törvények és szabályzók szerint a ***főtanácsadónak nincs vezetési, irányítási jogköre***, tehát nem jogosult feladatot szabni, intézkedni, vagy dönteni.

A 15. sz. táblázaton szemléltetett vázlatot összehasonlítva a 16. sz. táblázaton látható vezetési és irányítási renddel az látszik, hogy bizonyos tekintetben egyszerűsödött a HM VGHÁT közvetlen, illetve az átruházott jogkörben, a szakmai alárendeltségébe rendelt szervezetek vezetési rendje. Megszüntetésre került egy vezetési szint, a főigazgatók vezetési szintje. Az is megállapítható, hogy gyengült a nemzeti fegyverzeti igazgató CNAD vonatkozású feladatait támogató szervezeti és szakmai háttér.

A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató feladatai

A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató feladataival kapcsolatos fejezethez történő anyaggyűjtés során azzal a helyzettel álltam szemben, hogy nem találtam semmilyen magyar dokumentumot (törvény, utasítás, szabályzat), amelyik a nemzeti fegyverzeti igazgatói és a CNAD irányába végzendő tevékenységeket és feladatokat részleteiben szabályozná. Erre vonatkozóan, de csak részeiben, a 33//2003. (HK10.) HM utasítás és a HM SZMSZ tartalmaz egyes feladatokat, de azokat sem a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz, hanem címzetten a HM VGHÁT-hoz kötve. Ez tényszerűen abból adódik, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztás nincs megnevesítve a HM Munkaköri Jegyzékében, így ahhoz nem lehet ezeket kötni.

A HM SZMSZ-ben a VGHÁT címszó alatt megjelölt feladatok, amelyek a nemzeti fegyverzeti igazgatói funkcióhoz köthetők, az alábbiak:

- Képviseli a Honvédelmi Minisztériumot a NATO és a NATO tagállamok felsőszintű gazdasági, logisztikai és pénzügyi vezetőivel fenntartott kapcsolatokban *(a gyakorlatban a fogyasztói logisztikai oldalt az MH ÖLTP képviseli például az SNLC-ben, a NAMSÓ-nál)*, ellátja a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokat *(melyek azok?)*. Dönt a különböző szintű bizottságokban a HM szervek és

szervezetek képviseletéről *(nem minden bizottságra vonatkozóan, csak amelyikért felelős⁸⁵)*.

- Előterjeszti a szövetséges fegyveres erőkkel kapcsolatos egységes védelmi előírások, szabványosítási egyezmények tervezeteit, koordinálja azok végrehajtását.
- Dönt a NATO gazdasági, haditechnikai szabványosítási és minőségbiztosítási, valamint a CNAD alárendeltségében működő bizottságokban a HM szervek és szervezetek képviseletéről, javaslatot tesz az MH képviseletére. Az illetékes szolgálati előljárók álláspontjának kikérését követően meghatározza az említett szervezetekben képviselendő magyar álláspontot, irányítja és ellenőrzi a képviselők tevékenységét.
- Irányítja a NATO Biztonsági Beruházási Programjával (NSIP) kapcsolatos beruházási, és ezzel összhangban lévő építési-beruházási informatikai és hírközlési irányelvek kidolgozását.
- A helyettes államtitkárokkal együttműködve javaslatokat készít elő a nemzetközi kötelezettségek vállalására, illetőleg a vállalt katonai kötelezettségek teljesítésére.
- Irányítja a haditechnikai fejlesztési javaslatok, továbbá a haditechnikai kutatási, műszaki fejlesztési, katonai minőségügyi, szabványosítási és ezzel összefüggő nemzetközi együttműködési, valamint a fejlesztés keretébe tartozó haditechnikai beszerzési tervek kidolgozását, ezt követően a terveket előterjeszti jóváhagyásra”

A fenti feladatok az SZMSZ-ben *szétszórtan* jelennek meg. Így elég nehéz ezeket beazonosítani úgy, mint a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkörhöz tartozókat. Egyes feladatokat pedig csak áttételesen találhatunk meg. *Ezért célszerűnek tartanám a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkörrel összefüggő kötelezettségeket, feladatokat egy alcím, a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatai alatt megjeleníteni.* Később javaslatot teszek ezekre.

A legnagyobb problémám abban látom, hogy a HM feladatrendszerében a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkör nem mint funkció, hanem mint egy feladat a sok közül, jelenik meg⁸⁶.

Fentebb utaltam rá, hogy *egyes feladatok hiányoznak. Nem esik szó* a rendszeres védelmi miniszteri ülések szakmai előkészítésével kapcsolatos feladatokról.

⁸⁵ A zárójeles megjegyzéseket azért tettem, mert úgy láttam, hogy ezek a feladatok valamilyen oknál fogva magyarázatra szorulnak.

⁸⁶ Lásd HM SZMSZ, VGHÁT feladatai (8) bekezdés

Pontatlanul szerepel például a logisztikai képvisellel kapcsolatos megfogalmazás a felsorolás első pontjában. Ugyanis a logisztikai képvisellet az SNLC bizottságban a fogyasztói logisztikai oldal, vagyis az MH vonatkozásában az MH ÖLTP látja el a HM VGHÁT szakmai irányítása mellett, ugyanígy a NAMSÓ-nál is. Hasonlóan **hibás megfogalmazás** a „dönt a különböző szintű bizottságokban a HM szervek és szervezetek képviseléről”, mert a VGHÁT csak a szakterületéhez tartozó bizottságok képviselétét illetően jogosult dönteni (legyen az NATO, WEAG, EU, vagy akár hazai bizottság).

Az a gyakorlatból vett tapasztalatom sem hagyható figyelmen kívül, hogy a HM VGHÁT a feladataiból és a HM működési rendjéből adódóan rendkívül elfoglalt, így idő hiányában nem tud annyi figyelmet fordítani a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokra (CNAD, WEAG és EU), mint amennyit a feladatok igényelnek. Általában a haditechnikai főtanácsadón keresztül látja el ezen feladatokat. Ez pedig kevésbé hatékony és nem elegendő, mivel a főtanácsadó nem rendelkezik vezetési, irányítási jogosultságokkal (*Az SZMSZ a haditechnikai főtanácsadó feladatai meghatározásakor csak a „...részt vesz...” és „...segíti...” kifejezéseket használja a feladatai meghatározása során, és nem rendel hozzá vezetési, irányítási, feladatszabói jogosítványokat*).

A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató feladatainak megfogalmazása során abból indultam ki, hogy a követelmények a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatóval szemben is ugyanazok, mint a többi NATO országban, és hasonlóan rá is érvényes a CNAD SZMSZ-e, így az abban leírtakat adaptáltam.

Egy másik kiindulási alapnak tekintettem azt, hogy a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatónak hasonló feladatokat kell ellátni, mint a többi ország nemzeti fegyverzeti igazgatóinak. Így azokat a feladatokat, amelyek egységesen mindenhol megjelennek, szintén adaptálandó feladatnak tekintettem.

További kiindulási alapnak vettem, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatókra vonatkozó általános felelősségi kör, igaz a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatóra is.

A fentiek alapján, véleményem szerint a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatónak a nemzetközi kötelezettségeiből adódóan az alábbi általános feladatokat kell végrehajtani:

- A CNAD, WEAG, EU vonatkozású tevékenységek nemzeti kereteken belüli érvényesítését és végrehajtásának irányítását.
- A magyar nemzeti képvisellet ellátását és nemzeti érdekérvényesítését a CNAD WEAG és EU értekezleteken.
- Jog- és hatáskörének megfelelően mandátum kiadását a képvisellet ellátó személyek részére.

- Jog- és hatáskörét meghaladó kérdésekben előterjesztés készítését az illetékességi körben eljáró szervezetek vezetői részére.
- A szakterületéhez tartozó témakörökben a védelmi miniszteri ülések anyagainak előkészítését.
- A CNAD alárendelt bizottságaiba a szakterületének megfelelő nemzeti képviselőket ellátó személyek kijelölését, felkészítésük irányítását és tevékenységük koordinálását.
- A tárca védelmi célú nemzetközi és hazai vonatkozású haditechnikai beszerzéseinek előkészítését és irányítását.
- A tárca védelmi célú nemzeti és nemzetközi kutatási-fejlesztési programok összeállítását, a végrehajtás szervezését, a feltételek biztosítását.
- A két-, illetve többoldalú haditechnikai, fegyverzeti együttműködési feladatok irányítását.
- A különböző programfejlesztések irányítását és felügyeletét.
- Az NSIP-val kapcsolatos nemzeti feladatok irányítása.
- A NATO vonatkozású nemzeti erőforrás biztosítás tervezésének irányítását.
- A védelmi tervezési dokumentumok anyagi és technikai vonatkozású részei kidolgozásának irányítását.
- Az anyagi és technikai vonatkozású szabványosítási tevékenységek irányítását, és az elfogadott szabványok szervezeten belüli bevezetését és érvényre juttatását.

A Honvédelmi Minisztérium működési rendjéből eredően a NATO-val, EU-val, WEAG-al való együttműködésért és a két-vagy többoldalú nemzetközi kapcsolatok vonatkozásában a főfelelős, a HM védelempolitikai helyettes államtitkár (továbbiakban VPHÁT). Ebből adódóan minden, a nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő kérdés elsősorban politikai vetületét is tekintve a VPHÁT-on keresztül realizálódik. Minden nemzetközi vonatkozású kérdésben csak azután lehetséges bármilyen szakmai együttműködés, miután az érvényben lévő szabályozókkal összhangban megszületett a politikai jóváhagyás valamilyen szintű együttműködésre, vagy kapcsolattartásra. Ugyanezen elvek alapján történik a feladatvégzés is.

Ennek megfelelően a nemzetközi területen beszélhetünk a politika jó értelemben vett elsődlegességéről, vagyis a *HM VGHÁT, mint nemzeti fegyverzeti igazgató, nemzetközi kérdésekben elsődlegesen a VPHÁT-al köteles egyeztetni*. Természetesen nem elvitatva a

VGHÁT-ra ruházott jogosultságokat, köteleességeket, a szakmai felelősség révén viselt jog és hatásköröket.

A haditechnikai fejlesztéseket, beszerzéseket tekintve, pedig a Honvéd Vezérkar főnöke, mint a felhasznói oldalt legfelsőbb szinten képviselő személy a mérvadó olyan értelemben, hogy a Honvéd Vezérkar főnökének kell meghatározni azt, hogy a feladatai végrehajtásához a Magyar Honvédségnek, azon belül a csapatoknak, különböző szervezeteknek mire van szüksége. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a HVK dolgozza ki a katonai követelményeket. Ezen igények megfogalmazásában természetesen a HVK is egyeztetésre kötelezett. A nemzeti fegyverzeti igazgató felelőssége, feladata ezen kérdésekben megtalálni a megfelelő forrásokat, technológiát, és mérlegelni, hogy az igény kielégítésére beszerzés, fejlesztés, vagy korszerűsítés útján kerüljön-e sor.

A HM VGHÁT beosztáshoz társított nemzeti fegyverzeti igazgatói és a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi funkciók *(nem feladatok!)* szakirányú felkészültség tekintetében együttesen, megkövetelik a mérnök-közgazdász végzettséget és a katonai területen való jártasságot. Ennek megfelelően a nemzeti fegyverzeti igazgató és helyettese szakmai felkészültsége és jártassága külön-külön, vagy együttesen meg kell, hogy feleljenek a mérnök-közgazdász képzettségnek és a katonai ismeretek felsővezetői szintű alkalmazási készségnek.

Figyelembe véve a kialakult magyar gyakorlatot, mégpedig ha a HM VGHÁT beosztást közgazdász felkészültségű személy tölti be, aki egyben a nemzeti fegyverzeti igazgató is, úgy elengedhetetlennek tartom, hogy a *nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztást mérnök-közgazdász, vagy mérnök/hadműveleti területen jártas katoná töltse be.* Függetlenül attól, hogy ez önálló beosztás, vagy valamelyik főosztályvezető, vagy bárki látja is el ezt a funkciót.

A nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkör, a beszerzések előkészítésének feladatait leszámítva, alapvetően mérnök-műszaki, illetve a hadműveleti kérdésekben is jártas katonai felkészültséget igényel (mint például: haditechnikai együttműködés, programfejlesztések, haditechnikai vonatkozású védelmi tervezés, haderőfejlesztések technikai vonatkozásai, anyagi, technikai szabványosítás, haditechnikai kutatás-fejlesztés, hadiiparral való együttműködés, képességfejlesztő beruházások, stb.).

Mindezek azt támasztják alá, hogy *ha a HM VGHÁT beosztást betöltő, és a nemzeti fegyverzeti igazgatói funkciót is ellátó személy alapvetően gazdasági-pénzügyi képzettséggel rendelkezik, akkor a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztást, egy a katonai, mérnök-műszaki területen jártas személlyel kell betölteni.*

Legalább ilyen fontosnak tartom, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül támogató szervezet olyan szakmai háttérrel biztosítsa a nemzeti fegyverzeti igazgató részére, amellyel a CNAD (WEAG, EU) vonatkozású nemzeti feladatit meg tudja oldani.

Ezek a fentebb általam megfogalmazott *a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatóra vonatkozó feladatok, megállapítások*, nem találhatók meg az MH feladatrendszerében, nincsenek írásos dokumentumok erre vonatkozóan. Amit itt leírtam azok részben a gyakorlatból vett tapasztalatok, részben a NATO követelményekből, részben a Magyar Honvédség működtetésére vonatkozó szabályozókban meglévő feladatokból, valamint *az általam logikusnak ítélt elgondolás alapján kerültek megfogalmazásra*. Ezek során támaszkodtam az érvényben, vagy kidolgozás alatt lévő Magyar Honvédségre vonatkozó szabályozókra, az ezen a területen végzett munkám, és a NATO Központban eltöltött 3 év tapasztalataira. Felhasználtam továbbá az általam szervezett két hazai CNAD konferenciára készített előadásaimat, valamint a HM VGHÁT megbízása alapján a CNAD és WEAG bizottságok képviselőire vonatkozó 2003. első negyedévében elkészített helyzetelemzésemet.

Szükségessnek tartom kihangsúlyozni minden félreértés elkerülése végett, hogy a magyar nemzeti fegyverzeti igazgató feladataira vonatkozó javaslatom egy tudományos kutató és elemző munka eredménye, és semmiképpen nem jelent feladatszabást senki és egyetlen szervezet számára sem.

4.1. Képviselők a különböző szintű CNAD bizottságokban.

Ebben a részben azt vizsgálom, hogy a különböző szintű CNAD alárendeltségű bizottságokba az MH mely szervezeteitől vannak a képviselők kijelölve?

A bizottságokba kijelölt képviselők egy része a HM és háttérintézményeitől, a másik része az MH különböző szervezeteitől, zömmel az MH ÖLTP-től (korábban az MH Logisztikai Főigazgatóságtól), a haderőnemektől és MH ellátó központoktól kerülnek ki. A képviselők nagy része időközben – van ahol már többször is – váltásra került, ami természetesen mindig visszaveti egy kicsit a munka eredményességét, de van ellenkező példa is, amikor további lendületet adott a munkának a képviselő személyétől, felkészültségétől függően.

A NATO-ban a magyar nemzeti képviselőket ellátó személyek többsége nincs a területért felelős nemzeti fegyverzeti igazgató szolgálati alárendeltségben (jelenleg mindössze 3), és így csak többszöri (3-5) áttételen keresztül juthatnak kapcsolatba a nemzeti fegyverzeti igazgatóval, ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy majdnem soha. Marad a kizárólag írásos jelentés felterjesztésének lehetősége a bizottsági ülésekről, amelyek nem pótolhatják a

személyes konzultációt, és amelyek néha adminisztratív, vagy parancsnoki jogkörből adódó okok miatt el sem jutnak a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz. A képviselők többségének a nemzeti fegyverzeti igazgatóval történő személyes találkozására egy lehetőség kínál alkalmat, az úgynevezett „Hazai CNAD konferencia”, amelyen kötelezően részt vesznek a CNAD bizottságaiba kijelölt képviselők, meghívásra kerülnek az érintett szervezetek vezetői és a konferenciát a nemzeti fegyverzeti igazgató vezeti. **Javaslom** ezt évente 1 vagy 2 alkalommal a CNAD ülésekhez igazítva megtartani. Eddig összesen két alkalommal (2000-ben és 2002-ben) került erre sor, amelyek egyik fő szervezője és előadója én voltam.

A bizottsági képviselet kérdésében, mint a leírtakból látható, nagyon vegyes a kép, ami több tényező eredménye.

Amikor a képviseleti rendszert ki kellett alakítani (1996-1997), figyelembe kellett venni a szóba jöhető jelöltek szakmai és a nyelvi felkészültségét, és ebben a nyelvtudás volt a meghatározó.

Kellő információk hiányában nem lehetett megfelelő koncepció a különböző szintű NATO bizottságok és az MH, illetve HM szervezeteiből kijelölt képviselők vezetési szintjeinek összehangolására.

Nagy volt a szervezeti és személyi fluktuáció. Az elmúlt 5-6 évben történt többszöri átszervezésnek következtében az egyes képviselők más beosztásba kerültek, nyugdíjba mentek, vagy egyéb okok miatt kiváltak a szervezetből, és emiatt cserélődtek. Az volt a jellemző, hogy a képviseleti megbízást a személyek vitték magukkal az új beosztásukba. Ez jelentette a „kisebbik rossz” megoldást, mert ezzel biztosított volt, hogy lehetőleg több évig ugyanaz a képviselő képviselje az MH-et a bizottságban. Viszont a szakfeladatok vándoroltak egyik szervezettől a másikhoz. Így az egyes szervezetek feladatrendszerébe **bekerültek, így is mondhatni testidegen feladatok.**

A képviseleti rendszerre vonatkozóan az volt az állásfoglalás, hogy csak a CNAD egyes és kettős szintű bizottságainak munkájában vegyünk részt. Így alakult ki, hogy 45 bizottság munkájában veszünk részt. Fontos figyelmeztető jelnek tartom, hogy az MH-ből a CNAD alárendelt bizottságaiban sehol nem töltünk be elnöki tiszteket.

Röviden összefoglalva megállapítható, hogy a HM VGHÁT szakmai irányítása alá tartozó szervezeteket illetően, valamint a logisztika területét érintően, jelentős szervezeti változtatásokra került sor (a Honvéd Vezérkar alárendeltségében másutt is, de a témához közvetlenül nem kapcsolódik, ezért itt nem foglalkozom vele).

A nemzeti fegyverzeti igazgató hatáskörébe tartozó NATO bizottságokban a képviselet rendszere, a képviselet ellátására vonatkozó eddigi elgondolás alapvetően nem

változott. A képviseletet ellátó személyek esetében viszont jelentős változások álltak be azzal, hogy többen kikerültek a rendszerből (nyugdíj), illetve más szervezethez kerültek. Ezzel véleményem szerint **gyengült** a nemzeti fegyverzeti igazgató hatáskörébe tartozó **bizottsági képviseleti rendszer** (főleg annak szakmai megalapozottsága).

Összehasonlító elemzés

Ebben a részben alapvetően egy CNAD és nemzeti fegyverzeti igazgatói orientáltságú összehasonlító elemzést végzek el, amelyben azt vizsgálom, hogy az MH-ban és a nemzetközi gyakorlatban tapasztaltak miben egyeznek, illetve különböznek egymástól. Az összehasonlítás nemzetközi alapját az előző fejezetben foglaltak adják.

Általános megállapítás

Az országok többségében a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes államtitkár jogállású személy - kivéve a vizsgált országok közül Olaszországot, ahol a nemzeti fegyverzeti igazgató államtitkár besorolású. A nemzeti fegyverzeti igazgató Magyarországon a HM védelemgazdasági helyettes államtitkára, tehát hasonló beosztású személy.

A vizsgált országok és a magyar gyakorlat összehasonlítása	
A vizsgált NATO országokban	A Magyar Honvédségben
A „Munkaköri Jegyzékben” is megnevesítik a nemzeti fegyverzeti igazgató beosztást	A HM Munkaköri Jegyzékében nem szerepel ilyen beosztás,
A „Munkaköri Jegyzékben” meg van nevesítve a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes is	A HM Munkaköri Jegyzékében nem szerepel a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes beosztás
A nemzeti fegyverzeti igazgatót minden esetben erre a feladatra rendszeresített, és a nemzeti fegyverzeti igazgatónak vagy helyettesének közvetlenül alárendelt szervezet főosztály, igazgatóság, osztály, iroda segíti.	A HM VGHÁT-nak szakmailag alárendelt főosztályba szervezett, mindössze 4 fős osztály hivatott a CNAD, WEAG, EU és a két-, illetve többoldalú nemzetközi szakfeladatokat koordinálni.
Ugyanaz a személy látja el nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokat a NATO-ban, WEAG-ban és EU-ban	Ugyanaz a személy látja el nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokat a NATO-ban, WEAG-ban és várhatóan az EU-ban

A nemzeti fegyverzeti igazgató jelentős ráhatással, irányítási jogkörrel rendelkezik a nemzeti hadiipar felett.	A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató kevés ráhatással rendelkezik a hadiiparra,
A CNAD egyes szintű bizottságaiba alapvetően a nemzeti fegyverzeti igazgatónak vagy helyettesének közvetlenül alárendelt szervezetektől vannak a képviselők kijelölve.	Teljesen vegyes a kép. A képviselők a Honvédelmi Minisztériumból, a HM háttérintézményeitől és az MH ÖLTP-től vannak kijelölve.
A nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségében lévő szervezetek és benne az egyes szintű bizottságok képviselői, a bizottságot érintő témakörökben koordinációs jogkörrel rendelkeznek.	A képviselők csak a beosztásukból adódó szolgálati előjárói jogkörrel (ha vezetők) és egyébként igen korlátozott koordinációs jogkörrel rendelkeznek. Okai: - nem rendelkeznek felhatalmazással MH szintű koordinációra - nincs közvetlen kapcsolatuk a nemzeti fegyverzeti igazgatóval, így mire felhatalmazást kapnak, sok esetben aktualitását veszítette a téma.
A kettes és hármas szintű bizottságokba a képviselők a haderőnemektől és a szakmai háttérintézményektől vannak kijelölve.	A kettes és hármas szintű bizottságokba a képviselők a haderőnemektől és a szakmai háttérintézményektől vannak kijelölve.
A nemzeti fegyverzeti igazgatót a NADREP képviseli Brüsszelben, a NATO Központban	A nemzeti fegyverzeti igazgatót a NADREP képviseli Brüsszelben, a NATO Központban

További megállapításaim a CNAD-el kapcsolatos képviseletet és működési rendet vizsgálva a napi gyakorlatból vett példák és saját tapasztalataim alapján a következők⁸⁷:

A NATO irányába végzett tevékenység csak részben felel meg annak az elvárásnak, hogy az napra készen, koordinált legyen. Nem azt állítom, hogy minden tekintetben rossz, hanem azt, hogy hiányosságok vannak.

⁸⁷ Ehhez felhasználtam a 2003 március - április hónapban „A CNAD és WEAG (EU) bizottsági képviselet” témakörben készített jelentésemet (741/7/2003 számú jelentés), amelynek elkészítésére a HM VGHÁT úrtól kaptam felhatalmazást.

Ez megállapítható, ha a tervezési oldalát nézzük a tevékenységnek és hasonlóan a végrehajtás oldalát tekintve is. Az azonnali, illetve a viszonylag gyors reagálást igénylő kérdések megoldására nincsenek kialakult mechanizmusok, igen sokszor a téma már aktualitását veszti mire a válasz a bizottsági képviselőhöz megérkezik. Nem egyszer tapasztaltam az ellenkező példáját más országokban, NADREP üléseken.

Például egy döntési, vagy véleménynyilvánítási helyzetben az ülésen a német, vagy spanyol NADREP hátraszólt a helyettesének, hogy menjen és telefonáljon haza, kérjen nemzeti álláspontot. Még az ülés alatt megérkezett a válasz, és a képviselő helyben, a napirendi pont elnapolása nélkül betervezthette azt. Ehhez az is szükséges, hogy legyen olyan hazai háttér, amelyik az ülések alkalmával „otthon” telefonon történő elérhetőséggel rendelkezésre áll. Ha belegondolunk a magyar változatba, akkor nem ilyen egyszerű a képlet.

A tervezési oldalon fellelhető hiányosság, hogy:

- a felelős szervezetet megkerülve kerülhetnek betervezésre bizottsági ülésekre történő kiutazások;
- úgy kerülnek kicserélésre a képviselők, hogy a felelős szervezet nem tud róla.

A bizottságokban szinte kizárólag egyszemélyes képviselő van (gazdasági okok miatt), ez azt jelenti, hogy a képviselő kiesése esetén, nincs aki érdemben kezelje a témát, mert nincs arra sem idő, sem energia az állomány részéről, pedig ez esetenként – az országra nézve - akár anyagi következményekkel is járhat. A rendszerből kiesett képviselők pótlására időnként nem, vagy csak késve történik kezdeményezés, amikor kiderül, hogy nincs képviselő.

A gyakorlati végrehajtás során számos hiányosságot tapasztaltam, mint például:

- a bizottsági ülésekre sokszor felkészületlenül utaznak ki a képviselők (arról nem is beszélve, amikor még belépőjük sincs);
- nem rendelkeznek az ülés napirendjéhez szükséges konkrét felhatalmazással;
- az ülések után nem készül érdemi útijelentés;
- az ülés napirendjén szereplő téma, illetve az abból származtatható információk, feladatok nem jutnak el az illetékesekhez;
- koordináció hiányában nem kerülnek feldolgozásra fontos témák, így nem alakítható ki valós nemzeti vélemény sem.

ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁBLÁZAT

Ország	A nemzeti fegyverzeti igazgató (NAD) ⁸⁸ jogállása	Hány CNAD és WEAG bizottság munkájában vesznek részt?	A NAD-t a CNAD munkájában közvetlenül segítő szervezeti elemek	Képviselők a CNAD és WEAG egyes szintű bizottságaiban	Képviselők a CNAD és WEAG 2. és 3. szintű bizottságaiban
Dánia	Helyettes államtitkár	~ 75	Egy főosztály 15 fővel	A NAD közvetlen alárendeltségében lévő főosztály állományába szervezett koordinátorok	Haderőnemektől
Olaszország	Államtitkár	Több, mint 100, nincs pontos adat	Altábornagy rendfokozatú NAD helyettes, és a neki alárendelt 5 igazgatóság	Az igazgatóságok állományából	Haderőnemektől és a háttérintézetek állományából
Németország	Helyettes államtitkár	Több, mint 100, nincs pontos adat	Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya	A NAD-nak közvetlenül alárendelt osztályok állományából	Haderőnemektől és a Fegyverzeti Hivatal állományából
Spanyolország	Helyettes államtitkár	~ 150	Nemzetközi Kapcsolatok Igazgatósága	A NAD-nak közvetlenül alárendelt Igazgatóságok állományából	Haderőnemektől és a Technológiai Központok állományából
Kanada	Helyettes államtitkár	Nincs adat	7 igazgatóság kb. 100 fő	Alapvetően a NAD közvetlen alárendeltségében lévő igazgatóságokból	A NAD közvetlen alárendeltségéből és a haderőnemektől, hivataloktól.
Magyarország	Helyettes államtitkár	~ 45	A HM LHFFF egy osztálya, a HEO ⁸⁹ összesen 4 fő	Vegyesen: a HM szervek és háttérintézményei, valamint az ÖLTP állományából	Vegyesen: a HM szervek és háttérintézményei, valamint a haderőnemek és az ÖLTP állományából

Az a magyar gyakorlat, hogy legfeljebb csak az egyes és kettes szintű bizottságok munkájában veszünk részt, mert a **három szintű bizottság nem** lényeges, nagyon téves nézet. Ugyanis az igazi szaktudást igénylő munka – legyen az akár mérnöki, vagy egyéb – ezekben a szakbizottságokban folyik. Itt egyes szakterületeken, ha jól választjuk ki azokat, mi is vezető szerepet tudnánk játszani. Ki kellene választani azt a 4-5 területet, ahol rendelkezünk szakemberekkel és itt felhívni magunkra a figyelmet. Úgy gondolom, hogy a PCC kapcsán kellene a témákat kiválasztani, és prioritást felállítani. Gyakorlatilag folyik is munkavégzés ezeken a területeken, de koordináció hiányában elvesznek ezek az erőfeszítések.

⁸⁸ NAD – National Armaments Direktor - Nemzeti fegyverzeti igazgató

⁸⁹ HEO – Haditechnikai Együttműködési Osztály

Az értekezésben felvetett hiányosságok, mint a szabályozatlanság, a koordináció hiánya, a hosszú idejű reagálási képesség, esetenként a nem kellő odafigyelés, és még egyéb hibák, előbb-utóbb, de hosszabb távon mindenképpen hátrányokat fognak jelenti az MH számára. Ezek lehet, hogy nem számszerűsíthetők, de az elmaradt haszon is kár. Mivel elmaradt haszonról van szó, azért esetleg nem is tűnik fel azonnal. Ezen kívül a nemzetközi megítélés vonatkozásában sem mindegy, hogy miképpen vélekednek Magyarországról. Ezért ezek a kérdések nem lehetnek mellékesek.

4.3. A Magyar Honvédségre vonatkozó megállapításaim

- A HM VGHÁT, aki egyben ellátja a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokat is, helyettes államtitkár besorolású és jogállású személy, hasonlóan az előző fejezetben tárgyalt országokhoz.
- A 2003. július 01-ei szervezeti változásokkal **gyengültek a CNAD, WEAG, EU és nemzetközi együttműködési feladatok végzésért felelős szervezeti feltételek.**
- Továbbra sem jelenik meg a HM Munkaköri Jegyzékében a nemzeti fegyverzeti igazgató és a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi funkció. A HM SZMSZ csupán egy feladatként kezeli (8. pont), hogy a HM VGHÁT „...ellátja a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokat.” Azon túlmenően részben hiányosan, részben pontatlanul tartalmaz egyes, a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó feladatokat.
- A nemzeti fegyverzeti igazgátónak alig van ráhatása a hadiiparra⁹⁰.
- Vezetési, irányítási szempontból jogilag nem rendezett a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi pozíció.
- A nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségében mindösszesen egy 4 fős szervezeti elem van (HEO), amely a CNAD, WEAG, EU vonatkozású és a kétoldalú haditechnikai együttműködési feladatokat koordinálja.
- Az egyes szintű bizottságokba a nemzeti képviselők különböző szervezetektől vannak kijelölve. Célszerűbb lenne azokat a fegyverzeti igazgátónak közvetlenül alárendelt szervezettől kijelölni.
- Pozitív irányú változás, hogy rendszeresítésre került a NADREP helyettesi beosztás Brüsszelben a NATO Központban.

---

⁹⁰ Ez alatt nem a kapcsolatok hiányára gondolok (a C+D-n és hasonló rendezvényeken kiépíthető), hanem a megrendelések hiányára.

A nemzeti fegyverzeti igazgató és a hadiipar kapcsolatára vonatkozó *megállapításom* alapját a következők adják. A rendszerváltás után hosszú ideig teljesen visszafogott haditechnikai fejlesztések padlóra küldték a magyar hadiipart. Ebben közrejátszottak a nemzetközi környezetben végbement változások is. A mesterségesen fenntartott kapacitásokra nem volt elegendő megrendelés.

A haditechnikai fejlesztésekre jelenleg is csak szűkösen rendelkezésre álló költségvetési keret nem biztosít elég megrendelést az ipar számára. Mindez igaz annak ellenére, hogy a tárca 10 milliárdokat költ évente fejlesztésekre. Igen, de ezek a hatalmas összegek évtizedekre előre el vannak költve két-három tender keretében, így hazai K+F-re már nem sok marad.

Miért gondolom úgy, hogy ez probléma? Mert a magyar vállalkozások sorban állnak, hogy NATO beszállítók legyenek. Könnyen belátható, hogy ha még hazai referenciával sem rendelkeznek, akkor nagyon nehéz a helyzetük. Az is igaz, hogy a kormányzati működési rendből adódóan ez nem a HM dolga, de az információk időbeni átadásával elősegíthetné a sikeres pályázást.

Az is tény, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató intézményesített kapcsolatai révén a HM van abban a helyzetben, hogy kaput nyisson a hadiipar számára, ami magyar érdek. Kapcsolatok nélkül a magyar hadiipar, de beszéljünk csak lehetséges ipari beszállítókról, akik megszerezték a NATO beszállítói minősítést, még alvállalkozóként sem léphetnek fel egy telített piacon. Ebben van nagy szerepe a nemzeti fegyverzeti igazgatónak, mert kitörési lehetőséget nyithat a nemzetközi piac irányába.

4.4. Javaslat a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatót támogató szervezeti háttér kialakítására

A fejezetben tett megállapításokat alapul véve, az alábbiakban *három megoldást (A, B és C változat) javaslok* megfontolásra a nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül támogató szervezeti háttér kialakítására, amellyel úgy gondolom, orvosolni lehetne a felvetett hiányosságokat. A javaslataimat az értekezésben elvégzett elemzések és saját tapasztalataim alapján teszem. Mind a három megoldás eredményesebbé tehetné a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körében végzett munkát. Enyhítené a VGHÁT jelenlegi leterheltségét.

Először is, függetlenül a változatoktól, *javaslom*, hogy kerüljön rendszeresítésre a *nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztás* vagyis kerüljön be a HM Munkaköri Jegyzékébe a HM VGHÁT megnevezés mellé a *nemzeti fegyverzeti igazgató* megnevezés is. Ezzel egy időben *kerüljön rendszeresítésre a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztás is*.

A nemzeti fegyverzeti igazgató munkáját közvetlenül támogató szervezetre vonatkozó változatok a következők:

„A” változat: A nemzetközi kapcsolatokat, főleg a NATO kötelezettségvállalásaink fontosságát tekintve kívánatos lenne, hogy a CNAD, WEAG és EU vonatkozású, a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó feladatok koordinálását, szakmai irányítását a nemzeti fegyverzeti igazgató (illetve helyettese) közvetlen alárendeltségében lévő szervezet végezze. ***A szervezet megnevezése például Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda*** lehetne, amelynek a HM szervezeti struktúrájában való elhelyezkedését a 17. számú táblázatban szemléltetem. ***A Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda:***

- vezetője a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes,
- beosztottjai lássák el a nemzeti képviselőket a CNAD, WEAG és EU egyes szintű bizottságaiban, illetve a kiemelten fontos bizottságokban, például az irányító bizottságokban,
- koordinálja a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatkörébe tartozó két- és többoldalú nemzetközi kapcsolatokat,
- legyen felelős a területet érintő védelmi tervezési feladatokért,
- legyen a 15/1999. (HK 7) HM utasítás szerinti felelős szervezet a szakterület érintően.

Ezzel biztosítani lehet, hogy minden fontos és szükséges információ közvetlenül eljusson a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz, a kevésbé fontos és lényegtelen információk nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi szinten kiszűrésre kerülhetnének, így nem rabolva el a napi teendők során amúgy is szűkös időt a HM VGHÁT-tól.

A Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda ***összetételét szakirányultság szerint és létszámában így kell kialakítani***, hogy az alábbi fő szakterületek képviselője biztosított legyen:

- szárazföldi fegyverzeti főcsoport,
- légi fegyverzeti főcsoport,
- nemzetközi és hazai kutatás, fejlesztés,
- WEAG és EU irányú feladatok koordinálása,
- AGS program felelőse,
- rakétavédelmi programfelelős,
- két- és többoldalú szakmai kapcsolatok szervezése,
- szabványosítás, minőségbiztosítás és egyéb témák.

Az ehhez szükséges személyi háttér minimális plusz létszám igény mellett biztosítható a jelenlegi tanácsadó csoportból és a Haditechnikai Együtműködési Osztály állományából. A felsorolásban szereplő feladatkörök aktuálisan változhatnak, ezért ilyen értelemben rugalmasan kell és lehet kezelni azokat.

Ebben az esetben a HM LHFFF feladataiból kikerülnének a CNAD, WEAG, EU és a két és többoldalú nemzetközi együttműködési feladatok. A szakterületek koordinátorai, szakreferensei lennének a képviselők az egyes szintű és az irányító bizottságokban. Mivel így ezek közvetlenül kapcsolatban állnának a nemzeti fegyverzeti igazgatóval és helyettesével, lehetőségük lenne a koordináció megvalósítására. A programfelelősök addig lennének ebben a szervezetben, amíg csak összekötő, koordinációs feladatokat kell ellátni. Amikor egy fejlesztés során a programiroda felállításra kerül, úgy ez a feladat átkerül a programirodába, amely vagy a nemzeti fegyverzeti igazgató alatt vagy a jelenlegi konstrukcióban működik.

Az „A” változat megvalósítása azzal az *előnnyel járna*, hogy a fő területek képviselői közvetlen kapcsolatban lennének a nemzeti fegyverzeti igazgatóval és helyettesével. A *hátránya* egyes vélemények szerint talán az lehet, hogy így a képviselők ki lennének emelve a szakmai környezetükből. Én ezt nem látom komoly indoknak, mivel abban az esetben, amikor más beosztásba kerül a képviselő, szintén viszi magával a feladatot azzal az indokkal, hogy fennmaradjon a folyamatosság.

Hasonló megoldásra az elmúlt évek során többször tettem javaslatot, amely nem talált pozitív fogadtatásra. Ellenkezőleg, a 2003. július 01-ai változásokkal - az addig meglévő, a nemzeti fegyverzeti igazgatót ezen a területen közvetlenül támogató beosztások is – a kényszerű létszámleépítés áldozatává váltak, megszüntetésre kerültek.

„B” változat: Amikor a nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztás öndílon jelenik a HM Munkaköri Jegyzékében, helyettes államtitkári besorolással. Ebben az esetben a HM VGHÁT-ról leválasztásra kerülnének a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz kötődő CNAD, WEAG, EU és egyéb fegyverzeti (nemzetközi és hazai egyaránt) ügyekkel összefüggő feladatok. Ezen feladatok tekintetében a nemzeti fegyverzeti igazgató szakmai előjárói jogokat gyakorolna az MH egésze felett.

A nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül egy *Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda* segítené, amelynek funkciója, felépítése, feladatai hasonlóak lennének, mint az „A” változatban, csak 1-2 fővel nagyobb létszámot igényelne. A HM LHFFF-ből szintén kikerülné a Haditechnikai Együtműködési Osztály, amelynek feladatai bekerülnének a koordinációs irodába. *Hátránya*, hogy ez a változat egy plusz helyettes államtitkári pozíció rendszeresítését követeli meg ahhoz, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató egyenrangú legyen, a többi

tagország nemzeti fegyverzeti igazgatóval. Viszont azzal az *előnnnyel járna* minden más megoldással szemben, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató mentesülne a gazdasági területen jelentkező napi feladatoktól, amelyek szinte lehetetlenné teszik a stratégiai munkát. Ebben a változatban a nemzeti fegyverzeti igazgatónak lenne ideje minden témában egyeztetni, vagyis konzultációt folytatni az illetékes vezetőkkel a döntések előtt, ami széles körben megalapozhatná a döntések helyességét.

„C” változat: gyakorlatilag a jelenlegi szervezeti felállás két alapvető módosítással. **Egy:** a HM Munkaköri Jegyzékében rendszeresíteni a HM VGHÁT alatt a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztást. **Kettő:** a HM LHFFF szervezetében lévő megnövelt létszámú Haditechnikai Együttműködési Osztály koordinációs jogkörét, a nemzeti fegyverzeti igazgatóhelyettes irányítása mellett, kiterjeszteni az MH egészére. Létszámát megnövelni úgy, hogy az „A” változatban leírt funkciókat és az egyes szintű bizottságok képviselőjét el tudja látni. **Ez a változat** mindenképpen igényli a jelenlegi működési és képviselői rend megváltoztatását. **Előnye**, hogy ez a változat igényelné a legkisebb szervezeti változtatásokat. **Hátránya** az előző kettővel szemben, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes vezetési és irányítói jogköre csak áttételen, a főosztályvezetőn keresztül valósítható meg. Ez véleményem szerint egy felesleges lépcsőfok a vezetési rendszerben.

Mind a három változatban nagy jelentőséget tulajdonítok a koordinációs rendszer működésének, a nemzeti fegyverzeti igazgató és a képviselők közötti személyes kapcsolattartás lehetőségének, az információk időben történő továbbításának, valamint ezekről a visszacsatolásoknak. Ez utóbbiak jelenleg nem úgy valósulnak meg, mint ahogyan szerintem szükséges lenne.

A megoldás lényegét az alábbiakban látom. Ha létrehozásra kerül akár „A” vagy „B” változatban is a Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda, és az iroda, mint felsőszintű szakmai irányító szervezet rendelkezik mindazon jogosítványokkal, amelyek szükségesek az MH-en belüli koordinációhoz, akkor az iroda beosztottjai (koordinátorok, vagy szakreferensek) közvetlenül el tudják juttatni az összes szükséges információt az érintett szervezetekhez, és fordítva visszacsatolásként begyűjthetik az információkat, majd feldolgozzák azokat, és mintegy integrátorként működnek. Ezek a koordinátorok közvetlenül tartanak a kapcsolatot a kettős és hármas szintű szakmai bizottságok képviselőivel, amelyek az MH különböző szervezeteitől vannak kijelölve. A közvetlen kapcsolattartás alatt értem azt, hogy nem kell a szolgálati utat bejárniuk, mint ahogyan jelenleg történik, hanem a szakmai előjárói rendszerben dolgoznának.

A „C” változatban a fentebb vázolt koordinációs működési rendet már nehezebb realizálni.

A szolgálati út betartásának ábrázolására, ahogyan jelenleg működik a rendszerünk, képzeljünk egy kettős tölcseért egymással szembe fordítva (1. ábra). A tölcsekre legkisebb keresztmetszete a kifolyó rész, ami a HM és HVK működésében a Honvédelmi Miniszter (valamint a KÁT, PÁT, HÁT) és a Vezérkar Főnök (valamint helyettesei). Ha szigorúan vesszük a szolgálati utat, akkor minden lényeges információ (irat) át kell, hogy menjen ezeken a szűk keresztmetszeteken, ami rendkívül lelassítja és megnehezíti a munkavégzést.

Adjunk teret a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról (továbbiakban Hjt⁹¹) is deklarált szakmai előjárói rendszernek. Ekkor a szakirányítási joggal felruházott szervezet, ebben az esetben a Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda és benne a szakreferensek közvetlenül felvehetnék a kapcsolatot az érintett szervezetekkel és a szakbizottságokba kijelölt képviselőkkel. Ugyanígy közvetlenül juttathatnák el az információkat egy adott témában érintett szervezethez, vagy az ügyintézőkhöz. Fordítva pedig begyűjthetnék a szükséges információkat a döntés előkészítéshez (2. ábra). Ezzel időt, energiát, stb. takaríthatnánk meg.

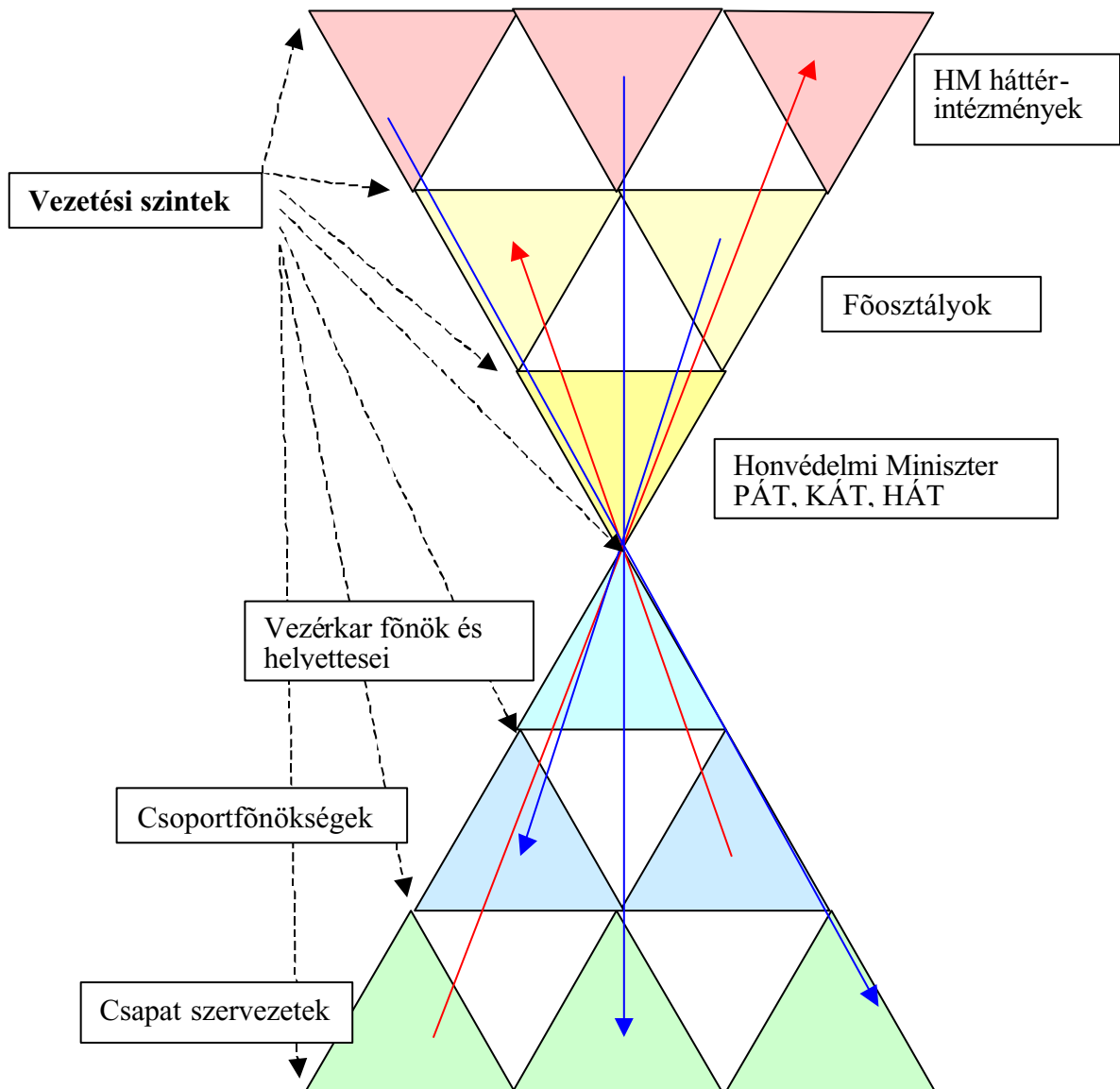
A képviseleti rendszer működtetésének javi tusa érdekében, a korábban már két ízben megrendezett hazai CNAD konferencia (amelyek kezdeményezője én voltam) folytatásaként, **évente egy vagy két alkalommal kerüljön megrendezésre a hazai CNAD konferencia**. Ezen vegyenek részt a bizottsági képviselők, a képviselőket adó szervezetek vezetői, a nemzetközi kapcsolatokért felelős HM szervek képviselői, valamint a NADREP és természetesen a nemzeti fegyverzeti igazgató és helyettese.

A konferencia napirendjére dlandó jelleggel fel kell venni az aktuális témákról szóló tájékoztatást a legutóbbi CNAD, WEAG, EU nemzeti fegyverzeti igazgatói ülésekről, a képviselők beszámoltatását és nem utolsó sorban feladatszabást a következő időszakra vonatkozóan. A konferencia egyúttal lehetőséget biztosít a képviselők számára a nemzeti fegyverzeti igazgatóval történő személyes találkozóra, a szakmai továbbképzések lebonyolítására és a képviselők felkészítésére is.

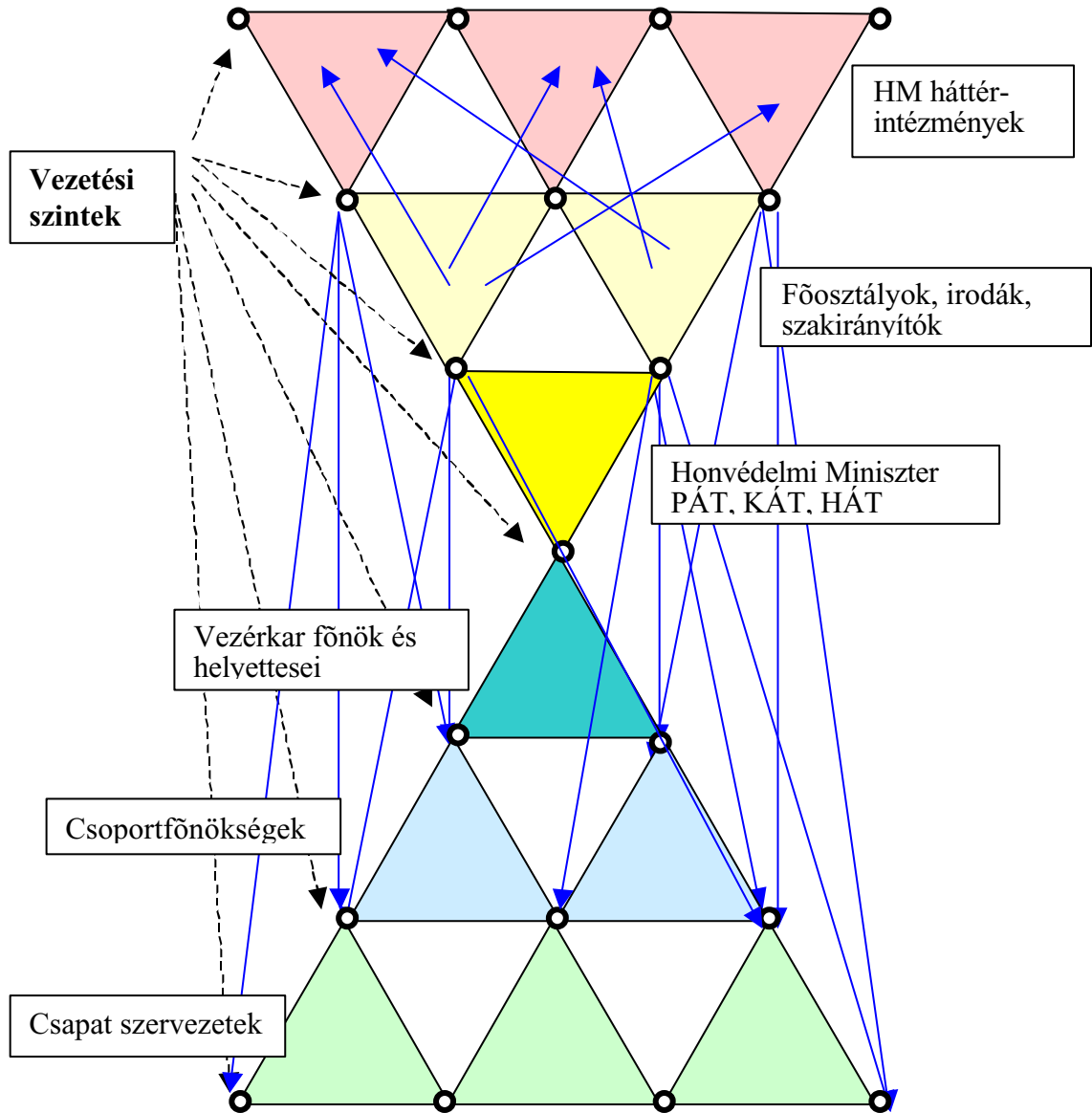
⁹¹ Hjt – 2001.évi XCV törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról

**Az információ áramlás jelenlegi rendje a
HM és HVK szervezetei között**

1. ábra

**Az információ áramlás rendje a szakmai előjárói rendszer
működése esetén a HM és HVK szervezetei között**

2. ábra

A szakirányítás egyirányú, de a szakmai információáramlás kétirányú

4.5. A fejezet összefoglaló megállapításai és következtetései

A CNAD-el és a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatival összefüggésben ugyanazon szempontok alapján **elemeztem** az MH szervezeteit, mint az előző fejezetben a kiválasztott öt NATO tagország védelmi szervezeteit. Ennek alapján **megállapítottam**, hogy: az MH-ban, hasonlóan a vizsgált NATO tagországokhoz a nemzeti fegyverzeti igazgatói teendőket ellátó személy HÁT besorolású; ugyanaz a személy látja el ezt a beosztást a WEAG és az EU irányában is; a MH Munkaköri Jegyzékében nincs rendszeresítve a nemzeti fegyverzeti igazgatói és a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztás sem; a HM SZMSZ-e nem beosztásként, hanem feladatként kezeli a nemzeti fegyverzeti igazgatói teendőket.

Megállapítottam továbbá, hogy nincs az MH-ben a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokat meghatározó és szabályzó utasítás. A szervezeti elemek vizsgálata kapcsán **úgy ítélem meg**, hogy a 2003. július elsejével bevezetett szervezeti változásokkal csökkent HM VGHÁT-t, mint nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlen segítő, támogató beosztások száma. A CNAD egyes szintű bizottságaiban képviselőket ellátók zömében nem a nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségéből, hanem az MH ÖLTP-től, illetve a háttérintézményektől vannak kijelölve.

Megállapítottam, hogy a bizottsági képviselők ellátásával kapcsolatos koordinációs munka több kívánnivalót hagy maga után. A képviselők részben nem kapnak feladatot, másrészt nem kerülnek kapcsolatba a nemzeti fegyverzeti igazgatóval. **Szükségesnek tartom** az évenként két (CNAD értekezletekhez kötve), de legalább egy hazai CNAD konferencia megtartását. Annál is inkább, mivel az MH permanens átszervezése miatt, a képviselői állomány fluktuációja jelentős és negatív kihatású.

A területen jelentkező feladatok eredményesebb és összefogottabb végrehajtása érdekében **szervezeti változtatásokat javaslok „A”, „B” és „C” változatban.** Véleményem szerint bármelyik változat **minőségében és szervezettségében is** (ugyan eltérő mértékben) **javítaná** a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körében végzendő tevékenységeket, egyértelmű eligazodási pontokat jelentene úgy a nemzeti, mint a nemzetközi kapcsolatban. A feladatok végrehajtásához **javaslom** nagyobb teret engedni a szakmai előjárói rendszer érvényesítésének, amelyben a szakirányítók és felelősök közvetlenül fordulhatnak a végrehajtókhoz.

A kutatómunkám eredményeként összeállítottam a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokra vonatkozó javaslatomat.

ÖSSZEGZETT MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Az értekezés célkitűzéseiben megfogalmazottak szerint *elemeztem* a NATO Nemzetközi Titkárságán belül a Védelmi Beruházási Főosztályt. *Megállapítottam*, hogy a főosztály működése négy fő területre tagozódik. Ezek a fegyverzeti, a légvédelmi, a beruházási és az erőforrás tervezési kérdésekkel foglalkozó területek. A főosztály a konzultációs, vezetési és irányítási, a szabványosítási, valamint a kutatási és fejlesztési kérdésekben megosztott felelősséget visel a Nemzetközi Katonai Törzsszel.

A *főosztály rendeltetése* többek között a Fegyverzeti Tervező, Program és Irányelvek Igazgatósága közreműködésével a CNAD és alárendelt bizottságai működési feltételeinek biztosítása. *Feladatai* közé tartozik, hogy harmonizálja a NATO-n belül, a CNAD égisze alatt, valamint a nemzetek között a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körében végzendő feladatokat.

Megállapítottam, hogy a főosztályon lévő NATO beosztások pályázat útján kerülnek betöltésre. Ez ideig magyar munkavállaló ebben a szervezetben nincs. Ebből adódóan a *jövő feladata*, megtalálni azokat a lehetőségeket, célirányos felkészítési módokat, amelyekkel ez a hiány pótolható.

Részletesen *elemeztem* a CNAD, mint a fenti főosztály támogatásával működő főbizottság tevékenységét (4. számú táblázat), amelyben a tagországok képviselőit a nemzeti fegyverzeti igazgatók látják el. A nemzeti fegyverzeti igazgató NATO Központba kihelyezett *állandó képviselője a NADREP*, aki a CNAD plenáris ülései közötti időszakban szavazati joggal képviseli a nemzeti fegyverzeti igazgatót a NADREP üléseken.

Megállapítottam, hogy a NATO főbizottságai közül az egyik legszélesebb feladatkörrel bíró főbizottsága a CNAD, amelynek alárendeltségében 220 különböző bizottság működik, ezek közül Magyarország 45-nek a munkájában vesz részt. Ahhoz, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatók az itt jelentkező sokrétű feladataikat nemzeti szinten érdemben el tudják végezni, megfelelő szakmai háttérrel (szervezeti és személyi) kell rendelkezniük.

A CNAD tevékenységi területeit elemezve *bemutattam*, hogy ezek szorosan kapcsolódnak más feladatrendszerekhez, többek között a NATO védelmi tervezéséhez, a szabványosításhoz, a haderőfejlesztéshez a haditechnikai fejlesztések, korszerűsítések révén. Ezzel összefüggésben részletesen *elemeztem* a Szakaszolt Fegyverzeti Programfejlesztési Rendszert, amely a NATO közös védelmi célú programfejlesztéseinek szabályozását szolgálja. *Ezzel az volt a célom*, hogy bemutassam, hogy akár a nemzeti, vagy akár több ország közös projektjei során a rendszer elvei és elemei adaptálhatók.

A Védelmi Beruházási Főosztály és a CNAD tevékenységi köréhez kapcsolva **meghatároztam** a védelmi támogatás komplex fogalmát és tartalmi elemeit.

Részletesen megvizsgáltam 5 NATO tagországban a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatrendszerét és az őket támogató szervezeti elemeket.

Megállapítottam, hogy a vizsgálat alá vont (már több évtizede NATO tag) tagországokban kialakult egy egységesnek mondható és általánosan elfogadható, a nemzeti fegyverzeti igazgatók felelősségi körébe tartozó feladatrendszer, amelyik minden országban közel azonos, és ezek az alábbiak:

A nemzeti fegyverzeti igazgató képviseli az adott országot a CNAD értekezleteken. Jog és hatáskörét meghaladó kérdésekben előterjesztést készít az illetékességi körben eljáró szervezetek vezetőinek. Hatáskörének megfelelően **jogosult mandátum** kiadására a képviselőt ellátó személyek részére.

Felelős: a CNAD alárendeltségébe tartozó tevékenységek nemzeti kereteken belüli érvényesítéséért, a feladatok irányításáért. Politikai és legfelsőbb szakirányítói szinten felelős a szakterület tervezéséért, irányításáért és működtetéséért. Ehhez feltételként megfelelő jog és hatáskörrel, szervezeti, személyi háttérrel rendelkezik a feladatok koordinálása és végrehajthatósága érdekében. A nemzeti sajátosságoknak és hagyományoknak megfelelően a nemzeti fegyverzeti igazgató egyéb feladatokat is ellát.

Megállapítottam, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató 4 ország esetében helyettes államtitkár, egy esetben államtitkár jogállású személy. Az állománytáblákban, a beosztások megnevezéseiben is megjelenik a nemzeti fegyverzeti igazgató megnevezés. A **nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztás egy magas rangot jelentő pozíció**. Mind az öt vizsgált országban a nemzeti fegyverzeti igazgatónak **kiemelt feladata van** a szövetségi és nemzeti haderőfejlesztés és korszerűsítés területén.

A nemzeti fegyverzeti igazgatók **alárendeltségében minden esetben rendszeresítve vannak olyan szervezeti elemek** (ezek országonként változó összetételűek), **amelyek rendeltetése**, a nemzeti fegyverzeti igazgatók közvetlen támogatása a NATO kötelezettségekből fakadó CNAD vonatkozású feladatok végrehajtása során. Így találkozhattunk főosztály, osztály, igazgatóság és iroda megnevezésű szervezettel is. Többnyire ezek vezetői a **nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesek**.

Megállapítottam, hogy a CNAD alárendeltségű egyes szintű bizottságokba a képviselők általában a nemzeti fegyverzeti igazgatónak közvetlenül alárendelt szervezetektől vannak kijelölve. A kettes és hármas szintű bizottságokba a képviselők egy része a haderőnemektől, a védelmi célú kutató intézetektől, illetve a védelmi ipar szakmérnöki

állományából kerülnek ki. A vizsgált országok jelentős számú CNAD alárendeltségű bizottság (75-150) munkájában vesznek részt. ***A bizottságokba kijelölt képviselők részére tárgyalási felhatalmazás kiadására a nemzeti fegyverzeti igazgatók jogosultak.***

Megállapítottam továbbá, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatók ***szoros kapcsolatot tartanak fenn*** a nemzeti és nemzetközi védelmi ipar képviselőivel, valamint a felhasználói logisztika szereplőivel. A kormányzati működési rendjüknek, valamint a fejlesztésekre, kutatásokra rendelkezésre álló viszonylag magas költségvetési kereteknek köszönhetően, és ebből adódóan a megrendelések révén, jelentős befolyással bírnak a védelmi ipar szereplőire. ***Azt tapasztaltam, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatók minden országban erősen lobbiznak a saját nemzeti védelmi iparuk érdekében.***

A IV. fejezetben ***ugyanazon szempontok alapján elemeztem az MH-t - benne a nemzeti fegyverzeti igazgatót, az Őt támogató szervezetet, valamint a CNAD vonatkozású nemzeti képviseleti rendszert - mint az előző fejezetben a kiválasztott öt NATO tagország esetében tettem.***

Ennek alapján megállapítottam, hogy:

- 1) A nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztást ellátó személy (HM VGHÁT), a beosztásából adódóan nálunk is helyettes államtitkári jogkörrel rendelkezik, hasonlóan más NATO országokhoz. Jogosult tárgyalási felhatalmazás kiadására.
- 2) Az MH-n belül a nemzeti fegyverzeti igazgatói tevékenység nem funkcióként, hanem csak egy feladatként jelenik meg a HM VGHÁT feladatai között.
- 3) Az MH-n belül nincs a nemzeti fegyverzeti igazgató feladataira vonatkozó szabályozás. ***A kutatómunkám eredményeként összeállítottam a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokra vonatkozó javaslatomat.***
- 4) A nemzeti fegyverzeti igazgatónak a kormányzati struktúrából következően nálunk alig van kapcsolata a hadiiparral (a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium a felelős az ipari vonatkozású témákért).
- 5) A 2003 július 01-ei szervezeti változásokkal gyengültek a CNAD, WEAG, EU és nemzetközi együttműködési feladatok végzésért felelős szervezeti feltételek.
- 6) A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi teendőket a HM haditechnikai főtanácsadó látja el, amelyikhez nincs hozzárendelve vezetői, irányítói, döntési jogkör.
- 7) Pozitív irányú változás magyar vonatkozásban, hogy rendszeresítésre került a NADREP helyettesi beosztás a NATO Központban.

- 8) A nemzeti bizottsági képviselet területén végzendő munka több kívánni valót hagy maga után.

Megállapítottam továbbá kialakult magyar gyakorlatról, hogy a fenti hiányosságok ellenére is működőképes, de az információáramlás akadozik, a tevékenységek nem kellően koordináltak. Sok esetben hiányzik a feladatszabás, többségében nincs ellenőrizhető visszacsatolás a bizottsági tevékenységekről a nemzeti fegyverzeti igazgató felé. A HM VGHÁT idő hiányában, viszonylag keveset tud foglalkozni nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokkal. A képviselőkön keresztül történő nemzeti érdekvégyesítés is csorbát szenved. Hosszabb távon ez a gyakorlat mindenképpen hátrányokat fog okozni főleg az ipari gyártási lehetőségek területén azzal, hogy az információk nem, vagy nem időben jutnak el az érintettekhez, így eleshetnek bizonyos megrendelésektől. Ebből adódóan egyes projektek esetében a befizetéseink arányától kisebb mértékben részesülünk ipari megrendelésekben.

Az általam feltárt hiányosságok kiküszöbölésére javasoltam az alábbiakat:

- 1) A honvédelmi tárcán belül megvizsgálni és újraértékelni a CNAD (WEAG, EU) és a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkörrel összefüggő tevékenységet és annak szakmai személyi és szervezeti biztosítottságát.
- 2) A nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztás Munkaköri Jegyzékbe vételét, valamint a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi beosztás rendszeresítését.
- 3) **Szervezeti változtatásokat „A”, „B” és „C” változatban** a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó feladatok eredményesebb és összefogottabb végrehajtása érdekében.
- 4) Újragondolni, és intézkedésben meghatározni a képviseleti rendszer alapelveit A NATO és a nemzetközi haditechnikai kapcsolatok irányában végzendő feladatok hatékonyságának elősegítése érdekében a **humán erőforrások koncentrációját** egy a nemzeti fegyverzeti igazgatónak közvetlenül alárendelt szervezetbe, a Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Irodába, amelynek vezetője a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettese. A képviseleti rendszer hatékonyabbá tétele érdekében, az egyes szintű és irányító bizottságok nemzeti képviselőit, közvetlenül a fegyverzeti igazgató (vagy helyettese) alárendeltségéből kell kijelölni, illetve odavonni.
- 5) A munkafolyamatokat úgy kialakítani, hogy a képviselőktől az információk törés nélkül eljussanak a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz, a végrehajtókhoz és fordítva. Ennek során támaszkodni a szakmai előljárói rendszer nyújtotta lehetőségekre, vagyis

a szakirányítók és szakfelelősök közvetlenül fordulhatnak a végrehajtókhoz a feladataik végrehajtása során.

- 6) A CNAD értekezletekhez kötve évenként két, de legalább egy hazai CNAD konferencia megtartását. A konferencia biztosíthatja a képviselők felkészítését, valamint lehetőséget teremt személyes kapcsolatteremtésre, véleménycserére, a feladatok egységes értelmezésére, szakmai továbbképzésre és feladatszabásra.

Az értekezés témája alapvetően NATO orientált. Azonban ki kell hangsúlyoznom, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató tevékenységét, nem lehet elválasztani a WEAG-tól és EU-tól, valamint a nemzeti feladatoktól sem. A nemzeti és a nemzetközi feladatainkat egymással összehangoltan kell megvalósítani. Ezzel együtt is jogos igény, hogy a NATO és egyéb nemzetközi kötelezettségeinket hitelesen és vállalásainknak megfelelően teljesítsük. Ennek viszont a szervezeti és személyi hátterét, működési feltételeit biztosítani kell.

Az értekezés felhasználhatósága, gyakorlati hasznosítása

A Magyar Honvédség, benne a Honvédelmi Minisztérium szervezeti struktúrájának a NATO szervezeti és működési rendjéhez történő igazítása során, ezen belül is a nemzeti fegyverzeti igazgatót a CNAD, WEAG, EU vonatkozású feladataiban közvetlenül támogató szervezeti struktúra kialakításakor.

A nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó bizottságok képviseleti rendszerének, képviseleti elveinek újragondolása és ezt követő kialakítása során.

A honvédelmi tárca és a védelmi ipari szférában érintett magyar vállalkozások közötti kapcsolatok erősítése és fenntartása során.

A hazai katonai felsőoktatási és felkészítési rendszerben tananyagként illetve ismeretbővítő forrásként. Ezt fontosnak tartom azért, mert a NATO Nemzetközi Titkársága keretében egy olyan területen nyújt részletes felkészülési lehetőséget, amelyet szükségesnek tartok ismerni a ZMNE-en diplomázó hallgatóknak.

Felhasználható továbbá a CNAD és alárendelt bizottságaiban nemzeti képviseletet ellátók, illetve a képviselet ellátására kijelölt személyek felkészítésére, szakmai továbbképzésére, a NATO ismereteinek bővítésére.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Az értekezés öndő új tudományos eredményeinek tekintem az alábbiakat:

- 1) Öt NATO tagország nemzeti fegyverzeti igazgatója tevékenységének és szervezeti háttérének elemzését és összehasonlítását a magyar gyakorlattal, amelynek során feltártam a hazai hiányosságokat, valamint azok felszámolása céljából meghatároztam a szükséges és adaptálható szervezeti és módszertani elemeket a nemzeti képviseleti rendszer vonatkozásában.
- 2) A nemzeti fegyverzeti igazgató feladatainak megfogalmazását, valamint a CNAD irányába végzendő nemzeti képviselet működési rendjére és annak szervezeti támogatására vonatkozó javaslatomat.
- 3) A védelmi támogatás komplex fogalmának és tartalmi elemeinek meghatározását.

Mindezek révén bizonyítottam, hogy a CNAD irányában végzett tevékenységek vonatkozásában az MH belül fellelhetők hiányosságok, szükség van a szervezeti korrekciókra és a működési rend módosítására. A javasolt változtatásokkal hatékonyabbá és eredményesebbé tehető a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körében végzett tevékenység.

Budapest, 2004 január -n

Fenyvesi károly. mk ezredes

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Rövidítések	Angol megnevezés	Magyar Megnevezés
AAP	Allied Administrative Publication	Szövetségi Adminisztrációs Kiadvány
AG	Air Group	Légierő Csoport
AGS	Alliance Ground Surveillance	Szövetségi Szárazföldi Megfigyelő és Felderítő rendszer
ALTBMD	Active Layer Theatre Ballistic Missile Defence	Aktiv Rétegzett Hadszintéri Ballisztikus Rakéták Elleni Védelem
C3	Command, Control and Communication	Vezetés-irányítás és kommunikáció
C3B	Consultacion Command & Control Board	Konzultációs, Vezetési és Irányítási Tanács
CAPS	Conventional Armements Planning System	Hagyományos Fegyverzeti Tervezési Rendszer
CIS	Communication and Information System	Kommunikációs és Információs Rendszer
CNAD	Conference of National Armements Directors	Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája
DCI	Defence Capability Initiatives	Védelmi Kezdeményezések
DGP	Defence Group of Proliferation	Tömegpusztító Fegyverek Elterjedése Elleni Munkacsoport
DID	Defence Investment Division	Védelmi Beruházási Főosztály
DPC	Defence Planning Committee	Védelmi Tervező Bizottság
DPQ	Defence Planning Questionnaire	Védelmi Tervezési Kérdőív
DPS	Defence Planning System	Védelmi Tervezési Rendszer
DRC	Defence Review Committee	Védelmi Felülvizsgáló Bizottság
EC	Economic Committee	Gazdasági Bizottság
EF 200	Euro Fighter 2000	Euro 2000 es vadászrepülőgép
EU	European Union	Európai Unió
FS	Feasibility Study	Megvalósíthatósági tanulmány
HEO		Haditechnikai Együttműködési Osztály
HLSG	High Level Steering Committee	Magas Szintű Irányító Bizottság
HM		Honvédelmi Minisztérium
HVK		Honvéd Vezérkar
IC	Infrastructure Committee	Infrastrukturális Bizottság
IMS	International Military Staff	Nemzetközi Katonai Törzs
IS	International Staff	Nemzetközi Titkárság
LG	Land Group	Szárazföldi csoport
LHFFF		Logisztikai és Haditechnikai Fejlesztési Felügyeleti Főosztály
MAP	Membership Action Plan	Tagsági Akció Terv
MC	Military Committee	Katonai Bizottság
MD	Missile Defence	Rakétavédelem
MEADS	Medium Extended Air Defence System	Közepes hatótávolságú légvédelmi rendszer
MG	Ministerial Guidance	Miniszteri Irányelvek
MH		Magyar Honvédség
MND	Mission Need Document	Feladathoz szükséges dokumentum (katonai igény megfogalmazás)

MOU	Memorandum of Understanding	Egyetértési Megállapodás
NAAG	NATO Army Armaments Group	NATO Szárazföldi Haderőnemi Fegyverzeti Csoport
NAC	North Atlantic Council	Észak-atlanti Tanács
NAD	National Armaments Director	Nemzeti fegyverzeti igazgató
NADC	NATO Air Defence Committee	NATO Légvédelmi Bizottság
NADDO	NATO Design & Development Objective	NATO Prototípus Fejlesztési Célok
NADI	National Disengagement Intention	Nemzeti rendszerből való kivonási szándék
NADREP	National Armaments Director Representative	Nemzeti fegyverzeti igazgató képviselője
NAFAG	NATO Airforce Armaments Group	NATO Légierő Haderőnemi Fegyverzeti Csoport
NAHEMA	NATO Helicopter (NH90) Design, Development, Production & Logistics Management Agency	NATO (NH90) Helikopter Tervező, Fejlesztő, Gyártó és Logisztikai Menedzsment Hivatal
NAMSA(O)	NATO Maintenance & Supply Agency (Organization)	NATO Gyártási és Logisztikai Hivatal (Szervezet)
NAPO	NATO Production Objective	NATO Gyártási Célok
NATMC	NATO Air Traffic Management Committee	NATO Légi Forgalmat Irányító Bizottság
NATO	North Atlantic Treaty Organization	Észak Atlanti Szerződés Szervezete (1949. április 04.)
NCS	NATO Committee for Standardization	NATO Szabványosítási Bizottság
NG	Naval Group	Haditengerészeti Csoport
NIAG	NATO Industrial Advisory Group	NATO Ipari Tanácsadó Csoport
NISEG	NATO In Service Goals	NATO üzemen tartási célok
NMAs	NATO Military Authorities	NATO Katonai Hatóságai
NMR	NATO Military Requirements	NATO Katonai Követelmények
NNAG	NATO Naval Armaments Group	NATO Haditengerészeti Haderőnemi Fegyverzeti Csoport
NPG	Nuclear Planning Group	Nukleáris Tervező Csoport
NPLO	NATO Production and Logistic Organization	NATO Gyártási és Logisztikai Szervezet
NPSC	NATO Project Steering Committee	NATO Irányító Bizottság
NRC	NATO Russia Council	NATO Orosz Tanács
NSIP	NATO Security Investment Programme	NATO biztonsági beruházási program
NSR	NATO Staff Requirement	NATO törzskövetelmények
NST	NATO Staff Target	NATO törzs célkitűzések
ONST	Outline NATO Staff Target	Vázlatos (előzetes) NATO törzs célkitűzések
ÖLTP		Összhaderőnemi és Logisztikai Támogató Parancsnokság
PAPS	Phased Armaments Programming System	Szakaszolt Fegyverzeti Programtervezési Rendszer
PCC	Prague Capability Commitments	Prágai Képességek Vállalása
PDP	Project Definition Phase	Projekt Meghatározó Fázis
PfP	Partnership for Peace	Békepartnerség
PG	Project Group	Tervező Csoport

PMO	Project Management Office	Projekt Menedzselő Iroda
R&TA	Research and Technology Agency	Kutatás-Fejlesztési Hivatal
RTB	Research and Technology Board	Kutatás-Fejlesztési Tanács
RTO	Research and Technology Organization	Kutatás-Fejlesztési Szervezet
SACLANTCEN	Supreme Allied Command Atlantic Undersea Research Centre	Szövetséges Fegyveres Erők Atlanti Legfelsőbb Parancsnokság Tengeralatti Kutatási Központ
SC	Steering Committee	Irányító Bizottság
SG	Subgroup	Alcsoport
SNLC	Senior NATO Logisticians' Conference	NATO Logisztikai Vezetők Konferenciája
SRB	Senior Resource Board	Felsőbb Szintű Erőforrás Bizottság
TMD PG	Theatre Missile Project Group	Hadszíntéri Rakétavédelmi Munkacsoport
TOR	Terms of Reference	Szervezeti Működési Szabályzat
WEAG	Western European Armaments Group	Nyugat-Európai Fegyverzeti Csoport
WG	Working Group	Munkacsoport
WLSC	Weapon System Life Cycle	Fegyver rendszer élettartam

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A 741/7/2003 HM számú Jelentés a CNAD és WEAG (EU) bizottsági képviselőtémakörben megtartott értekezletről
- A Honvéd Vezérkar integrálása a Honvédelmi Minisztériumba 1998-2001. HM Oktatási és Tudományos-szervező Főosztály kiadványa – 2001 – Budapest – ISBN 963 7037 45 –
- A honvédelmi miniszter 15/1999. (HK7.) utasítása a NATO bizottságaival történő kapcsolattartásról.
- A honvédelmi miniszter 81/1999. (HK1/2000.) utasítása a NATO együttműködésre kijelölt személyek tárgyalási felhatalmazásáról.
- A Honvédelmi Minisztérium Szervezeti Működési Szabályzata
- AAP – 20 Handbook on The Phased Armaments Programming System (PAPS), Allied Administrative Publication - 1989
- AAP-6(V) Modified Version 02. -A NATO szakkifejezések és meghatározások szógyűjteménye - hozzáférés:<http://nato.int/doc/stanag/aap006/aap.htm>
- AC/259 – D(2000)17 számú NATO dokumentum. Nyílt.
- AC/259 - D/2539 számú NATO dokumentum. Nyílt.
- AJP-4 Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (végleges), - Honvéd Vezérkar Logisztikai Főcsoportfőnökség, HVK LFCsF31/1999. (HK 8.) intézkedés, Budapest - 1999
- Bajó J.:* A hadsereg technikai fejlesztésének tervezési rendszere a rendszerváltás előtt és napjainkban.- ZMNE, Hallgatói Közlemények 4. Évfolyam doktori „F” alprogram különszám. – 2000 - ISSN 1417-7307 -
- Báthy Sándor: A magyar Honvédség háborús anyagi biztosításának új rendszere a védelmi koncepció figyelembevételével. - kandidátusi értekezés, ZMKA, Budapest - 1991.
- C-M (97)35 NATO Document - „Defence Planning Procedures” – Brussels - 7th May 1997.
- Csabai Gy.: Az együttműködés alfája a NATO-ban. - katonai Logisztika Anyagi-technikai Biztosítás, MH LFI , Budapest - 1998/2
- Csabai Gy.: Infrastruktúra a NATO-ban. Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás MH ATFCSF-ség, BUDAPEST- 1995/2.
- Dr. Vasvári Vilmos: A támogatás hadtudományi értelmezése. Jegyzet a doktori képzéshez. ZMNE – 1998 –
- Hadtudományi Lexikon. Budapest. Magyar Hadtudományi Társaság. 1995. ISBN 963 04 5226 (I-II. kötet)
- Halászné Sipos E.: Logisztika. Logisztikai Fejlesztési Központ. Magyar Világ kiadó. – ISBN 963 9075019 - 1998.
- Jávor E.: A NATO Infrastrukturális fejlesztései. – előadás a Magyar Köztársaság Állandó Képviselőtén, Brüsszel NATO Központ – 1999 február.
- Katonai Lexikon. ZRÍNYI Katonai Kiadó, Budapest, 1985
- Kormányhatározat a Magyar Honvédség irányításának és felsőszintű vezetésének rendjéről (2001. augusztus 08.)

- Knoll I.: Logisztika a 21. Században. - KIT Képzőművészeti Kiadó és Nyomda kft., Budapest, ISBN: 963 336 802 2 - 1999.
- Kovács F.. A NATO biztonsági beruházási programja Magyarországon - Magyar Honvéd, honvédelmi Minisztérium, Budapest, ISSN: 0865-693 - 1998/8.
- Köszegvári T.: Hadviselés a 21. században. – Hadtudomány, Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, ISSN: 1215-4121 – 1999/1.
- Martinusz Z.: Felelősség és lehetőség. Hadtudomány, Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, ISSN: 1215-4121- 1999/1.
- MC 319/1 Végleges, a NATO logisztikai alap- és irányelvei - Honvéd Vezérkar Logisztikai Főcsoportfőnökség, HVK LFCsF 178/1998. (HK 23) intézkedés, Budapest 1999.
- MH Összhaderőnemi Doktrína /tervezet/ - HVK J3 FCSF, Budapest, 1998
- NATO CNAD Terms of Reference, AC/259 – D/1539 Annex II számú NATO dokumentum.
- NATO Kézikönyv, Harmadik, javított kiadás - 1997 - Kiadja a Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet és a NATO Információs és Sajtóiroda.- ISBN 963 8117 34 6 -
- NATO Kézikönyv, Harmadik, javított kiadás 1997. (Kiadja a Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet és a NATO Információs és Sajtóiroda)
- NATO Logisztikai Kézikönyv. – NATO Logisztikai Kézikönyv.–Stratégiai és Védelmi Kutató Intézet – Budapest – 1997 –ISBN 963 8117 36 2 – p. 27.
- Olasz Védelmi Minisztérium , hozzáférés: <http://www.sgd.difesa.it/organization>
- Ruzsás L.: A védelmi tervezőrendszer működés és feladattervező alrendszerének kialakítása (Tanulmánygyűjtemény HM OTF 1997.)
- Ruzsás L.: Kutató szeminárium: „Az MH új feladatai és a fegyverzet összhangjának megteremtése a Védelmi Tervező Rendszerben” - ZMNE, Hallgatói Közlemények 4. Évfolyam doktori „F” alprogram különszám – 2000 - ISSN 1417-7307 –
- Szenes Z.: Katonai logisztika elmélet, rendszer, gyakorlat - habilitációs tézisek, Budapest - 1996.
- The NATO Handbook - Office of Information and Press. - 2001. - Brussels, Belgium – ISBN 92-845-0146-6 -
- The NATO Handbook 50th Anniversary Edition 1998-1999 Secund reprint (Office of Information and Press, NATO-1110 Brussels, Belgium)
- The NATO Handbook Documentation. - NATO Office of Information and Press. – 1999 - ISBN 92-845-0106-7 –
- Varga L. – Turcsányi K.: A BRIT védelmi beszerzések reformja (Beszerzési Logisztika I.) – Egyetemi Jegyzet – Budapest, 2003 – ZMNE Haditechnikai és minőségügyi tanszék - Világtörténelmi Enciklopédia – Reader’s Digerst, 2002. május – ISBN 963 84 75 463
- Zsinkó J.: A logisztikai szolgáltató központok katonai célú alkalmazásának lehetősége az MH ellátási rendszerében. Logisztika, Magyar Logisztikai Egyesület, Budapest, ISSN: 1218-3849 - 1996/3.
- 2001.évi XCV törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról (Hjt)

PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

	Publikáció címe	Megjelenítés	Megjegyzés
1.	A „Defence Support – Védelmi Támogatás” fogalmának magyar értelmezése	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 10. évfolyam 1. szám p. 233 –260 – MH ÖLTP kiadványa - 2002 - ISSN 1588-4228 -	
2.	A ballisztikus rakéták elleni védelem a XXI. Század küszöbén.	Nemzetvédelmi Egyetemi Doktorandorum – 2002. 3. szám p. 134-141–ZMNE- ISSN 1588-2233 –	
3.	A haditechnikai fejlesztések, korszerűsítések megvalósításának NATO-ban elfogadott folyamatrendszere.	Nemzetvédelmi Egyetemi Doktorandorum – 2002. 3. szám p. 5-19. – ZMNE - ISSN 1588-2233 -	
4.	A Katonai és védelmi közigazgatás kapcsolódó feladatai, együttműködés területei (II. rész).	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 3. évfolyam 2. szám. p. 62 – MH ATFCSF-ség kiadványa - 1995 - ISSN 1588-4228 -	
5.	A NATO-ban használt „defence support” – védelmi támogatás fogalmának magyar értelmezése.	Nemzetvédelmi Egyetemi Doktorandorum – 2002. 3. szám p. 20-41.– ZMNE - ISSN 1588-2233 –	
6.	A katonai és védelmi közigazgatás kapcsolódó feladatai, az együttműködés területei.	Budapest, 2004. július 15.. Megtalálható a ZMNE könyvtárában.	Az első Vezérkari Tanfolyamon a diplomamunkám 1994-ben
7.	A XXI. Század technikája a rakétavédelem területén.	Bólyai Szemle Különszám I. - 2002 - ISSN 1416-1443 –	Írásos hozzászólás a konferencián
8.	A katonai és védelmi közigazgatás kapcsolódó feladatai, az együttműködés területei.	Budapest, 2004. július 15.. Megtalálható a ZMNE könyvtárában.	Az első Vezérkari Tanfolyamon a diplomamunkám 1994-ben
9.	AZ MH ATFCSF-ség Tervező Osztály helye szerepe a főcsoportfőnökség tevékenységében.	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 1. évfolyam 4. szám. p. 171 176– MH ATFCSF-ség kiadványa - 1993 - ISSN 1588-4228 -	
10.	Gondolatok a védelmi támogatásról	Új Honvédségi Szemle - 2002/26 p. 13–25. – ISSN 1216-7436 -	

11.	Haditechnikai fejlesztések, korszerűsítések folyamata a NATO-ban.	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 10. évfolyam 2. szám. p. 80–98 – MH ÖLTP kiadványa - 2002 - ISSN 1588-4228 -	
12.	Magyarország és a WEAG.	Új Honvédségi Szemle.2002/2 p. 105–112. – ISSN 1216-7436 -	
13.	MH Logisztikai biztosításának tervezett struktúrája, rendszere az MH középtávú átalakítása időszakában.	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 4. évfolyam 2. szám. p. 3 – MH ATFCSF-ség kiadványa - 1996 - ISSN 1588-4228 -	
14.	Néhány gondolat az Anyag-Tároló Kiadó Körzet várható alkalmazásának lehetőségeiről az MH csapatainak háborús anyagellátási rendszerében.	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 1. évfolyam 2. szám. p. 106-110 – MH ATFCSF-ség kiadványa – 1993 - ISSN 1588-4228 -	
15.	Nemzeti Fegyverzeti Igazgató feladatai a NATO tagországokban.	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 11. évfolyam 4. szám. p. 115-136 – MH ÖLTP kiadványa - 2003 - ISSN 1588-4228 -	
16.	Nemzetközi szeminárium Londonban.	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 3. évfolyam 3. szám. p. 262 – MH ATFCSF-ség kiadványa - 1995 – ISSN 1588-4228 -	PfP keretében rendezett első logisztikai szeminárium
17.	Rakétavédelmi konferencia.	Új Honvédségi Szemle. - 2002/12 p. 23–27. – ISSN 1216-7436 –	
18.	Tájékoztató a „Cooperative Aura” gyakorlatról.	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 4. évfolyam 1. szám. p. 251 – MH ATFCSF-ség kiadványa - 1996 - ISSN 1588-4228 -	
19.	Tájékoztató a Nyugat-Európai fegyverzeti Csoportról (WEAG).	Hallgatói Közlemények Doktori „F” alprogram különszám. 2001 p. 7-18. - ZMNE tudományos lapja – ISSN 1417-7307 –	
20.	Törzstiszti felkészítés tapasztalatai Hollandiában.	Katonai Logisztika Anyagi Technikai Biztosítás 5. évfolyam 3. szám p.194-195 - 1997 - ISSN 1588-4228	

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. SZÁMÚ TÁBLÁZAT:	A NATO Nemzetközi Titkárság főosztályai
2. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	Bizottsági szintek a NATO IS-ben
3. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	NATO Védelmi Beruházási Főosztály
4. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A CNAD alárendelt bizottságai
5. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A NATO szabványosításban érintett szervezetei
6. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	Nyugat-Európai Fegyverzeti Csoport
7. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A Dán Védelmi Minisztérium szervezeti felépítése
8. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A Spanyol Védelmi Minisztérium szervezeti felépítése
9. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	Spanyol Védelmi Minisztérium Fegyverzeti és Anyagi Igazgatóság
10. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	Az Olasz Védelmi Minisztérium szervezeti felépítése
11. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A Főtitkár/Nemzeti Fegyverzeti Igazgató alárendeltségébe tartozó szervezeti struktúra (Olaszország)
12. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A Német Védelmi Minisztérium Fegyverzeti Tanácsa
13. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A kanadai nemzeti fegyverzeti igazgató és alárendelt szervezetei
14. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A Honvédelmi Minisztérium felső szintű vezetésének felépítése
15. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A HM VGHÁT alárendeltségébe tartozó szervezetek vezetési, irányítási rendje 2003. június 30-ig
16. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	A HM VGHÁT alárendeltségébe tartozó szervezetek vezetési, irányítási rendje 2003. július 01-től
17. SZÁMÚ TÁBLÁZAT	Javaslat a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatót támogatószervezeti háttér kialakítására

MELLÉKLETEK

1. SZÁMÚ MELLÉKLET: A CNAD ALÁRENDELTEK BIZOTTSÁGAI	108
2. SZÁMÚ MELLÉKLET: A TÁMOGATÁS, BIZTOSÍTÁS, LOGISZTIKA, LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS FOGALMÁHOZ TARTOZÓ MEGHATÁROZÁSOK	110
3. SZÁMÚ MELLÉKLET: A NATO VÉDELMI TERVEZÉSI RENDSZERE	114
4. SZÁMÚ MELLÉKLET A SZAKASZOLT FEGYVERZETI PROGRAMTERVEZÉSI RENDSZER	124